

KUTI VIVIEN

EKÖP-24-2-1-SOE-26

INSPIRÁLÓ UTAZÓ MESÉK ÁLTAL SZÜLETETT SOKATMONDÓ GYERMEKI ALKOTÁSOK

Avagy a mese és a gyermek lelkivilágának feltárása, meserajz vizsgálati módszerrel

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI
ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

AZ NKFI ALAPBÓL
MEGVALÓSULÓ PROGRAM

Tartalmi kivonat

„Csak semmi egyszer volt, hol nem volt, csak semmi ódivatú bevezetés, vágjunk a közepébe” (Békés, 2011)! A projektem az Egyetemi Kutatói Ösztöndíj Program, a Kulturális és Innovációs Minisztérium, valamint a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alap által valósult meg.

A dolgozatom első fele szakirodalmi áttekintés, amely röviden ismerteti a gyermek szocializációs színtereit, a kötődés (attachment) kialakulásán át az óvodai élet alatt kialakult kapcsolatokat. Részletesen tárgyalja az iskoláskor kezdetéig a legfontosabb szerepet betöltőket: a család- és az óvoda szerepét a gyermek életében, valamint a gyermek-szülő-óvodapedagógus hármas kapcsolatát. Vekerdy Tamás (2011) röviden és tömören foglalja össze azt, hogy mire van szüksége a gyermeknek az óvodai élet során: gyerekközpontúságra és a gyerekszeretetre! A kisgyermek-pedagógiai gyakorlatban sokféle személyiség megismerési módszer áll rendelkezésre, amely érdemben segítheti a gyerekek személyiségfejlődésének és fejlesztésének az eredményességét. Az eljárások között a rajzvizsgálatok különösen fontosnak számítanak, mivel ebben az életkorban az ábrázolással egybekötött beszélgetéssel felszínre került információk által, még könnyebben követhetőbbé válnak az általános személyiségjellemzők mellett, az individuális különbségek is (Zsubrits, 2022). A dolgozat nagy hangsúlyt fektet ezen tényezők tudatos jelenlétével való összefüggésének tárgyalására.

A kutatás során dolgozatom három fő részre épül, amelyek egymással szorosan összefüggnek:

- 1., Kutatás: a mese kiválasztása, a mesemondáshoz alkalmas helyszínek felkeresése mesélés és meserajz felvétel céljából. Várgesztesi Keltike Házsal közösen rajzpályázat hirdetése, interaktív mesés foglalkozás szervezése és lebonyolítása.
- 2., A második rész az empirikus kutatáshoz szükséges kérdőívek kérdéseinek összeállítása, közzététele. *A mesemondási szokások a családban*, és a *Mesemondási szokások és a tehetséggondozás az óvodákban és az általános iskolában* címmel.
- 3., A harmadik rész a visszaérkezett kérdőívek kiértékelése, az adatok feldolgozása és az eredmények elemzése. Interjú készítés, valamint a rajzok elemzése meserajz elemzési módszerrel.

A dolgozat záró része a vizsgálat legfontosabb eredményeit és gyakorlati jelentőségét összegzi. Dolgozatom fő célja, hogy meserajz elemzési módszert alkalmazva Zsubrits Attila (2022): *Rajzelemzési módszerek az óvodáskorú gyerekek személyiségének megismeréséhez* című könyvében olvasottak alapján vizsgáljam meg a gyermekek által készített képi ábrázolásokat *A szerencsepróbáló királyfi* meséről. A kutatómunka megvalósulása a gyakorlatban nagyon színesre és élvezetesre sikeredett. Célom az volt, hogy meghitt bensőséges légkörben történjen a mesemondás és meserajzok elkészítése. Ehhez több pedagógust bevonva azonos időszakban zajlott a rajzfelvétel, amelyeket összegyűjtve egyesével magam elemeztem. Dolgozatomban a népmeséről a képi ábrázolásokat három plusz egy hipotézis mentén vizsgálom. „*A rajzolás alkotás. A gyermek, amikor rajzol, újjáteremti a világot. Nemcsak kezével, szemével, szívével rajzol, hanem egész lényével. A rajzokat akaratlan önvallomásként is értelmezhetjük*” (Feuer, 2000). Fő hipotézisem szerint a rajz egy kézenfekvő kommunikációs csatorna a gyermek számára, általa képes érzéseit, gondolatait és vágyait szavak nélkül kifejezni. Egy szóval: mesél!

Bár hipotéziseim egyszerűnek tűnhetnek, úgy vélem, hogy a gyermek lelkéhez vezető legrövidebb utat kell megtalálnom, hogy érzéseit és gondolatait megértsem, így a közös utunk során egymástól kölcsönösen tanulunk, miközben együtt fejlődünk, amíg utunk ketté nem ágazik. Kutatómunkám során végig arra törekedtem, hogy a lényeg ne vesszen el az olykor kacskaringós és rögös úton!

Az pedig nem más, mint maga a **gyermek!**

Soproni Egyetem
Benedek Elek Pedagógiai Kar

habil. Dr. Varga László PhD
dékán , egyetemi docens

**INSPIRÁLÓ UTAZÓ MESÉK ÁLTAL SZÜLETETT
SOKATMONDÓ GYERMEKI ALKOTÁSOK**

Avagy a mese és a gyermek lelkivilágának feltárása, meserajz vizsgálati módszerrel

Sopron, 2024.

Kuti Vivien
neveléstudományi mesterszak
EKÖP-24-2-1-SOE-26

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék	2
1. Szakirodalom feldolgozása	4
<i>1.2. Bevezető gondolatok</i>	4
2. Pedagógus gyermek szülő hármass kapcsolata: Édesanyám karjában	7
<i>2.1. Pedagógus gyermek szülő hármass kapcsolata: Édesapám karjában</i>	8
<i>2.2. Pedagógus gyermek szülő hármass kapcsolata: Az óvoda az én váram</i>	9
3. Varázslatos gyermeki világom, vagyis a pedagógus személyisége	11
4. Inspiráló utazó mesék	12
<i>4.1. "Sárkány paripán vágattam..." Mesék hatása a gyermekekre</i>	13
<i>4.2. A meserajz elemzési módszer elméleti háttere. Inspiráló utazó mesém</i>	15
5. A rajz az én képzeletem festménye, vagyis a rajz szerepe	17
<i>5.1 Meserajz</i>	18
6. Szakirodalmi összegzés	20
7. Saját kutatási eredmények bemutatása és elemzése	24
<i>7.1. Kutatás</i>	24
<i>7.2. Otthoni mesemondási szokások</i>	25
<i>7.3. Mesemondási szokások a családban kérdőív értékelése</i>	25
8. Empirikus kutatás	28
<i>8.1. Empirikus kutatás eredmények</i>	29
8.2. Tehetséggondozás	31
<i>8.2.1. Mesemondási szokások</i>	31
<i>8.2.2. Metafora a pedagógiai kutatásban</i>	33
<i>8.2.3.. "Amikor mesét mondok az számomra olyan, mint..."</i>	34
<i>8.2.4. "A gyermek számára a rajzolás olyan, mint a..."</i>	36
9. Önállóan végzett kutatás bemutatása	37
<i>9.1. A vizsgálati módszer kifejtése</i>	37
<i>9.2. Önállóan végzett kutatás ismertetése</i>	38
9.2.1. A tesztfelvétel	39

9.2.3. Elemzési szempontok	40
9.3. Hipotézisem	40
9.4. Vizsgált rajzok a hipotézis szerint	41
10. Azonos csoportokban megjelenő, hasonló ábrázolásmódok	43
11. Pozitív érzelmi-hangulati tónus vizsgálata	50
<i>11.1. Negatív érzelmi-hangulati tónus vizsgálata</i>	51
12. Meserajzokon megjelenő színvilág	52
13. Hipotézisek ellenőrzése	53
14. Kutatás összegzés	53
15. Záró gondolatok	54
16. Szakirodalom	56
17. Ábrák	59
18. Gyermekrajzok	69
19. Melléklet: Inspiráló Utazó Mesék Rajzpályázat	87
20. Melléklet: Rajzpályázat, szülői beleegyező nyilatkozat	90
21. Melléklet: Mesemondási szokások a családban	91
22. Melléklet: Mesemondási szokások az intézményben	95
23. Ábrák jegyzéke	102
24. Fényképek jegyzéke	102
25. Gyermekrajzok jegyzéke	103
26. Köszönetnyilvánítás	104

1. Szakirodalom feldolgozása

1.2. Bevezető gondolatok

„Csak semmi egyszer volt, hol nem volt, csak semmi ódivatú bevezetés, vágjunk a közepébe” (Békés, 2011)! Az egyén struktúrája különbözik, csakúgy mint az ember ujjlenyomata, az individuum egyetlen, egyszeri és megismételhetetlen. Egyes életkori szakaszok meglehetősen határozottsággal különülnek el egymástól, ezen túlmenően jellegzetes alaktani, temperamentumbeli sajátosságok is tükröződnek a gyermekek fejlődése során. Mind testi, mind szellemi, mind lelki értelemben leírhatóak, nyomon követhetőek a változások. A kisgyermek érzékleiben él, akarva-akaratlanul hatást fejt ki rá minden, ami vele és környezetében történik (Kuti, 2015).

A növekvő gyerekek folyamatosan kapcsolatba kerülnek az őket körülvevő szociális és tárgyi világgal, amit egyre jobban megismernek, a családi kisközösségből fokozatosan eljutnak a bölcsőde, az óvoda, az iskola világán keresztül a nagyobb társadalmi eseményekig. A mozgás, a beszéd-, a gondolkodás- és a szociális fejlődésüket az örökletesen adott érési program, a környezeti komplex hatásrendszer, illetve az individuális alkalmazkodási szándék együttesen befolyásolja. Ebben az időszaknak kiemelt tevékenységformái a játszás, a mesehallgatás és a rajzolás (Zsubrits, 2022).

Első szakdolgozatom a gyermek mozgás, beszéd-, gondolkodás- és szociális fejlődését részletesen bemutatva, globálisan pozitív és globálisan negatív rajzelemzés módszer segítségével vizsgáltam a családban a testvér kapcsolatokat. Bizonyos történések, változások megjelennek a gyermek viselkedésében, magatartásában és rajzaiban is. Ez igazán csodálatos, hisz a rajzok elemzése során, a gyermeki lélek egy aprócska részébe is betekintést nyerhetünk, valamint általa a környezethez való viszonyulása is kiolvashatóvá válik (Kuti, 2015).

Feladatomban érzem, hogy segítsen a gyermekek belső érzelmi biztonságának kialakulását, amihez nekünk pedagógusoknak gyökereket és szárnyakat kell biztosítanunk. Vallom, hogy tapasztalják meg ők is, – Weöres Sándorral szólva – *“alattuk a föld, a gyökereik, fölöttük az ég, a szárnyaik”* – a létra bennük van. Támogató, példaértékű munkánkkal és viselkedésünkkel járjuk végig ennek a létrának pár lépcsőfokát közösen a gyermekekkel! Éppen ezért vállalkozom arra, hogy neveléstudomány mesterszakon diplomamunkám megírásakor a szakirodalmi részében elmélyedjek a gyermek szocializációs színtereibe, a kötődés (attachment) kialakulásán át az óvodai élet alatt kialakult kapcsolatokba. Az

iskoláskor kezdetéig a legfontosabb szerepet a család, majd az óvoda tölti be a gyermek életében, ezért szeretném a gyermek-szülő-óvodapedagógus hármasság kapcsolatát szakirodalmakkal alátámasztani, majd az óvoda szerepét bemutatni. Vekerdy Tamás (2011) röviden és tömören foglalja össze azt, hogy mire van szüksége a gyermeknek az óvodai élet során: *gyerekközpontúságra és a gyerekszeretetre!* Ahogy Éxupéry (2023) Kis herceg című művében olvashatjuk: „*Te egyszer s mindenkorra felelős lettél azért, amit megszelídítettél.*”

Ezért a kisgyermeknevelőnek képesnek kell lennie arra, hogy tudjon együtt játszani, együtt tevékenykedni a kicsikkel. Emellett szeresse a meséket, az énekeket, a gyerekverseket, a mondókákat. A pedagógusoknak ezért jól kell ismernie a fejlődési szükségletekhez igazodó tevékenységeket és a releváns gyermekeknek szóló foglalkozások lehetőségeit egyaránt, valamint szükséges, hogy a mindennapokban meleg, biztonságot nyújtó érzelmi légkört alakítson ki (Zsubrits, 2021).

Dolgozatomban nagy hangsúlyt fektetek a gyermekrajzra, a képzelet kibontakoztatására, valamint a mese szerepére és fontosságára. „*Csak kétféleképpen élheted az életed. Vagy abban hiszel, hogy semmi sem varázslat. Vagy pedig abban, hogy a világon minden varázslat*” – állította Einstein, aki fizikai Nobel-díjasként mindvégig megőrizte gyermeki naivitását, és azt hirdette, hogy a képzelet sokkal fontosabb, mint a tudás. Kádár Annamária (2023) Mesepszichológia könyvét olvasva sok hasonlóságot vélek felfedezni az író világlátásával. Magam is hiszek a csodákban, hogy a dolgok okkal történnek és varázslatos módon egyről a kettőre oldódnak meg. Ha elképzelem azt, ahova el szeretnék jutni – akár fizikai, akár lelki értelemben –, az már fél siker, mert csupán az valósulhat meg kívül, amit belül már képes voltam megteremteni. Munkám során, amikor az interaktív mese foglalkozásokat tartom célul tűztem ki, hogy minden egyes gyermeket arra bátorítsak, hogy tudatosítsák magukban, hogy képesek mindenre.

A hegyekké tornyosuló nehézségek sokszor utunkat állják, ezeket megkerülhetjük vagy átfúrhatjuk, kezünkben a kulcs, hogy erre megtanítsuk gyermekeinket is (Kádár, 2023).

A mese optimista életfilozófiája és a mesei varázslat olyan belső hitet, önbizalmat alapoz meg, amely segít abban, hogy a látszólag leküzdhetetlen akadállyal is szembeszálljunk, hogy a mindennapi nehézségek és problémák közepette a megoldás keresésében gondolkodjunk. A mese egy biztonságos értékrendszer kialakítását segíti elő: tiszteletre, szeretetre, kitartásra, önmagunk iránti hűségre nevel. A józan valóságérzék és a kreatív fantázia kombinációja olyan erőt ad, ami segít álmaink megvalósításában, az akadályok leküzdésében, céljaink elérésében – és olyan hitet, hogy bár az egész világot nem válthatjuk meg, a körülöttünk zajló

eseményekbe, történésekbe igenis van beleszólási lehetőségünk és a nehézségeket általuk leküzdhetjük (Kádár, 2023) .

A kisgyermek-pedagógiai gyakorlatban sokféle személyiség megismerési módszer áll rendelkezésre, amely érdemben segítheti a gyerekek személyiségfejlődésének és fejlesztésének az eredményességét. Az eljárások között a rajzvizsgálatok különösen érvényesnek számítanak, mivel ebben az életkorban az ábrázolással egybekötött kötetlenebb beszélgetéssel felszínre került információk által még könnyebben követhetőbbé válnak az általános személyiségjellemzők mellett az individuális különbségek (Zsubrits, 2022).

A kutatási folyamat dolgozatomban három fő részre épül majd:

1., Először a mese kiválasztása, a mesemondáshoz alkalmas helyszínek felkutatása mesélés és meserajz készíttetés céljából. Rajzpályázat szervezése, további intézmények bevonása céljából.

2., A második rész az empirikus kutatáshoz szükséges kérdőívek kérdéseinek összeállítása, közzététele. *A mesemondási szokások a családban*, és a *Mesemondási szokások és a tehetséggondozás az óvodákban és az általános iskolában* címmel

3., A harmadik rész a visszaérkezett kérdőívek kiértékelése, az adatok feldolgozása és az eredmények elemzése lesz. Valamint a rajzok elemzése meserajz elemzési módszerrel.

Az általam választott meserajz elemzési módszert Zsubrits Attila (2022): *Rajzelemzési módszerek az óvodáskorú gyerekek személyiségének megismeréséhez* című könyvében olvastam alapján szeretném részben alkalmazni. Ennek a módszernek az alkalmazása az alábbiak szerint valósul meg a kutató munka során.

A szerencsepróbáló királyfi mese elmondását követően a gyerekek egy elképzelt képet rajzolnak le. Összefoglalva az eddigieket a munkám során, az Erasmus+ szakmai- és a kötelező szakmai gyakorlatom alatt végzett kutatómunkám alatt gyűjtött rajzok által szerzett tapasztalataim eredményeire támaszkodva a 3+1 hipotézisem kívánom majd alátámasztani. „*A rajzolás alkotás. A gyermek, amikor rajzol, újjáteremti a világot. Nemcsak kezével, szemével, szívével rajzol, hanem egész lényével. A rajzokat akaratlan önvallomásként is értelmezhetjük*” (Feuer, 2000). Fő hipotézisem szerint a rajz egy kézenfekvő kommunikációs csatorna a gyermek számára, általa képes érzéseit, gondolatait és vágyait szavak nélkül kifejezni. Egy szóval: mesél! Bár hipotéziseim egyszerűnek tűnhetnek, de úgy vélem, hogy a gyermek lelkéhez vezető legrövidebb utat kell megtalálnom, hogy érzéseit és gondolatait megértsem, így a közös utunk során egymástól kölcsönösen képesek vagyunk tanulni, miközben fejlődünk, míg utunk ketté nem ágazik. Egy dolgot tartok szem előtt kutatómunkám során, hogy a lényeg ne vesszen el az olykor kacskaringós és rögös úton!

Az pedig nem más, mint maga a gyermek!

2. Pedagógus gyermek szülő hármass kapcsolata: Édesanyám karjában

„A szocializáció a társadalomba való beilleszkedés folyamata, amelynek során az egyén megtanulja megismerni önmagát és környezetét, elsajátítja az együttműködés szabályait, a lehetséges és elvárt viselkedésmódokat.” (Bagdy, 1995: 11)

A szocializáció a születés pillanatában induló, véget nem érő folyamat, amely során „a gyermek elsajátítja az adott társadalomba való beilleszkedéshez szükséges magatartás- és szokásformákat” (Ranschburg, 2013, p. 199). Legfontosabb eszköze az identifikáció, azaz az azonosulás, amelynek lényege, hogy „a szülő norma és értékrendszere beépül a gyermek személyiségébe és ő ezt a továbbiakban sajátjaként éli meg” (Ranschburg, 2013, p. 200).

A szocializáció tudományos módszerekkel való vizsgálata az 1980-as években indult meg, a pszichoanalitikus megközelítés értelmében a szocializáció a társadalom teljes értékű tagjává válást jelenti. A tanuláselmélet szerint a szocializáció a környezeti hatások eredménye, a kívánt cél elérése érdekében alkalmazott megerősítések összessége. A szociálpszichológia az egyén és környezete közötti kölcsönhatást hangsúlyozva szereptanulásként határozza meg a szocializációt, amely során az adott szerephez tartozó normákat és szabályokat sajátítjuk el.

A családban általános szereptanulás folyik, ezt nevezik elsődleges szocializációnak, míg a specifikus szereptanulást, ~ például egy szakma elsajátítását, egy új közösség tagjává válást-, másodlagos szocializációnak nevezzük. Az etológia nézőpontja szerint a szocializáció során a megfelelő ingerek hatására a genetikailag kódolt viselkedésminták jönnek működésbe (Ranschburg, 1984).

DeMause a szülő-gyermek kapcsolatokban bekövetkező változásokat pszichogén, a történelmi-társadalmi változásoktól független folyamat eredményének tartja. A csecsemő tehetetlensége és az ebből fakadó ragaszkodás az anyához, amelyet érzelmileg úgynevezett naiv egoizmus jellemez, a gyermek nem különíti el saját szempontjait az anyától, az anya pedig szintén a saját részének érzi gyermekét. Míg az anya mindenkor pótolhatatlan a gyermek számára, fordítva nincs így. A szeretet idővel átalakul *archaikus érzelemből* úgynevezett *szociális szeretetté*, amely már a másik fél tekintetbevételét, különálló lényként való kezelését jelenti. Ezt nevezzük az *archaikus szeretetkapcsolatnak*, a gyermek „érzelmi lény”, aki könnyebben érti meg a metakommunikációt, mint a verbális közléseket. A korai anya-gyermek kötődés döntő feltétele a személyiség érzelmi- kognitív társas kapcsolati kibontakoztatásnak, a későbbi családi élmények, szintén meghatározó elemei az egyén harmonikus vagy diszharmonikus fejlődésének (Murányi-Kabainé, 1998).

2.1. Pedagógus gyermek szülő hármass kapcsolata: Édesapám karjában

“A gyerekek a szüleiknek feladott rejtvények.”

Friedrich Hebbel

Az apa jelenléte már az őskortól kezdve fontos szerepet játszott a gyermek életében, azonban jellege folyamatosan változik. Trendek jönnek-mennek, de a férfira, mint szülőre és nemi szerepmoddellre mindig szüksége lesz a gyermeknek (Pukánszky, 2001).

Lorentzen (2012) két kulcsfogalmat vezetett be, miszerint at apa a családért-apa jelentésben a család eltartója szerepét tölti be, mindvégig domináns elképzelés maradt, emellé azonban társult az 1970-es évektől a családban-apa koncepció, mely arra vonatkozik, amikor az apa a gyerekekről gondoskodó személyként jelen is van, részt vesz a család életében. Ez a családdal való intim, bensőséges kapcsolatot is előfeltételezi, amely korábban szinte kizárólag az anyák felségterülete volt (Lorentzen, 2012).

Napjainkban a családszerkezet folyamatosan alakul, a mai családmodellben az apa szerepe is változik. (Vajda-Kósa, 2005). „Modern apák” azok a férfiak, akik már gyakrabban és aktívabban vállallnak részt a nevelésében, szívesebben mutatják ki gyengéd érzelmeiket a gyermekeik felé. Korábban a férfiakkal szemben fennálló társadalmi elvárások sokszor akadályozták őket szeretetük szavakba öntésében (Simóm, Sánchez és Elizalde, 2005).

A kiegyensúlyozott apa-gyermek kapcsolat kialakulásának és fenntartásának feltétele, hogy az apa már a fogantatástól kezdve kapcsolat alakítson ki a gyermekével, a szülésen támogató szerepet töltsön be, a gondozási és egyéb feladatokban rendszeresen besegítsen. Az utóbbi évtizedekben az apák egyre fokozódó gyermeknevelési involváltsága tapasztalható (Vajda-Kósa, 2005).

A gyermeket az állandó felnőttel való szeretetkapcsolat indukálja, serkenti aktivitását, érdeklődését, gondolkodását, kezdeményezéseit, vagyis azokat a készségeket, amelyek individualizációját és társadalmi beilleszkedését megalapozzák (Murányi-Kabainé, 1998).

2.2. Pedagógus gyermek szülő hármassága: Az óvoda az én váram

“...A gyerekeknek valóban ezt... kell kiéreznie vezetőjéből. Hogy nemcsak kötelességét teljesíti, hanem munkája betölti, izgatja, mulattatja— hogy nemcsak fegyelmezetten, nyugodtan, kedvesen él a gyerekek között, hanem valóban köztük van, szeret velük lenni, igazi közvetlen kapcsolatban van velük. Ahogy a gyerek a megismert kultúrártékek nyomán azt érezheti, hogy érdemes belépni egy olyan világba, amely ezeket tudja adni...”.

Hermann Alice (1982)

Az óvodák a huszadik század elején keletkeztek, iskola előtti tapasztalatszerzés céljából, lehetőséget teremtve a gyermekeknek az azonos életkorúakkal való barátkozásra. (Cole-Cole, 1998) Napjainkra az óvodák egyre több gyermekközpontú módszert alakítottak ki az óvodáskorú gyermekeknek (Vajda, 1999).

Az intézmény célja a nevelőmunka eredményességének növelése, feladata a gyerekek személyiségének alakulásában szerepet játszó tényezők, nevelői hatások elemzése és szerepük tudatosítása. Természetesen a család, a közelebbi környezet továbbra is meghatározó marad a korai személyiségfejlődésben, azonban az óvodai időszak során olyan változások történnek, amelyek fontos szerepet játszanak a kisgyerekek életében (Zsubrits, 2021). Az óvodás korú gyerekek aktivitásának növekedésével, a mozgástér kitágulásával újabb és újabb tevékenységformák végzése, valamint az egyre sokrétűbb társas viszonyok létesítése kerül előtérbe. A gyermekek életében a közvetlen hozzátartozók, -mint például szülők, testvérek- mellett egyre fontosabb helyet foglalnak el az óvónők és az óvodáskorú társak. A gyerekek aktivitást és önállóságot mutatnak a közvetlen környezetükben élő személyek felé, vagyis velük való kapcsolatteremtés, és a társas helyzetek kialakítása során is. A gyermek hangulatát, érzelmi tónusát befolyásolja, hogy mennyire tudja elfogadtatni, megszerettetni magát az új környezetével (Kósáné-Járó-Kalmár, 1975).

A pedagógus személyisége nagyban befolyásolja a gyermek-szülő-pedagógus hármasság kapcsolatának kibontakozását. Az óvodapedagógusnak munkája során arra kell törekednie, hogy ráálljon a gyermek érzelmi hullámhosszára, megélje emocionális történéseit, elfogadja vágyait, tisztelje fantáziáját, mindezzel elősegítse a szabad kommunikációt, a nyitott személyiség kibontakozását. Ennek feltétele a gyermekbe vetett bizalom, az iránta érzett felelősség, ami nyílt és derűs légkörben, ésszerű szabályok között a gyermek felelőssége is kicsírázik (Mérei, 1993).

Számos új csoportos tevékenységformát kínál az óvoda intézménye. A fő tevékenységforma a játék, azonban felzárkózik mellé a kötött és kötetlen foglalkozás, különböző tárgyakkal,

ezalatt a környezetismeretet, a matematikát, a mese-vers, ábrázolás, testnevelés és ének-zene foglalkozásokat értem. Fontos szerepet kap a gyerekek alkotóképessége és fantáziája, emellett az önkiszolgáló és a munka jellegű tevékenységek folyamán új szokások alakulnak ki, amik elősegíti a szocializációt (Kósáné-Járó-Kalmár, 1975).

A stabil szokások, az életvitel szervezett mozzanatai mellett ébren kell tartani, sőt fokozni kell a gyermek kezdeményezőkédvét, alkotóvágyát az óvodáskorban. A világról, az emberekről kialakított bizalom-teli kép, az örömteli, biztonságot nyújtó kapcsolatok szolgálnak alapul (Kósáné-Járó-Kalmár, 1975).

Az óvodás gyerek kíváncsi, merészen kérdez, bátran kételkedik. A Népmesekincstár-sorozat köteteiben a világ minden tájáról válogatott különleges mesék válaszolnak azokra a kérdésekre, amelyek a gyerekeket foglalkoztatják. A mesék, népdalok, találós kérdések róluk szólnak, nekik üzennek őseink mágikus, teremítő, képi nyelvén. Fontos és pótolhatatlan útravaló ez az épp csak megszületett, világot tanuló kicsiny emberkének, akinek egyik legalapvetőbb szükséglete az érzelmi és fizikai biztonság, hogy a test mint erős vár álljon, és a lélekből erős vár váljon (Bajzáth, 2015).

Bajzáth Mária nagyon jól érzékelhető hasonlaltal világít rá arra, hogy milyen szerepe van a gyermek életében a mesének. Hisz a mesékben, mondókákban, népdalokban a ház, a vár, a palota, a templom gyakran magát az embert jelképezi, amelynek ezen a nyelven ablaka a szem, ajtaja a száj, kupolája a homlok. A 4-6 éves gyerek pont ezt a várat járja, építi, erősíti reggeltől estig, estétől reggelig, minden mozdulatával, kérdésével, megszerzett élményével, tapasztalatával és megálmodott álmával (Bajzáth, 2015).

Szülőként, pedagógusként a mesék mágikus óvó-védő erejével segíthetjük ezt az építkezést, valamint azt, hogy a várból messzire lehessen látni, és mélyre lehessen tekinteni. A népmesék olyan belső iránytűhöz segítik a kisgyereket, amellyel nemcsak a saját, erős alapokon álló várában tájékozódik biztonságosan, hanem elindulhat szerencsét próbálni is, ha eljön az ideje (Bajzáth, 2015).

Az óvodai szocializációra alapvetően az emberi együttélés szabadabban zajló folyamatai jellemzőek, így érvényre juthatnak a kisgyermekkor szükségletei, sajátosságai, a gyerekek különböző adottságai, személyiségtulajdonságai és az eltérő fejlődési menetrend. A fejlődés a belső veleszületett adottságok, a külső nevelési hatások és az egyéni alkalmazkodási szándékok rendszerében megy végbe. Az óvodáskor végére pedig a gyerekek eléri azt a fejlettségi szintet, ami az iskolakezdéshez szükséges. Mindenféle szándékos és tudatos fejlesztő hatás alkalmazása nélkül (Zsubrits, 2021).

3. Varázslatos gyermeki világom, vagyis a pedagógus személyisége

*“A rossz nevelő a tekintélyre büszke, a jó nevelő egyszerűen alázatos.
A jó nevelő örök tanuló, s azonnal fölismeri, ha nálánál különb tanítványra talál.”*

Pilinszky János (1995)

Ha jó nevelők szeretnénk lenni, érdemes alázattal és kritikával viszonyulnunk önmagunkhoz és a nevelési folyamathoz. A nevelés során mi magunk is tévedünk, tanulunk, tapasztalunk és fejlődünk. Ebben a folyamatban mi magunk is tanulók vagyunk, nem leszünk képesek mindent hibátlanul véghezvinni, azonban az út során hű társaivá válhatunk a gyermeknek (Kádár-Kerekes, 2023).

Az érzelmi intelligencia fejlesztése nem arra irányul, hogy tovább kergessük a “mindenki jól van”, a tökéletes élet, az örök boldogság illúzióját, hanem arra, hogy megtanuljunk megküzdeni a nehézségekkel, megéljük az örömet, a szomorúságot, a csalódottságot, a kétségbeesést, a dühöt a félelmet, még ha nehéz is. Tehát pedagógus munkánkra nagyban kihat, mennyire vagyunk képesek megírni, átírni és értékelni az életmesénket, tisztelettel és elfogadással tekinteni önmagunkra és saját utunkra (Kádár-Kerekes, 2023).

Az érzelmi intelligencia nap, mint nap az élet által felkínált helyzetekben fejlődik. Ilyenkor nem a módszer a fontos, hanem az “itt és most”-ban való részvétel, kölcsönös válaszadás és egymáshoz igazodás. Szülőként, pedagógusként, valamint a gyermekként sem támaszkodhatunk konkrét követendő példákra. Ahány gyermek annyi hozzáállás; minden történet egyedi. A hiba megengedett, ez a tanulás része, szükségszerű és a legkreatívabb újítások forrása (Kádár-Kerekes, 2023).

Kádár Annamária (2023) Mesepszichológia könyvét olvasva sok hasonlóságot vélek felfedezni az író világlátásával. Magam is hiszek a csodákban, hogy a dolgok okkal történnek és varázslatos módon egyről a kettőre oldódnak meg. Ha elképzelem azt, ahova el szeretnék jutni – akár fizikai, akár lelki értelemben –, az már fél siker, mert csupán az valósulhat meg kívül, amit belül már képes voltam megteremteni. Hiszek magamban, hiszek a gyermekekben. Munkám során célul tűztem ki, hogy minden egyes gyermeket arra bátorítsak, hogy tudatosítsák magukban, hogy képesek mindenre.

„Valamikor réges-régen mérföldjáró csizmáról álmodott az ember. Olyan csizmáról, amelyet ha felhúz, ott terem, ahol éppen akar. Ilyen csizmát ugyan nem talált fel, de a távolság legyőzéséről tovább álmodott, azaz nemcsak álmodott, hanem cselekedett is. Megalkotta a tavakat, folyókat átszelő csónakot, a hegyen-völgyön döcögő szekeret, a paripák repítette

kocsit, majd a hajót, a gőzmozdonyt és az autót. A víz tehát nem állhatta útját többé, de még a hegyek sem. Megkerülte vagy átfúrta őket” – írja egy kisiskolás gyermek az egyik Kádár Annamária által elemzett mesében. Bár a hegyek sokszor utunkat állják, ezeket megkerülhetjük vagy átfúrhatjuk, erre megtaníthatjuk gyermekeinket is. A mese optimista életfilozófiája és a mesei varázslat olyan belső hitet, önbizalmat alapoz meg a gyermekekben, amely segít abban, hogy EGY látszólag leküzdhetetlen akadállyal is szembeszálljanak, hogy a mindennapi nehézségek és problémák közepette a megoldás lehetőségére fókuszáljanak.

Az ember a feszültségeket, indulatokat, vágyakat, szorongásokat a belső képteremtő tevékenységekben dolgozza fel, ezt a tevékenységet a pszichológia elaborációnak nevezzük, vagyis a pszichikus feszültségek képi feldolgozásának. (Vekerdy, 2011: 78.o.)

Az elaborációs képesség gyermekkorban alakul ki, a belső képkészítés során a gyermek a látott, hallott és érzékelt dolgokat rögzíti, majd ezeket pozitív vagy negatív érzelmekkel látja el. A mese képekre és szimbólumokra fordítja le a világot, vagyis ezáltal lehetővé teszi a tudattalan feszültségek levezetését (Kádár, 2011). Továbbá az elaborációban gyökerezik a művészi tevékenységben is, amikor az alkotó kidolgozza magából a feszültséget. Tehát bátran állíthatom, hogy a belső képalkotás gyógyító hatású.

4. Inspiráló utazó mesék

“A mese a mindenség kulcsa. A lélek ajtaján kopogtat.”

Carl Gustáv Jung

A gyerekmesék kiválasztásánál elsősorban érdemes figyelembe venni az eltérő életkori igényeket és a kisgyerekek egyéni kívánságait. Továbbá fontosnak tartom, hogy a mesélő képes legyen azonosulni meséivel, ezáltal a mesehallgatónak még nagyobb élményben lehet része (Jávorszky, 2009).

A mesei nevelés, mesére nevelés már magzat korban kezdődik, amikor az anya-apa mesél a magzatnak. Születés után, a kicsi gyerekeknél a mesehallgatásra hangolás a jól csengő, ritmusos höcögtetőkkal-ringatókkal, dúdolókkal, mondókákkal kezdődik. Amik a gyermeket körülölelő világot vagy a saját testét írják le, szinte a gyermeki élet minden fontos elemére találunk megfelelőt.

Ezt követik a rövidebb történetek, amik a kisebb gyermek számára is befogadható, végighallgatható, aminek hossza, szereplőinek száma, a szöveg bonyolultsága, tartalma,

helyszíneinek száma a gyermek életkorához, érdeklődési köréhez igazodik. Vagyis megfelel az életkori sajátosságoknak (Bajzáth, 2022).

A gyermekek a beszéd kialakulásától kezdődően szívesen kommunikálnak a felnőttekkel és érdeklődéssel hallgatják a történeteiket. A legkisebbek általában a róluk, a saját életükről szóló rövid történeteket szívlelik. Kíváncsian hallgatják meg újra és újra azokat, ez teszi lehetővé, hogy ismételten átéljék a legfontosabb élményeket.

Az óvodáskor közepétől pedig az állatmesék, majd a tündérmesék varázslatos ideje következik (Jávorszky, 2009). A meseanyag akkor jó, ha úgy változik, ahogyan a gyerek. Ahogyan nő a gyermek, az érdeklődési köre egyre tágul. A szűk környezetén, a testén, a családján kívül érdekelni kezdi a barátság, a társas kapcsolatok, az állatok és felfedezi a körülötte lévő világot (Bajzáth, 2022).

2399 mesetípus van (lásd: Aarne–Thompson mesekatalógusát – a szerk.), és ennek százezernyi változata. Kevés olyan téma vagy probléma létezik, amelyre ne találjunk választ a mesékben, és ne találjunk meg a feltett kérdésre a mesékbe kódolt választ, tudást.

A mesélés célja az örömszerzés mellett az is, hogy segítségükkel a gyerekek felfedezzék az összefüggéseket a világban, képesek legyenek történetekben gondolkodni, és ebben a rendszerben önmagukat elhelyezni és másokhoz kapcsolódni. Tehát a mesékkel való találkozás elengedhetetlenül szükséges óvodáskorban, mert egyre inkább a varázsmesék biztosítják a gyerekek számára azt a világot, ami a lelki fejlődésük szempontjából fontos lesz, és a személyiségüket pozitív irányban képes változtatni. A játszás élményét sem helyettesítheti semmi más, úgy a meshallgatás élményét sem (Zsubrits, 2021).

4.1. “Sárkány paripán vágtattam...” Mesék hatása a gyermekekre

A mese műfaji besorolás szerint elbeszélő irodalmi műalkotás. A mesék keletkezés- és fejlődéstörténetében jól láthatók a fontosabb mozzanatok, amelyek eredményeként ma kézbe vehetjük a különböző mesekönyveket. Az Aarne — Thompson — Uther-féle mesekatalógusban mintegy 2400 fő mesetípus szerepel, melyhez több százezer lejegyzett változat tartozik. Ezen belül a magyar népmese gyűjtemény több mint húszezer szöveget tartalmaz (Gulyás, 2017).

Kádár Annamária (2023): Mesepszichológia című könyvében a olvasottak alapján összegyűjtöttem a legfontosabb jellemzőket, miszerint a mesék miként fejtik ki hatásukat a gyermekekre. “Egyszer volt, hol nem volt...,” Az üveghegyen is túl...,” Egy sűrű erdő közepén...”

közepén..." kezdő képek biztonságot idéznek elő, a sztereotip kifejezések és az ismétlések, amikkel minden mesénél találkozunk, a hasonló jól csengő kezdősorok a valóságos életből a képzelt birodalmába repítik a mesehallgatót (Kádár, 2022).

Tehát a mesék egyszerűnek és szélsőségesnek mutatják be a világot, mint ahogyan azt a gyermek ténylegesen megéli. Kíváncsiságukat a mesei történetek elégíthetik ki, ezáltal a csodás elemek, a szélsőségesen felnagyított vagy leegyszerűsített szituációk könnyen elfogadhatóvá válnak. Mint jól tudjuk a szétválasztott pozitív és negatív érzések különböző mesefigurákban öltenek testet (jó és rossz szereplők), a polarizáltság pedig a biztonság érzését nyújtja (Kádár, 2023).

A mesében minden lehetséges, a vágyteljesítés itt ugyanúgy biztosított, ahogyan a szimbolikus játékban. Bárki bármivé átváltozhat és visszaváltozhat. Egykori csoportomban a Bánfalvi Óvoda - Kindergarten Wandorf Gesztenyés Körúti Tagóvodájában Zilahi Józsefné főisk. doc., Stöckert Károlyné főisk. adj., és dr. Ráczné Főző Klára főisk. doc. által kidolgozott II. Óvodai nevelés, játékkal, mesével programban dolgoztam. Amelynek lényege a kisgyermek fejlesztésének nyelve, eszköze: a játék és a mese. Ez a program a gyermeklélektani ismeretekből, a gyermek megismeréséből indul, és választ keres arra, hogy milyen irányban, hogyan fejleszthető tovább! Egykori csoportomba járó 6 éves Kende ebben a szemléletben nevelkedve kiragadta a lényegét és úgy fogalmazott a szabadjáték során:

"Bármiből lehet akármi, akármiből lehet bármi."

A mesei kettős tudat lehetővé teszi a valóság átalakítását és a pillanatnyi szükségletek megjelenését. Mesehallgatáskor a feszültség levezetése a képzeletben megy végbe, míg a játékban mozgás, cselekvés által. A képzeleti azonosulás biztosítja a gyerekek mesehősökkel és a történetekkel való személyes identifikációit, amely során a személyes élettémények hangsúlyozottan teret kaphatnak. További mesei motívumok még: az ellentétek preferálása, az ismétlések, a veszély és megmenekülés eseménye (Zsubrits, 2021).

A kisgyermeknek meg kell küzdenie a csalódásokkal, a konfliktusokkal, a testvérféltékenységgel, a függetlenedési törekvésekkel, de ki kell alakítania öntudatát, önértékelését és erkölcsi kötelességtudatát is. Mindehhez a racionális megértés helyett a gyermeki gondolkodás olyan sajátosságai járulnak hozzá, mint a képzelődés, a fantáziálás, az ábrándozás, az álmodozás vagy a vágyakozás. A pozitív érzések mellett a mese lehetőséget ad a negatív élettémények, érzések, szorongások, félelmek átélésére is. Emellett a mesék az aktuális belső feszültségek, a pillanatnyi szükségletek feldolgozásához, értelmezéséhez ugyancsak

hozzájárulnak. A mesékben található példák megfelelő kapaszkodót adhatnak számukra. A különféle mesealakokban pedig elfogadható formában ölthetnek testet a gyerekek saját élményei, olykor akár a félelmetesnek, ijesztőnek tűnő tapasztalataik is. Ezt szolgálja a meseszereplőkkel történő azonosulás (Bruno, 2000).

Az ismétlődő elemek a ráismerés örömét biztosítják, és a bekövetkezésük után feszültségoldó hatásúak. A mesék kedvező befejezése a kezdeti problémák után megoldást, harmóniát kínál, ami szintén hozzájárul a feszültségteremtéshez és a feszültség levezetéséhez, a katarzis átéléséhez (Zsubrits, 2021). A kezdő sorok, hasonlóan a jól csengő záró sorokhoz, biztonság érzetet nyújtanak és a képzelet birodalmából a valóságos életbe repítik a mesehallgatót.

„Így volt, mese volt, minden szava igaz volt.”

„Így volt, mese volt, talán igaz se volt.” „Itt a vége, fuss el véle” (Kádár, 2022)!

4.2. A meserajz elemzési módszer elméleti háttere. Inspiráló utazó mesém

*A világ mindig gyönyörű, nem azért, mintha
valóban az volna, hanem azért, mert én úgy látom.*

Hrabal, 2014

Munkám során arra törekszem, hogy olyan mesék kerüljenek a repertoáromba, amikkel szívemmel- lelkemmel azonosulok tudok. Így vagyok képes élvezetesen elmesélni a történeteket, törekedve arra, hogy a varázslatot ne törjem meg magyarázattal, értelmezésekkel. Csukás István szavait idézve- “ *a gyermek szeme azt is észreveszi, amit mi hiába nézünk, nem látjuk*”...

A népmese születését valamennyi esetben befolyásolta az az érzelmi érintettség, amelyben keletkezett. Ez lehetett pozitív érzelem, mint például öröm, boldogság, kalandvágy, bizalom, vagy ennek az ellenkezője, a negatív érzelem, mint például düh, félelem, csalódottság. Az első mesék az első elmondójuk pillanatnyi érzelmi “telítettségéből” indultak útjukra, majd formálódtak az idő folyamán annak megfelelően, hogy az őket hallgatók és továbbadók milyen közös, mindenki számára átérezhető és átélhető részeket tartottak meg és adtak tovább belőlük. Nógrády László Szavaival élve “*A mesében megmarad minden, ami egyébként örökre elveszett volna számunkra*” (Kádár-Kerekes 2023:136.o.)

A diplomamunkám bár egy népmesére épül, mégis fellelhetőek benne pozitív és negatív érzelmeket kiváltó jelenetek egyaránt. Kiválasztásánál elsősorban fontos szempont volt, hogy a három és hat év közötti gyermekek számára egy időben történő mesebefogadásában ne

okozzon lélektani nehézséget, vagyis a vegyes csoportba járók számára egyaránt befogadható legyen. A népmesék repertoárja igen széles. Számomra több, kedves állatmese, tündérmese, novellamese közül esett végül a választásom *A szerencsepróbáló királyfira*. A mese hallgatásra való hangoldódást nagyon fontosnak tartom. Ehhez különféle eszközöket is alkalmazok, mint például a harang, a mese doboz, a gyertya és a kendő. A tér, amit közösen rendezünk be a mesehallgatáshoz a valóságból egy mesés világa varázsolja a hallgatókat és engem. A mese harang hangja és a gyertya fénye megtölti a teret, ami már nem a valóság birodalmához tartozik, sokkal inkább a képzelethez, ami mese közben a gyermek lelkében elevenedik meg. Ahogy Winnicott fogalmaz, a híres brit pszichoanalitikus a mese mentális teret- a realitás és a képzelet egymásba mosódik, a kölcsönhatás eredményeképpen pedig akár a valóság is megváltozhat, ha azt a belső képeink által megszelídítjük (Kádár- Kerekes, 2023). Nagyon fontosnak tartom, a megfelelő mese kiválasztását a hangulatteremtést követően a mese fejből történő előadását, hogy közben lehetőségem legyen folyamatos szemkontaktust tartani a gyermekekkel, a csoporttal. Csak így válhat a mesém közös alkotássá a hallgatóval. A mese alatt a folyamatos egymásra figyelés segít, hogy hitelesen, érzelmi intenzitásomnak megfelelően adjam át az adott történetet, valamint élvezettel legyek jelen a meseélmény megélésében. Hisz a történet élményszerűségét nem a racionális átgondolás, hanem az érzelmekkel átszőtt fantázia adjam (Zsóka, 2007).

Bár a mese elmondásánál a tartalomhűsége és a szöveghűsége egyaránt törekszem, nincs két egyforma előadás, ahogy nincs két egyforma nap sem a gyermek életében, az óvodában. “*A mese népköltészeti alkotás, és nem egyéni szerzői joggal védett mű, nem kell törekednünk a szó szerinti szöveghűsége.*” (Rajjai, 2004)

Az óvodába bekerülő gyermekek már sokat tudnak a világról, felismerik a közelében élőket, állatokat, növényeket. Azonosítják a természeti formákat és jelenségeket, de még nem igazodnak el biztonsággal az őket körülvevő tágabb környezetben. Ezért is tartom fontosnak, hogy olyan mesékkel gazdagítsuk repertoárunkat, amelyek elősegítik a képzeletük kibontakoztatását (Bajzáth, 2015).

A meséken és legendákon keresztül kapcsolatba kerülünk az őseikkel, és egy olyan, mára már részben eltűnt világgal és világképpel, amely a múltunk fontos része és a jelenünk-jövőnk alapja. A mesélés és mese hallgatás arra ad módot, hogy mértéket és értéket egyaránt tartva ezt a tudást didaktikus elemek örömteli mese- és játékelményen keresztül kapjuk meg. A régiak szokásai és jókívánságai őrzik a szó mágikus erejébe vetett ősi hitet, azt, hogy a szavakkal kifejezett kívánságokat beteljesülés követ (Bálint, 1942).

5. A rajz az én képzeletem festménye, vagyis a rajz szerepe

*“A gyerek, amikor rajzol újjáteremti a világot.
Rajzolni jó, de a kisgyermek számára fantasztikus élmény lehet.”*

Feuer, 2000: 5

A gondolatok közlésének elsődleges eszköze maga a nyelv, amely egyetemes eszköz, amit minden normálisan fejlődő ember képes elsajátítani. Ahhoz, hogy a gyermek kommunikálni tudjon, meg kell tanulnia megfelelően használni a szavakat, hogy mondatokat legyen képes alkotni (Atkinson, 2005). A nyelv egy olyan többszintű rendszer, amely szavak és mondatok segítségével hozza kapcsolatba a gondolatot és a beszédet (Chomsky, 1965). Nyilvánvaló, hogy a gyerekeknek nincsen könnyű dolguk a nyelv elsajátításánál, nemcsak a megfelelő beszédhangok terén, hanem a nyelv összes szintjén otthonosan kell mozogniuk, és a hangokat ezernyi szóvá, a szavakat gondolatokat kifejező mondatokká kell szervezniük (Atkinson, 2005). Azonban, ha a gyermek képtelen szavakba önteni gondolatait, nem verbális úton próbálja meg kifejezni önmagát; eszköz segítségével papírra veti azokat. Tehát kézenfekvő eszköz számára a rajzolás, általa pozitív és negatív érzelmeiket szavak nélkül is képesek kifejezni (Feuer, 2000).

Feuer Mária (2000) úgy fogalmaz, hogy a pszichológia egyik tárgya a rajzolás, mert ez egyfajta módja a tudatalatti felszínre hozásának, a legbelső lényünk kifejezésének.

A rajzolás alapfeltételei már a kommunikáció fejlődése előtt elkezd csiszolódni, a ceruza kézhezvétele mellett szükséges egy bizonyos introspekciós képesség is, azaz egyfajta önmegfigyelés, melyben a személy a belső gondolatait, vágyait és észleleteit tudatosan közvetíti magának.

Szükséges továbbá az absztrakciós képesség, vagyis lényeges tulajdonságok kiemelése, mindemellett a megfelelő verbális szint elérése is. Az agy a szem és a kézmozgások fejlődésében nagy jelentőséggel bír a központi idegrendszerre az ábrázoló tevékenység. Szoros összefüggésben van a kéz finommotorikájának fejlettsége a gondolkodási funkciók kibontakoztatásával és differenciálódásával (Feuer, 2000).

A gyerekrajz csodálatos, a lélek tükré. Egyrészt olyan tükörkép, amelyben megmutatkoznak a különböző pszichés megnyilvánulások, általa láthatóvá válik a rajzoló belső világa (Zsubrits, 2021). Másrészt a gyermek számára a rajzolás célja az örömszerzés, a stressz levezetés, alkotás, új dolog létrehozása, és az időtöltés (Feuer, 2000).

Az alkotásokon visszaköszön az óvodás lelki világa, láthatóvá teszi képzelete szüleményeit. Saját világát újjá teremtve a színekkel varázsol, élvezi az önfeledt maszatolást; átérzi az alkotás varázsát, ezzel kifejezve gondolatait. A gyermek számára szemmel láthatóan egy fantasztikus élményt nyújt az alkotás. A rajzolás előnye, hogy nem kell hozzá olyan magas szintű absztrakció sem, mint a verbális közléshez. A lerajzolt tárgyak vagy események nem feltétlenül követik a reális világ logikai vagy téri rendjét, vagyis a rajzon az elevenedik meg, ami az esemény felidézése folyamán a gyermek számára fontos (Gerő, 2015). Kiemelt hatása a színhasználat, abban az értelemben, hogy a rajz egészén vagy bizonyos részein milyen mértékben nyilvánul meg a színezési kedv. A gazdag képzeletű, általában felszabadult gyermek rajzán a változatos, sokszor a realitástól eltérő színezés rendszerint az érzelmileg hangsúlyos részleteket jelzi. Nem tudatos szimbolika ez, inkább a rajzos „eseményátélés” fölkelte érzelmek és indulatok következtében „*eljátszadozik*”, elidőzik bizonyos részletekben (Gerő, 2015). Tehát a rajzolás a korai gyermekkori személyiség megismerésének érvényes eszközét jelenti, hiszen ekkor még a gyerekek verbálisan kevésbé hatékonyak és a képi kifejezéssel könnyebben feltárukozhatnak, különböző kompetenciával rendelkező szakemberek tudományterületek más-más nézőpontból következtethetnek a személyiség összetevőire (pl. Malchiodi, 2003; Vass, 2011; Tihanyiné, 2013).

5.1 Meserajz

A pedagógiai pszichológiai, a neveléslélektani személyiség megismerési módszerek az eredményesebb pedagógiai munkát hivatottak támogatni (pl. Tóth, 2004; Kósáné, 2001; 2010).

A különböző típusú rajzelemzési eljárások is ide tartoznak(pl. Tihanyiné, 2013), valamint a mesekép elemzési módszer is, amelyre dolgozatom épül. (Zsubrits, 2021)

Az elképzelt mesekép lerajzolása releváns eszközként áll rendelkezésre az óvodáskorú gyerekek személyiségének megismeréséhez (Hegedüs, 2015; Zsubrits, 2019; 2020; 2021; Unger, 2020; 2021). A belső kép és a lerajzolt kép egymással szoros kapcsolatban áll (Luquet idézi Piaget, Inhelder, 1999). A létrejött rajzkép fontos kiindulópontja a spontán produktív képzeleti funkció, a képalkotó képesség, amelynek eredményeként jól érzékelhető a kisgyerekek teremtő képzelete, fantáziája, valamint az aktuális meséhez fűződő emocionális viszonyulása. A gyermek jellemzően azt jeleníti meg a lapon, ami érzelmileg a legfontosabb

számára, és ami a képzeleti működésének és a grafikus kifejezésének köszönhetően egyetlen képpé strukturálódik (Zsubrits, 2021).

A mesehallgatás lényeges eleme a belső képalkotás, a képi elaboráció során feldolgozásra kerülnek az emlékezeti információk és a tudatalatti konfliktusok, feszültségek. Szembetűnő, hogy a keletkező képek mindig nagyon erős érzelmi színezetet kapnak, és az óvodáskori érzelemvezérlésű képzeleti működésnek olyan fontos sajátosságaival találkozhatunk, mint a fantáziagazdagság, a csapongás, illetve a képzeleti és a valós képek összekapcsolódásának könnyedsége (Zsubrits, 2021). A valóságot inkább követő gondolkodásmódot majd a 6-7 éves kortól felerősödő reproductív képzeleti működés (Kádár, 2012).

A grafomotoros kivitelezés minősége nyilván közrejátszik a végeredményben, de a rajzképen megjelent tartalom önmagában is érvényes üzenetet közvetít. Valamint jól látható, hogy a készítője számára az aktuális mese cselekményéből, a szereplők viselkedéséből mely momentumok válnak meghatározóvá. Azonban a gyerekek meseképválasztásai, a pillanatnyilag érvényes vizuális tartalmak előfordulása és a hozzájuk kapcsolódó értelmezések gyorsan változhatnak. Gerő Zsuzsa (2017) azt emeli ki, hogy a gyerekek rajzaiban az emocionális sűrítés, az élményfeszültség képi kifejezésbe tömörül, és egyetlen rajzképben többféle élmény, érzés kapcsolódhat össze. A sokféle hasonló érzés, egyetlen érzelmi jelentéshez vezethető vissza, amely számtalan kifejezési, megformálási lehetőséget képes előidézni (Bagdy, 2013). Carl Gustav Jung (1993) értelmezésében is a szimbolikus kép a konkrét, a szokásos jelentésen túl további jelentésadások lehetőségét hordozza magában. A gyerekrajzokban megtaláljuk azoknak az egyre gazdagodó és visszatérő motívumoknak a körét, amelyek az univerzális érvényességük mellett az egyéni gondolkodásmódról szintén árulkodnak (Nagy et al., 2018). Illetve a nemi különbségekből adódó reagálások is jól megfigyelhetők az ábrázolásokban.

A meserajz elemzéshez nagyban hozzájárul a gyermekekkel folytatott beszélgetés, mert a szóbeli kiegészítések olyan rendszerezhető ismeretekhez vezetnek, amelyek nemcsak kizárólag megerősíthetik a rajzokon láthatókat, hanem még összetettebb, teljesebb értékű megoldást eredményeznek (Zsubrits, 2021).

A gyerekektől kért rajzok tehát koncentráltan tartalmazzák mindazt, amihez a hallott meséből érzelmileg ragaszkodnak, amivel azonosulni tudnak. A szimbolikus gondolkodásnak köszönhetően a választásaik, az elkészült meseképek helyettesítik, illetve utalnak a teljesebb mesei történetre, és szimbolikus formában kifejezik mindazt, ami a lelki életük szempontjából aktuálisan, vagy akár visszatérően is fontossá válik (Zsubrits, 2021).

6. Szakirodalmi összegzés

A diplomamunkám kezdetén a szakirodalmi kutatásban a pedagógus gyermek szülő hármasság kapcsolatából kiindulva, a gyermek egyik kiemelt tevékenységformájára alapozva dolgozatomban részletesen bemutattam a mesehallgatás és a rajzolás szerepét.

A gyermek személyiségének megismeréséhez és lelkivilágának feltárásához nélkülözhetetlen formájába, a rajzelemzés. Zsubrits Attila (2023) könyve nagyban hozzásegített ahhoz, hogy az óvodáskorú gyerekek meserajzainak elemzését a témához kapcsoljam.

A mesei nevelés, mesére nevelés már magzati korban kezdődik, amikor az anya-apa mesél a magzatnak (Bajzáth, 2023). Ahogy nő a magzat, a kisgyermekkorú éveken át egészen az idős korig segítségünkre van a mesék varázslatos ereje, ami akkor jó, ha úgy változik, ahogyan mi magunk az évek alatt.

A felnövekvő gyermek első éveit és társadalmi lénné válásához szükséges alapjait családi környezetben szerzi meg. Állandó felnőttel való szeretetkapcsolat indukálja, serkenti aktivitását, érdeklődését, gondolkodását, kezdeményezéseit, vagyis azokat a készségeket, amelyek individualizációját és társadalmi beilleszkedését megalapozzák. (Murányi-Kabainé, 1998) Bár a családok szocializációs feladataikat nem egyforma attitűdökkel, képességekkel, áldozatkészséggel és eredményességgel látják el, a szocializáció szerves és nélkülözhetetlen része a személyiség fejlődésének (Murányi-Kabainé, 1998). Ebben a környezetben tanul meg gyermek kommunikálni, a gondolatok közlésének elsődleges eszköze maga a nyelv, amit minden normálisan fejlődő ember képes elsajátítani (Atkinson, 2005). Ehhez segítségül szolgál a kicsi gyerekeknél a mesehallgatásra hangoló höcögtető-keringők, a dúdolók, a mondókák (Bajzáth, 2023). Ha gyermek képtelen szavakba önteni gondolatait, nem verbális úton próbálja meg kifejezni önmagát; eszköz segítségével papírra veti azokat (Feuer, 2000)

A pszichológia egyik tárgya a rajzolás, ez egyfajta módja a tudatalatti felszínre hozásának, a legbelső lényünk kifejezésének. A szabad rajzok és a tematikus rajzok is alapvetően lelki megnyilvánulásokat, érzelmi viszonyulásokat, szándékokat, vágyakat közvetítenek (Zsubrits, 2021).

A gyermeket szűk környezetén, a testén, a családján kívül érdekelni kezdi a barátság, a társas kapcsolatok, az állatok, a világ. 2399 mesetípus van (lásd: Aarne–Thompson mesekatalógusát – a szerk.), és ennek százezernyi változata. Kevés olyan téma vagy probléma létezik, amelyre ne találunk választ a mesékben, és ne találunk meg a feltett kérdésre a mesékbe kódolt választ, tudást. A mesélés célja az örömszerzés mellett az is, hogy segítségükkel a gyerekek

felfedezzék az összefüggéseket a világban, képesek legyenek történetekben gondolkodni, és ebben a rendszerben önmagukat elhelyezni és másokhoz kapcsolódni (Bajzáth, 2022)

A gyermek hangulatát, érzelmi tónusát befolyásolja, hogy mennyire tudja elfogadtatni, megszerettetni magát az új környezetével, amikor bekerül egy új számára még ismeretlen közösségbe, intézménybe (Kósáné-Járó-Kalmár, 1975). Az óvodás gyerek már kíváncsi, merészen kérdez, bátran kételkedik. A Népmesekincstár-sorozat (Bajzáth, 2015) köteteiben a világ minden tájáról válogatott különleges mesék válaszolnak azokra a kérdésekre, amelyek a gyerekeket foglalkoztatják. A mesék, népdalok, találós kérdések róluk szólnak, nekik üzennek ősünk mágikus, teremtő, képi nyelvén. Fontos és pótolhatatlan útravaló ez az épp csak megszületett, világot tanuló kicsiny emberkének, akinek egyik legalapvetőbb szükséglete az érzelem és fizikai biztonság, hogy a test mint erős vár álljon, és a *lélekből erős vár váljon* (Bajzáth, 2015).

Szülőként, pedagógusként a mesék mágikus óvó-védő erejével a belső iránytűhöz segíthetjük a kisgyerekeket, amellyel nemcsak a saját, erős alapokon álló várában tájékozódik biztonságosan, hanem elindulhat szerencsét próbálni is, ha eljön az ideje (Bajzáth, 2015). A nevelés során a pedagógus hű társa a gyermeknek, mind a ketten tévedhetnek, tanulhatnak, tapasztalhatnak és fejlődhetnek (Kádár-Kerekes, 2023: 15.o.). Ezalatt az út alatt egymást támogatva a nehézségekkel megküzdve, élük meg az örömet, a szomorúságot, a csalódottságot, a kétségbeesést, a dühöt a félelmet. A pedagógus munkánkra nagyban kihat, mennyire vagyunk képesek megírni, átírni és értékelni az életmesénket, tisztelettel és elfogadással tekinteni önmagunkra és saját utunkra (Kádár-Kerekes, 2023: 14.o.).

Tehát a mesékkal való találkozás elengedhetetlen az óvodáskorban, mert egyre inkább a varázsmesék biztosítják a gyerekek számára azt a világot, ami a lelki fejlődésük szempontjából fontos, és a személyiségüket pozitív irányban képes változtatni. A játszás élményét sem helyettesítheti semmi más, úgy a mesehallgatás élményét sem (Zsubrits, 2021).

A diplomamunkám meserajz elemzésre épült, a mese kiválasztásánál fontos szempont volt, hogy a három és hat év közötti gyermekek számára egy időben történő mesebefogadásában ne okozzon lélektani nehézséget. A mese lehetőséget adott az érzelmek átélésére, a képzeleterő és a fantázia kibontakoztatására, aktuális belső feszültségek, a pillanatnyi szükségletek feldolgozásához, értelmezéséhez ugyancsak hozzájárult. A mesében található példák megfelelő kapaszkodóként szolgálnak, a különféle mesealakokban pedig elfogadható formában ölthetnek testet a gyerekek saját élményei (Bruno, 2000). *“A mesében megmarad minden, ami egyébként örökre elveszett volna számunkra”* (Kádár-Kerekes, 2023:136.o.) A

mesei kettős tudat lehetővé teszi a valóság átalakítását és a pillanatnyi szükségletek megjelenését. Mesehallgatáskor a feszültség levezetése a képzeletben megy végbe, míg a játékokban mozgás, cselekvés által (Zsubrits, 2011).

A mese ihlette rajzok olyan tükörképként szolgálnak a felnőttek számára, amelyben megmutatkoznak a különböző pszichés megnyilvánulások, általa láthatóvá válik a rajzoló belső világa. Egy adott meséről készült rajz többféle elemzési aspektus mentén vihet közelebb bennünket a gyerekek belső világának megismeréséhez, pszichés folyamatainak megértéséhez. Vagyis az elképzelt mesekép lerajzoltatása releváns eszközként áll rendelkezésre az óvodáskorú gyerekek személyiségének megismeréséhez (Hegedüs, 2015; Zsubrits, 2019; 2020; 2021; Unger, 2020; 2021). A gyermek számára a rajzolás célja az örömszerzés, a stressz levezetés, alkotás, új dolog létrehozása, és az időtöltés. Ahogyan Feuer is írja *“A gyerekek, amikor rajzol újjáteremti a világot. Rajzolni jó, de a kisgyermek számára fantasztikus élmény lehet.”* (Feuer, 2000: 5) Az óvodások lelki világukat és személyiségüket is kifejezik az alkotás során. Saját világukat újjá teremtik, láthatóvá teszik képzeletük szüleményeit, érzelmi világukat. A színekkel varázsolnak, élvezik az önfeledt maszatolást; átérzik az alkotás varázsát, ezzel kifejezve gondolataikat. A gyerekekről készült rajzok csodálatosak, a lélek tükröi. A gyerekektől kért rajzok tehát koncentráltan tartalmazzák mindazt, amihez a hallott meséből érzelmileg ragaszkodnak, amivel azonosulni tudnak. A szimbolikus gondolkodásnak köszönhetően a választásaik, az elkészült meseképek helyettesítik, illetve utalnak a teljesebb mesei történetre, és szimbolikus formában kifejezik mindazt, ami a lelki életük szempontjából aktuálisan, vagy akár visszatérően is fontossá válik.

A mesék kedvező befejezése a kezdeti problémák után megoldást, harmóniát kínál, ami hozzájárul a feszültség levezetéséhez, a katarzisz átéléséhez (Zsubrits, 2011). A kezdő sorok, hasonlóan a jól csengő záró sorokhoz, biztonság érzetét nyújtanak és a képzelet birodalmából a valóságos életbe repítik vissza a mesehallgatót.

Bajzáth Mária (2022) szavaival élve,
*a beteljesedés reményében kívánom, hogy minden szülő és pedagógus mesÉLJÉK
egészségben és boldogságban nagyon sokan, nagyon sokszor, nagyon sokáig!!!*

7. Saját kutatási eredmények bemutatása és elemzése

A kutatási folyamat három fő részből tevődött össze:

1., A mese kiválasztása, a mesemondáshoz alkalmas helyszínek felkutatása, intézmények bevonása Rajzpályázat segítségével.

a, A második a mesemondásnak otthont adó intézményekben dolgozó pedagógusokhoz irányuló felmérés elkészítése. A mesemondási szokások és a tehetséggondozás az óvodákban és az általános iskolában kérdőívek kérdéseinek összeállítása és közzététele volt,

b, A mesemondási szokások a családban c kérdőív közzététele.

A kutatás szempontjából nem értékelhető kiküldött, de vissza nem érkezett kérdőívek száma a feldolgozott kutatási anyagokhoz képest elenyésző volt.

2., A harmadik a visszaérkezett kérdőívek kiértékelése, az adatok feldolgozása és az eredmények elemzése volt.

3., A rajzok vizsgálata és elemzése meserajz elemzési módszerrel.

7.1. Kutatás

Kutató munkám egyrészt az óvodás gyermekek körében végzett meserajz elemzésre alapul. Másrészt empirikus kutatás alkalmazásával a szülők körében az otthoni mesemondási szokásokat, valamint a rajzokat készítő gyermekek pedagógusai körében alkalmazott mesemondási módszereket és szokásokat, az intézményben megvalósuló tehetséggondozást vizsgálom. Dewey úgy fogalmaz, hogy az esztétikai tevékenység életben tart bennünket. Nem járulékos vagy választható jellegű része életünknek, hanem a nyelvtanulás előfeltételeihez hasonlóan velünk született képesség aktivizálódása. Minden bennünk rejlő lehetőséget lehet fejleszteni vagy háttérbe szorítani, ez nagyrészt a szocializációs környezet függvénye. A Földön eddig nem találtak olyan emberi közösséget, ahol az esztétikai kifejezésnek ne lett volna helye (Maquet, 2003). Az egyéni adottságokkal való összetett kölcsönhatásban alakul ki az esztétikai tapasztalat kifejeződése, az ízlésítélet, az esztétikai értékek tartós preferenciája. A kisgyermekkor a vonatkozó vizsgálatok szerint (Daróczy, 2013) külön fázist jelent az esztétikai tapasztalat folyamatában. Ezek hatással vannak a tehetség, tehetségígéret alakulására is például a mesehallgatás-jelalkotás-játéktevékenység összefüggésében, amelyben az élmény esztétikai közege mintegy a katalizátor szerepét játssza. A szemléletesség fejleszti, differenciálja a gyermeki tudat értelmező és vonatkoztató erejét, lehetőségeit, miközben integrálja is a verbális, vizuális, mozgásos, zenei stb. kifejezési területeket. Ezért is

tartom fontosnak, hogy megismerjem és megvizsgáljam azt a felnőtt közeget, a családot és az intézményt, ahol a kisgyermeket mindennapi esztétikai hatások érik (Daróczi, 2013).

7.2. Otthoni mesemondási szokások

Az otthoni mesemondási szokások empirikus kutatásom során online megosztott kérdőívemben a válaszok eredményeképp feltárhatóvá vált többek között az, hogy a vizsgálatban résztvevő kisgyermeket nevelő szülők körében miként valósul meg az otthoni mesehallgatás. A szokások feltérképezésekor érdemesnek véltem megkérdezni a szülőket arról, hogy a gyermekek a meséket kitől és milyen jellegű meséket hallgatnak szívesen, milyen gyakran és milyen hosszan köti le a gyermekük figyelmét.

7.3. Mesemondási szokások a családban kérdőív értékelése

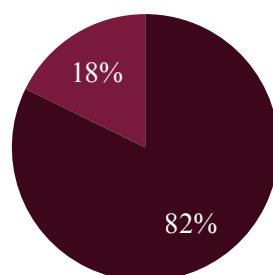
A kutatásban résztvevő közel 400 beérkező válaszból 383 értékelhető. Közülük 82% szülőnek meséltek gyermekkorában rendszeresen. Összesen 313 embernek olvastak gyermekkorában, az ő gyerekeik közül 293-an szeretik a mesét nagyon, 93%- a, vagyis 66 főnek, akinek nem meséltek 63 fő szereti a mesét. A mérés alapján nem kimutatható, hogy azok a szülők, akiknek nem olvastak gyermekkorában, azok kevesebbet olvasnának gyermekeiknek, tehát a szülőnek, nem implikálja, hogy gyakrabban olvas.

Korosztály szerint a következő arányban oszlottak el a gyermeket nevelő szülők aránya:

19-29 évesek: 27 fő, 29-39 évesek: 196 fő, 39-49 évesek: 76 fő, 49-59 évesek: 9 fő és 59-69 évesek: 4 fő.

● Igen. ● Nem.

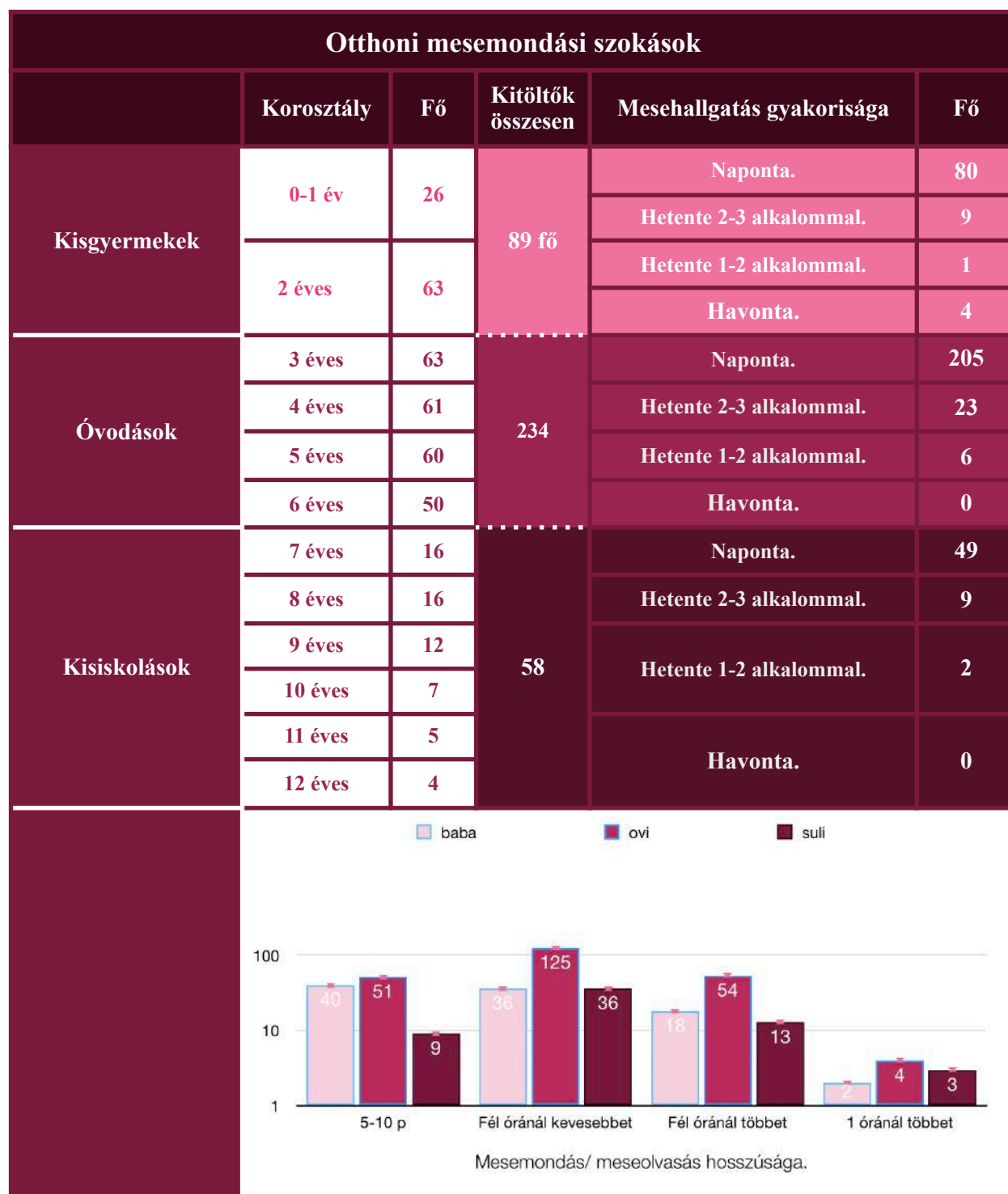
A szülők
gyermekkorukban
hallgattak mesét

1. Ábra

A 383 kitöltő szülő gyermekeit az alábbiakban szerint három kategóriára osztottam. Az alábbi táblázatban szemléltetem azt is, hogy a kitöltő szülők kisgyermekei milyen gyakran hallgatnak mesét

1. **Kisgyermekek (1-2 évesek): 89 fő, közülük 80 fő naponta hallgat mesét,**
2. **óvodás korosztály (3-6 évesek): 234 fő, közülük 205 fő naponta hallgat mesét,**
3. **a kisiskolások (7-12 évesek): 58 fő, közülük 49 fő naponta hallgat mesét.**

2. Ábra: Otthoni mesemondási szokások

7.3.1. A mese szeretete számokban

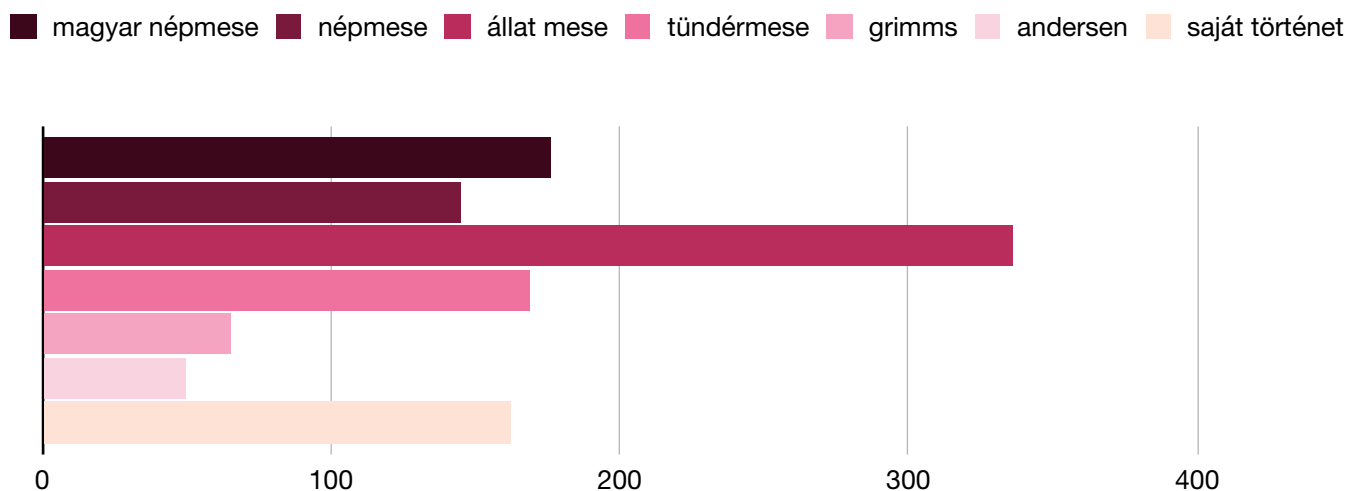
Az alábbi diagrammon kapott eredményeket három egységre osztottam, miszerint a megkérdezettek közül 345 fő a gyermeke nagyon kedveli a meséket, ahogy azt az alábbi diagramm is jól szemlélteti. Ezzel ellentétben kevésbé csak 22 gyermek szereti a meséket és csak 6 gyermek nem szereti azokat hallgatni.

7.3.2. Családban hallgatott mesék

3. Ábra: Otthon hallgatott mesék

További érdekes adat, hogy 383 szülő meséit a gyermekek 88%-a felszokta eleveníteni, azonban csak 54 % szokta azt eljátszani. A szülőktől szerettem volna megtudni, hogy a gyermekek milyen meséket hallanak otthon: leggyakrabban állatmeséket 336 fő, (30%) tündérmeséket 169 fő, (16%) magyarnépmeséket 176 fő, (15%) népmeséket 145 fő, (13%) és saját történeteket 162 fő, (15%) hallgatnak.

4. Ábra: Gyermekek által kedvelt mesék

8. Empirikus kutatás

Az alábbiakban a mesemondási szokások és a tehetséggondozás az óvodákban és az általános iskolában kérdőívben a válaszok eredményeképp feltárhatóvá vált többek között az, hogy a vizsgálatban résztvevő pedagógusok miként gondolkodnak a mese fogalmáról, elemeiről, a mese értékközvetítő szerepéről, milyen gyakran látogatnak kulturális tevékenységeket, mely népmeséket alkalmazzák szívesen, hogyan elevenítik meg ábrázolás során saját világképüket a gyermekek, miként fogalmazzák meg gondolataikat, érzelmeiket hogyan tükrözi alkotásuk, miként teremtik újra a számukra közvetített kultúra elemeit. A diplomamunkámban szereplő rajzokat készítő gyermekek pedagógusai körében végzett empirikus kutatásom arra keresi a választ a pedagógusok körében, hogy képesek-e azonosulni az általuk alkalmazott mesékkel, valamint összefüggést kerestem, hogy vajon befolyásolja e őket az, hogy gyermekkorukban meséltek e nekik vagy sem. (Exhumán Tanácsadó, 2013)

A résztvevők az alábbi településeken dolgoznak:

- község 11 fő (45,8%) ,
- kisváros 5fő (20,8%),
- nagyváros 4 fő (14%),
- megyeszékhely 4 fő (14%).

	Község	Kisváros	Nagyváros	Megyeszékhely
	11 fő 45,8%	5 fő 2,8%	4fő 14%	4 fő 14%

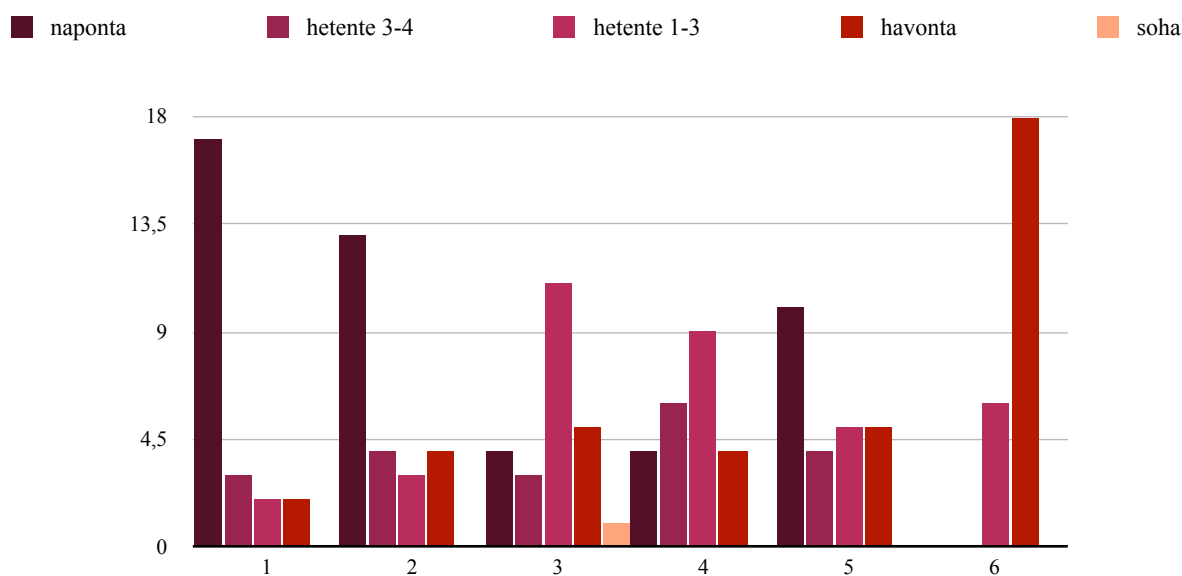
A korosztályokat az alábbiak szerint osztottam fel:

- 19-29 év között 3 fő (12,5%),
- 29-39 év között 7 fő (29%),
- 39-49 év között 7 fő(29%),
- 49-59 év között 4 fő (17%),
- 59 felett 3 fő (13%).

	19-29 év között	29-39 év között	39-49 év között	49-59 év között
	3 fő 12,5 %	7 fő 29%	7 fő 29%	4fő 17%

8.1. Empirikus kutatás eredmények

A legújabb nemzetközi és hazai kutatási eredmények arról számolnak be, hogy az emberi életút első éveinek nem csak előkészítő, felkészítő, bevezető funkciója van. A kisgyermek nem csupán a felnőtt viszonylatában értelmezendő, hanem önmagában, gyermeki mivoltában, saját állapotában, értékeiben, létezésében és kapcsolatrendszerében is. Vitathatatlan tény, hogy az ingergazdag, stimuláló környezet, a boldog gyermekkor, a feltétel nélküli elfogadás és a mindent átható szülői, nevelői szeretet képezik a kisgyermeknevelés alapjait. Hosszú távon tehát csak a családot, a szülői és kisgyermeknevelői munkát alapvető értéknek tekintő társadalom lehet versenyképes, amely lelkiileg, testileg egészséges generációkat képes felnevelni. A gyermekek fejlődését segítő eszközként szolgál a rajzolás is (Exhumán Tanácsadó, 2013).

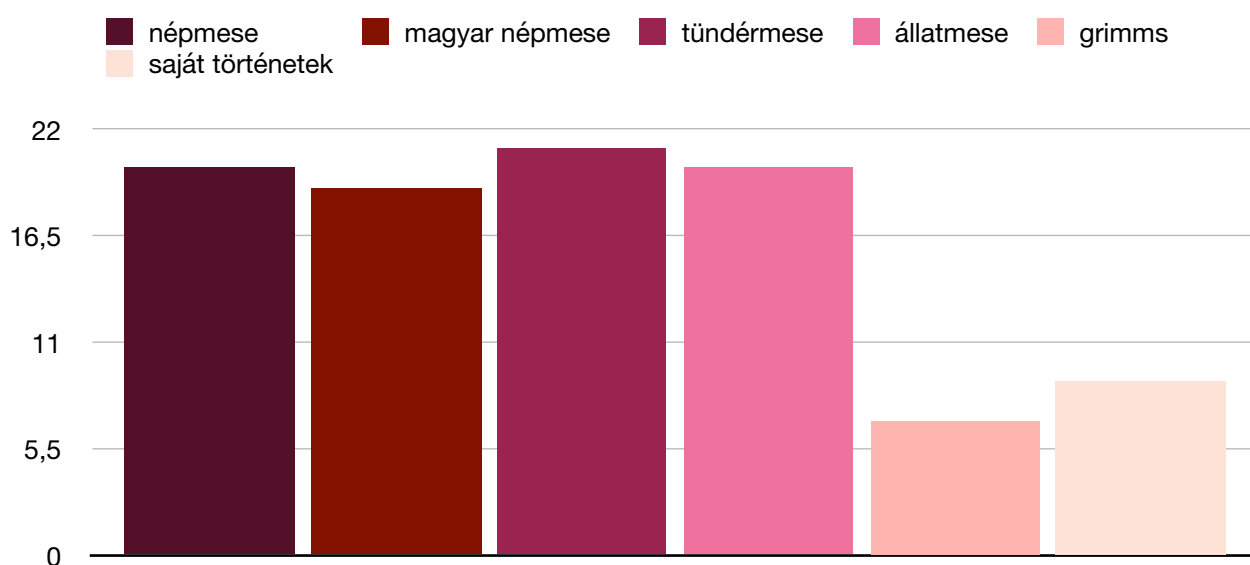

5. Ábra: Művészeti nevelés az intézményben

A művészetek közül hagyományosan az irodalom, amelyben a létezés legkülönfélébb szféráiból származó események kínálóznak azonosulás és élmény tárgyául. A felnőttkorra elvárt, szokásszerűvé lett olvasás követelménye is innen ered, mint ahogy az is, hogy az ilyen felnőttek képesek megszerettetni jó esetben az olvasni még nem tudó gyermekekkel az irodalmat a mese élményszerű előadásán keresztül, szülőként vagy pedagógusként. A kulcs tehát a kezünkben van, hogy az irodalom bevonódjék a személyiség alakításának tevékenységébe.

A válaszadó pedagógusok közül 83,3% -nak meséltek gyermekkorában és úgy vélik, hogy a gyermekkori tapasztalatai a mesével kapcsolatban nagy mértékben, 90% -nak befolyásolják jelenlegi mesemondási szokásaikat és a meséhez fűződő viszonyukat.

A kutatásban részt vett pedagógusok 95,8 % -a képes azonosulni az általa alkalmazott mesékkel munkája során, amelyek közül állatmeséket 20 fő (83%), tündérmeséket 21 fő (87,5 %), magyarnépmeséket 19 fő (79%), más népmeséket 20 fő (83,3%), Grimms meséket 7-en (29%), saját történeteket 9-en (38%) mesélnek.

6. Ábra: Alkalmazott mesék

A válaszadók 90%-a kedveli a népmeséket, amelyek közül szívesen és gyakran alkalmazzák a következőket: *A csillagszemű juhász, Az okos lány, Macskacicó, A szállást kérő róka, A kőleves, A szőrdisznócska meg a fekete kakas, - bukovinai székely népmese; Szép Cerceuska, Ribike, Mirkó királyfi, Vas Laci, Sánta Muki, Rózsa és Ibolya, Az aranyálca, Pirosmalac, A só* stb.

Valamint munkájuk során szívesen nyúlnak a következő gyermekirodalmakhoz: *Benedek Elek, Illyés Gyula, Zilahy Józsefné: Mese- vers az óvodában - gyűjteménye, Zilahy Józsefné: Óvodai nevelés játékkal- mesével- Tél, tavasz, nyár, ősz mese - vers válogatása, Bajzáth Mária gyűjteményei, valamint pl.: Móra Ferenc, Lázár Ervin, Fésüs Éva, Kamarás István, Döbrentey Ildikó meséi, Bartos Erika érzékenyítő meséi.*

8.2. Tehetséggondozás

A megkérdezett pedagógusok munkahelyén 60% -ban van tehetséggondozó program, 70% támogatja a tehetséges gyermekeket, akiket egyéni fejlesztési tervvel nevelnek. Azoknak a nagy csoportos gyermekek szüleinek, -akik az mszsaszt vizsgálaton különösen jól teljesítettek- tehetséggondozó lehetőségeket ajánlanak.

8.2.1. Mesemondási szokások

A mese egyrészt a mesemondóval kialakuló bizalmas, szeretetteljes, nyugodt légkör által, másrészt a mesék nyelvi elemei, emocionális hatásai segítségével érintik meg a gyermeket. Akkor vésődnek az emlékezetbe, akkor válnak aktív verbális kifejezőeszközzé, ha a mese bemutatása élményszerű, élő és modellértékű. A mesemondás nélkülözhetetlen eszközei a nonverbális kommunikációs megoldások is (pl.: tekintet, mimika, gesztusok, testtartás stb.) amelyek hatásos kifejezőerejük által fokozhatják a bemutatás szemléletességét (Tancz, 2009). A pedagógus személyisége mellett, nagyon fontosnak tartom a jól átgondolt és kialakított mesemondási szokásokat az óvodai csoportokban és az általános iskolákban, ezért a válaszadó pedagógusokat megkérdeztem, hogy ők milyen módszereket alkalmaznak a mindennapokban. A mesemondási szokások ezekben a csoportokban, a csoport szokás- és szabályrendszeréhez igazodva 90% -ban meghitt és békés környezetben zajlik. Jellemzően besötétített teremben, hangulatfényekkel, mondókával és dalokkal színesítve, alkalmanként hangszerek kíséretében.

Mese gyakorisága az intézményben					
	Naponta	Hetente 3-4	Hetente 1-3	Havonta	Soha
Könyvből történő mesélés gyakorisága.	17 fő	3 fő	2 fő	2 fő	0
Fejből történő mesélés gyakorisága.	13 fő	4 fő	3 fő	4 fő	0

7. Ábra: Mese gyakorisága az intézményben

Az óvodában 88% -ban a mese mondás fejből történik, naponta 13 fő, hetente 3-4 alkalommal 3 fő, hetente 1-3 alkalommal 2 fő és havonta 2 fő mesél könyvből. Míg fejből 13 fő naponta, 3 fő gyakrabban mesél hetente, hetente alkalmanként 2 fő, havonta pedig 4 fő mesél fejből. Az óvodában alvás előtt mindennapos a könyvből olvasás, ami hosszabb lélegzetvételű, olykor a gyerekek által hozott könyvekből történik.

Mese elevenítése, dramatizálása az intézményben					
	Naponta/ fő	Hetente 3-4/ fő	Hetente 1-3/ fő	Havonta/ fő	Soha/ fő
A hallott mese felevenítése	10	4	5	5	0
Hallott mesék eljátszása, dramatizálása	4	6	9	4	0

8. Ábra: Mese elevenítése, dramatizálása az intézményben

A mesét gyakran követi rajzolás vagy dramatizálás élményfeldolgozás céljából. Ez van, hogy szabadon megvalósuló tevékenységi forma, azonban olykor kötött formában zajlik, kérésre. A hallott meséket olykor eljátsszák, dramatizálják 4 helyen napi szinten, 15 helyen hetente több alkalommal és havonta 4 helyen. A gyermekek a hallott meséket általában 10 helyen mindennap felelevenítik, hetente 9 helyen, havonta pedig 5 helyen.

Mese felevenítése, lerajzolása az intézményben					
	Naponta/ fő	Hetente 3-4/ fő	Hetente 1-3/ fő	Havonta/ fő	Soha/ fő
Meserajz elemzési módszer alkalmazása.	3	2	6	3	10
A rajzokon a mesében hallottak megjelenésének gyakorisága.	4	3	11	6	0
Szabad rajzolás megvalósulása	22	2	0	0	0
Kötött formában történő rajzoltatás	2	3	11	7	1

9. Ábra: Mese felevenítése, lerajzolása az intézményben

A mese rajzelemzési módszert 3 pedagógus naponta, 8 hetente több alkalommal havonta 3-an, míg 10-en soha sem alkalmazzák. A rajzokon a mesében hallottak 4 helyen naponta, 14 helyen hetente több alkalommal, havonta 6 alkalommal szokott. A gyermekek 22 helyen naponta rajzolnak kötetlen formában, míg két helyen hetente több alkalommal is. Kötött formában 2 helyen naponta, 14 helyen hetente több alkalommal, 7 helyen csak havonta és egy helyen soha sem kerül rá sor. Kiegészítve az online kérdőívet egy visszacsatoló interjúval azt a következtetést tudtam levonni, hogy a pedagógusok munkájukba beillesztve egyre tudatosabban alkalmazzák a meserajz elemzési módszert, mert a ezáltal a szülőkkel és a kollégákkal folytatott közös munka komplexebb és eredményesebb.

Továbbá nem utolsó sorban, azokban a csoportokban, ahol gyakrabban alkalmazzák a módszert a gyermekek szívesen alkotnak, könnyebben megnyílnak. Így gyerekek

személyiségének megismerése és fejlődésük könnyebben nyomon követhető.

Kulturális programok szervezésének gyakorisága					
	Naponta/ fő	Hetente 3-4/ fő	Hetente 1-3/ fő	Havonta/ fő	Soha/ fő
Intézményen kívüli kulturális programok szervezése.	0	0	6	18	0

10. Ábra: kulturális programok szervezésének gyakorisága

Szerettem volna átfogó képet kapni arról, hogy ezekben az intézményekben hogyan valósul meg a művészeti nevelés. Bizonyos helyek 6 intézmény hetente vesz részt kulturális programon intézményen kívül, azonban 18 helynek csak havonta adódik rá lehetőség. A gyermekek 40% jár intézményen kívüli művészeti foglalkozásra, azonban 50%-uk házon belül kínál lehetőséget művészeti foglalkozásokon való részvételre.

8.2.2. Metafora a pedagógiai kutatásban

A gyermekkor zűrzavaros, érzelmekkel telített időszakában igazi támaszt nyújthat a gyerek számára a mese. A mesének megváltozik a szerepe: már nemcsak az ismerősség, az ismétlődések adják a mesehallgatás örömeit. A hallgatására való beállítódás, a kettős tudat (tudom, hogy mese, mégis hat rám) az illúzió feszültségét adja: a történetekben végbemenő csodás átváltozások, a minden minden lehet érzését, a veszély és megmenekülés motívuma a tehetetlenség és frusztráció oldódását; az elégtétel motívuma pedig a gyerek kicsiségéből, gyengeségéből fakadó érzéseinek képzeleti megoldását, kompenzálását (Exhumán Tanácsadó, 2013).

A metaforikus fogalomalkotásban rejlő lehetőségeket tudatosan kihasználva alkalmaztam kutatásom során. A metafora-vizsgálat gyakori a tudományos kutatásban, amikor olyan jelenségekről van szó, amelyek másként nem vagy nehezen közelíthetők meg, amikor a fogalom nehezen értelmezhető. Bár a mesemondási szokásokat és a rajzok szerepét a családban és az intézményben más szemszögből is megvizsgáltam, mivel dolgozatomban alkotásokra épül szerettem volna a magyar nyelv adta lehetőségeket kihasználva a metafora díszítő elemeit is alkalmazni. A pedagógiában itthon elsőként az ELTE Neveléstudományi Intézetében a Golnhofer Erzsébet és Nahalka István által vezetett vizsgálat (Réthy, 2001; Vámos, 2001a)

Metaforák gyűjtésére többféle eljárás áll rendelkezésre, amelynek célja, hogy a vizsgált személy a szókép valamelyik formájához (hasonlat, metafora, metonímia, megszemélyesítés stb.) forduljon, amikor válaszol. Ezt nem könnyű elérni, mert az ember szükségképpen metaforizál, viszont vizsgálati szituációban mégis inkább az elvárt válasz közlése a kézenfekvőbb. Kutatásom során olyan helyzetet teremtettem, amelyben kikerülhetetlen a metafora a válaszadó számára. Kérdőívem írásakor arra törekedtem, hogy a vizsgált személy egy szóképhez forduljon, amikor választ ad. *“Amikor mesét mondok az számomra olyan, mint ...”, valamint a “A gyermek számára a rajzolás olyan, mint a...” mondatokkal* veztettem rá a pedagógusokat, hogy hasonlatokat alkossanak, majd magyarázatot adjanak, hisz önmagában a válaszuk több jelentéssel is bírhat. Az interneten megosztott kérdőívben a célzott pedagógus csoport válaszai 100%-ban pozitívak, színesek, és frappánsak, amelyek közül néhányat, példaként az alábbi táblázatokban bemutatok.

8.2.3.. *“Amikor mesét mondok az számomra olyan, mint...”*

“Amikor mesét mondok az számomra olyan, mint...” kezdetű mondat önálló befejezésével veztettem rá a válaszadó pedagógusokat arra, hogy hasonlatot alkossanak. Az általuk alkotott mondatok magyarázata segített abban, hogy 1-2 szóval jellemezzem véleményüket és így kiértékeljem, hogy melyek azok a fogalmak, amik jellemzik....

Amikor mesét mondok az számomra olyan, mint ...			
Metafora	rövid magyarázat	1-2 szóval indokolás	Pozitív vagy negatív
<i>“...egy varázslatos világba utazni a gyerekekkel együtt! ...”</i>	<i>“Aki szereti a meséket, kinyílik számára a világ! Kapcsolatba kerül képzelete által a nagy mindenséggel- a közvetlen környezetén, emberi mivoltunkon túl a transzcendenssel! Fantáziája, kreativitása gazdagodik, gondolkodása fejlődik, az anyanyelvi tudása magasabb szintre lép! Mindezek mellett nagy életbölcsség tesz szert a mesékből: pl- a bajból mindig van kiút, segítőtársak csatlakoznak melléd, a becsületesség jutalmat érdemel, a gonosz mindig megbűnhődik.”</i>	Utazás, Kiteljesedés	Pozitív
<i>“...Jó érzés, látni, ahogy oldódik bennük a délelőtti feszültség...”</i>	<i>“Egyre kevesebb gyereknek mesélnek, a többség igen szívesen hallgatja a meséket, kéri is. “</i>	Feszültségoldó, élvezet	Pozitív
<i>“...mintha közös, izgalmas utazásra vinném a gyerekeket...”</i>	<i>“Ki kell mozdítani a gyerekeket a jelen, gyors vibrálásból. Lelassítani őket, hogy belső képalkotásra is képesek legyenek, és utazni tudjanak a mesékben térben, időben egyaránt.”</i>	Lelassulás, utazás	Pozitív

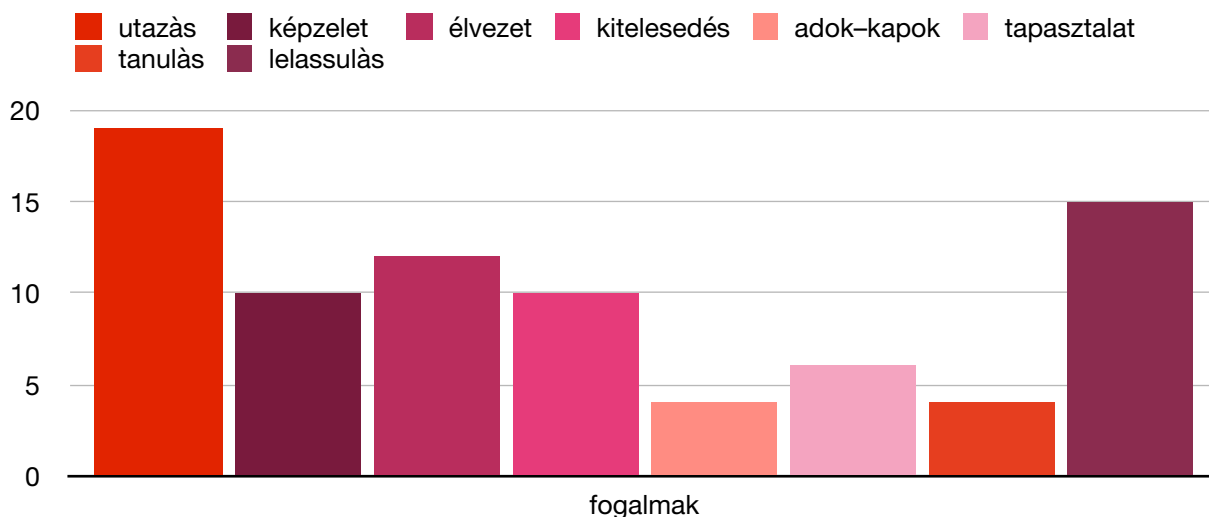
Amikor mesét mondok az számomra olyan, mint ...			
Metafora	rövid magyarázat	1-2 szóval indokolás	Pozitív vagy negatív
“...egy utazás, ahol elérhetek bármit és képessé teszem a gyerekeket mindenre...”	“A gyermekek mesemondás során beleképzelelik magukat a mesébe, a szereplők helyébe. Minden mese egy utazás a gyermekek számára, melyet raktároznak s később tapasztalatként használják fel a mese néhány morzsáját.”	Képzelet, tapasztalat	Pozitív
“...ha olyat adnék, amitől gazdagodom...”	“Hagyományt, gondolkodásmódot, érzelmet közvetítek, közben a visszajelzést kapom.”	Hagyomány, adok-kapok	Pozitív

11. Ábra: metafora a kutatásban

A célzott pedagógusok válaszai 100%-ban pozitívak, színesek, és frappánsak. Amelyek közül kiemelnék egyet: *Amikor mesét mondok az számomra olyan, mint egy varázslatos világba utazás a gyerekekkel együtt!*

A hasonlat magyarázata: *Aki szereti a meséket, kinyílik számára a világ! Kapcsolatba kerül képzelete által a nagy mindenséggel- a közvetlen környezetben, emberi mivoltunkon túl a transzcendenssel! Fantáziája, kreativitása gazdagodik, gondolkodása fejlődik, az anyanyelvi tudása magasabb szintre lép! Mindezek mellett nagy életbölcsség tesz szert a mesékből: pl.: a bajból mindig van kiút, segítőtársak csatlakoznak melléd, a becsületesség jutalmat érdemel, a gonosz mindig megbűnhődik.*

Amit két szóval jellemeznék: utazás, kiteljesedés. Metafora elemzésben megjelent fogalmak: Utazás, Kiteljesedés, Lelassulás, Feszültségoldás, Élvezet, Képzelet, Tapasztalat, Hagyomány Adok-kapok.

12. Ábra: metafora kutatás, fogalmak

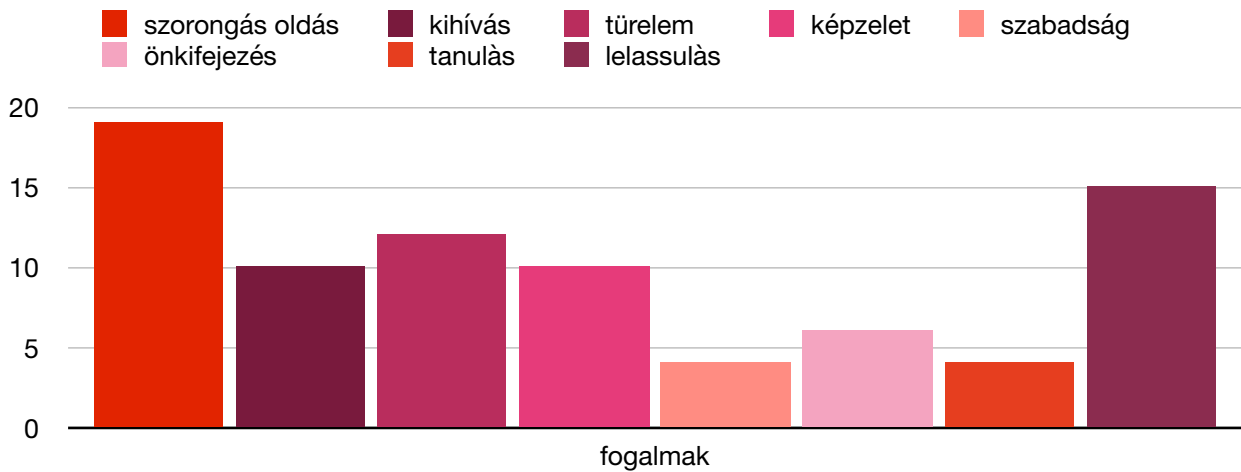
8.2.4. "A gyermek számára a rajzolás olyan, mint a..."

"A gyermek számára a rajzolás olyan, mint a..." mondatot a válaszadó pedagógusok különféle nézőpont felől közelítettek meg, az alábbi táblázatban néhányat kiemeltem. Az általuk alkotott mondatok magyarázata segített abban, hogy 1-2 szóval jellemezzem véleményüket és így kiértékeljem, hogy melyek azok a fogalmak, amik jellemzik azokat.

A gyermek számára a rajzolás olyan, mint a...			
Metafóra	rövid magyarázat	1-2 szóval indokolás	Pozitív vagy negatív
"...az élmények mesélése.	"amit szóban nem tud elmondani, önkifejezés eszköz"	Képzelet, önkifejezés	Pozitív
"...felnőtteknek a beszélgetés."	"Gondolatokat vetít ki mozdulatokkal, nyomhagyással papírra. Síkban leképezi, amit szeretne elmondani."	Önkifejezés	Pozitív
"...az élmények feldolgozásának, kifejezésének egyik módja."	"Gyakran rajzolják le élményeiket vagy a szorongást keltő dolgokat."	Szorongás oldás	Pozitív
".. 'Só a mesében'."	"Valaki a király legkisebb lánya, és tudja, hogy a só (a rajz) jó dolog, élvez alkotni, így mutatni meg magát, valaki inkább az öreg király, akit rá kell vezetni, hogy a só (azaz a rajz jelen esetben) milyen jó eszköz is lehet, és mennyire színésszé teheti a napjait. Sajnos úgy látom, a szabad rajzolás nem igazán kap sok családban figyelmet, előbb adnak feladatlapokat, de mivel nincs meg a rajzolás, sokszor a ceruzafogás sem- hiába terelgetjük akár éveken át a gyerekeket intézményben - ez nem igazán ad sikerélményt. Pedig egy jól sikerült rajz nagy öröm a legnehezebben asztalhoz ülő kisgyerekeknek is."	Kihívás, türelem	Pozitív
"...Madárnak a repülés.	"Amikor a gyermek rajzol, képzelete szárnyal, szabad önkifejezés lehetősége adott számára bármikor bármilyen helyzetben"	Szabadság, fantázia	Pozitív
"...Csokoládé fagyí."	"Van aki szereti, van aki nem."		Pozitív

13. Ábra: metafora a kutatásban

A megkérdezett pedagógusok válaszai ebben az esetben is 100%-ban pozitívak, színesek, és frappánsak. Amelyek közül szintén kiemelnék egyet: A gyermek számára a rajzolás olyan, mint a csokoládé fagyí. Magyarázat: "Van aki szereti, van aki nem." Legtöbbször megjelent fogalmak pedig a kihívás, türelem, képzelet, szabadság, lelassulás, önkifejezés stb... voltak.

14. Ábra: metafora kutatás, fogalmak

9. Önállóan végzett kutatás bemutatása

A kutatási folyamat három fő részből tevődik össze:

A., A mese kiválasztása, a mesemondáshoz alkalmas intézmények felkeresése: mesélés és meserajz készítése a gyermekekkel. További intézmények bevonása, valamint gyakorlatom során a Várgesztesi Keltike Ház ismeretterjesztő projekt keretén belül Rajzpályázat segítségével további rajzok gyűjtése.

B., A visszaérkezett kérdőívek kiértékelése, az adatok feldolgozása és az eredmények elemzése. Valamint a rajzok vizsgálata, meserajz elemzési módszer segítségével.

C., Interaktív mesés kiállítás szervezése és lebonyolítása a beérkezett rajzokból.

9.1. A vizsgálati módszer kifejtése

Zsubrits Attila(2021): Rajzelemzési módszerek az óvodáskorú gyerekek személyiségének megismeréséhez című könyvben a meserajz elemzési módszer alkalmazásakor a következő szempontokat vettem sorra.

A. Instrukciók a mesemondónak:

A szerencsepróbáló királyfi mese elmondását követően kérjük meg a gyerekeket, hogy képzeljenek el egy képet a hallott meséről, és azt a kitalált képet rajzolják le.

2. Instrukció a gyermekeknek:

“Arra kérlek, hogy képzeljétek el azt a képet a meséből, amelyik a legfontosabb volt számotokra, amelyik a legjobban tetszett nektek, és azt a képet most rajzoljátok le!”

3. KÉRDÉSEK:

A tetszőleges technikával készített alkotások hátoldalán továbbá a következő személyes adatok szerepelnek: név, e-mail cím, telefonszám, a készítő neve, életkora, valamint az alábbi kérdéseket válaszolták meg a gyermekek.

1., Melyik jelenet tetszett a legjobban a meséből?

2., Mi az, amiért azt a képet választottad?

3., Volt még olyan rész, amit nagyon szerettél a meséből, melyik volt az? Ezeket a részeket a meséből, miért kedvelted?

4., Volt olyan rész a meséből, amelyik egyáltalán nem tetszett?

5., Mi az, amiért az a jelenet rossz volt?

9.2. Önállóan végzett kutatás ismertetése

Keltike Ház ismeretterjesztő projektjében a Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar Neveléstudomány MA szakos hallgatójaként, a tanulmányaim lezárását megelőzően arra vállalkoztam, hogy a gyakorlati teendőim mellett a Várgesztesi Község Önkormányzatában szakmai gyakorlatom alatt interaktív mesés foglalkozást szervezzek és bonyolítsak le. Tanulmányom alatt egy éves Erasmus szakmai gyakorlatom folyamán egy saját mese csoportot hoztam létre Ausztriában, ahol hétről-hétre alkalmazom a rajzelemzési módszereket. Mindehhez szorosan kapcsolódik diplomamunkám témája: az óvodás- és kisiskolás gyermekek meserajzainak elemzése.

Dolgozatom egy mesére épül, évszakhoz illő mese kiválasztását követően több helyszínre személyesen látogattam el, mesélés és meserajz készítése céljából. Valamint lehetőséget kínáltam kollégáimnak is, hogy saját munkahelyükön a gyermekek által jól ismert, biztonságot nyújtó környezetben békés és meghitt légkörben mondják el a kiválasztott mesét. Kihhasználva a gyakorlat adta lehetőségeket a Várgesztesi Keltike Házzal közösen rajzpályázatot hirdetve még több óvodai és iskolai csoportot sikerült bevonnom.

9.2.1. A tesztfelvétel

Instrukció: A szerencsepróbáló királyfi mese elmondását követően: kérjük meg a gyerekeket, hogy képzeljenek el egy képet a hallott meséről, és azt a kitalált képet rajzolják le.

Szabadon választott méretű és technikájú (pl. ceruza, vízfesték, tempera, olajfesték, filctoll, tollrajz, zsírkréta, pasztell, montázs, batikolás) lehetőségé kínáltuk fel a gyermekek részére. A felajánlott feladat csoportos formában és kötetlenül, a gyerekek önállóságát szabadon hagyva, a kivitelezést érdemben nem befolyásoló biztató szavakat kerülve zajlott.

Tehát a mesét követően a következő instrukció hangzott el: *“Arra kérlek, hogy képzeljétek el azt a képet a meséből, amelyik a legfontosabb volt számotokra, amelyik a legjobban tetszett nektek, és azt a képet most rajzoljátok le!”*, azonban a rajzolást nem tettem kötelezővé. A pedagógusok saját óvodai programjukhoz és szokás- és szabály rendszerükhöz igazítva illesztették be napirendjükbe a mesét és a rajzolást. A tetszőleges technikával készített alkotások hátoldalán továbbá a következő személyes adatok szerepelnek: név, e-mail cím, telefonszám, a készítő neve, életkora, valamint az a meserajz elemzéshez szükséges kérdéseket válaszai a gyermekektől.

A pályázatra közel 250 csodás mű érkezett be, amelyek közül 50 rajzot esztétikusan bekeretezve az épület dísztermében kiállításra került. A Rajzpályázat megnyitó ünnepségére a pályázatot beküldő gyermekeket meghívtuk, számukra egy mesés foglalkozással egybekötött interaktív kiállítás látogatással készültem, amelyet magam állítottam össze és bonyolítottam le. Minden pályázó gyermeket díjaztunk az óvodai csoportokat pedig értékes könyvekkel jutalmaztuk.

A beérkezett rajzok közül 200 rajz volt alkalmas arra, hogy Zsubrits Attila (2021): *Rajzelemzési módszerek az óvodáskorú gyerekek személyiségének megismeréséhez* című könyvben a meserajz elemzési módszerrel elemezzem.

A meserajz elemzési módszer alkalmazása során az instrukciót, az explorációs kérdéssort és az elemzési szempontrendszert figyelembe vettem. Az elkészült alkotásokon a készítőik nevét és életkorát és a meserajz elemzési módszer alkalmazásához szükséges kérdésekre kapott válaszokat a rajzok hátoldalára kerültek a felvételekor és ezek alapján értékeltem őket. A kapott rajzokat szülői beleegyező nyilatkozat aláírásával hozzájárultak. A kutatásban résztvevők nem beazonosíthatóak, csupán nemüktől és életkoruk van feltüntetve, a tőlük kapott adatok összesítve statisztikai elemzésre használtam fel.

9.2.3. Elemzési szempontok

Meserajz elemzés

- Életkornak megfelelő ábrázolási mód
- Járulékos tényezők
- A rajz hangulata
- A feltett kérdésekre kapott válaszok megvizsgálása
- Visszatérő jellegzetességek
- Színek vizsgálata érzelmek

Érzelmi-hangulati tónus megvizsgálás következők szerint:

- Mely színek fordultak elő a legtöbbször a lányok és a fiúk rajzain
- Pozitív érzelmi-hangulatú tónus
- Negatív vidám érzelmi-hangulati tónus
- preferált mesei tartalmak
- Mesekép választási indokok
- Megjelenő mesés elemek
- Közös és egyéni megoldásmódok

9.3. Hipotézisem

Fő hipotézisem szerint a rajz egy kézenfekvő kommunikációs csatorna a gyermek számára, általa képes érzéseit, gondolatait és vágyait szavak nélkül kifejezni. Egy szóval: mesél!

H 1. ✓ Az első hipotézisem szerint a gyermekek a népmese motívumokat és az általuk kedvelt jelenetet megjelenítik a rajzukon.

H 2. ✓ A kisgyermek számára a rajz lehetőség ad, hogy kifejezze önmagát, ezért rajzából több információ kiolvasható, mint az általa megfogalmazott mondatokból. Azonban a rajzolás utáni magyarázatot, vagyis beszélgetést az alkotásról elkerülhetetlennek tartom.

H 3. — Harmadik hipotézisem szerint a gyermek a valóságot és a képzeletet összemosva a mesében nem hallott elemeket is megjelenít a rajzán.

H 3+1. ✓ A mese érzelmeket vált ki a hallgatóból, amelyek a meserajzokon visszaköszönnek és így arra a következtetésre jutottam, hogy az alkotások hangulata jól tükrözik az alkotóban végbemenő domináns érzéseket.

9.4. Vizsgált rajzok a hipotézis szerint

A megfelelő mese kiválasztásához több kollégáim véleményét kikértem a meseválasztással kapcsolatban. Majd további meséket kutattam fel és olvastam el, végül egy olyan mesére került a választásom, ami az aktuális időszakba beilleszthető, a jelenetek izgalmasak és a szereplők változatosak. Ezért a vizsgálat során arra vállalkoztam, hogy a gyerekek által *A szerencsepróbáló királyfi* meséről készült alkotásokat meserajz vizsgálati módszerrel analizáljam. A 250 meserajz közül 200 óvodás- és kisiskolás által készített rajz volt alkalmas arra, hogy megvizsgáljam őket és hipotéziseimet alátámasszam velük.

Összesen a 200 rajzból a 3 és 10 éves gyerekek közül 120 fő lány, a fennmaradt 80 fő fiú, akik a mese után feltett kérdésekre választ is adtak. A fennmaradt 50 főtől sajnos nem érkeztek válaszok a kérdésekre a mesét követően, így azokat a rajzokat nem tudtam kiértékelni.

A rajzokat készítő 200 gyerek közül összesen 50 fő iskolás, 120 fő nagy csoportos, 20 fő középső csoportos 10 fő kis csoportos. A továbbiakban az általuk készített mese rajzokat szeretném megvizsgálni és táblázatban szemléltetni a fontosabb részleteket.

1. H. A Szerencsepróbáló királyfi meséről készült alkotásokon megjelennek a mesében hallott jelenetek, különböző népmese motívumok és a mese egyes szereplői. Ezáltal arra a következtetésre jutottam, hogy a gyermekek a mese hallgatás közben képesek érzelmileg azonosulni a mese szereplőivel, így az általuk meglevevített szereplők és a rajz hangulata, valamint az általuk kiragadott jelenet tükrözi az alkotó aktuális lelki állapotát .

	Jelenetek				
	Forrás	Harc	Megmenekülés	Hintós jelenet	Esküvő
R A J Z	 1. Gyermekrajz: 8 éves lány	 2. Gyermekrajz: 10 éves fiú	 3. Gyermekrajz: 8.5 éves lány	 4. Gyermekrajz: 6 éves lány	 5. Gyermekrajz: 7 éves lány
Fiú	30 fő	50 fő	-	-	-
Lány	20	10 fő	60 fő	30 fő	30 fő

15. Ábra: *A szerencsepróbáló királyfi* jelenetek

A gyerekrajzokban megtaláljuk azoknak az egyre gazdagodó és visszatérő motívumoknak a körét, amelyek az univerzális érvényességük mellett az egyéni gondolkodásmódról szintén árulkodnak (Nagy et al., 2018). A gyerekektől kért rajzok tehát koncentráltan tartalmazzák mindazt, amihez a hallott meséből érzelmileg ragaszkodnak, amivel azonosulni tudnak. A szimbolikus gondolkodásnak köszönhetően a választásaik, az elkészült meseképek helyettesítik, illetve utalnak a teljesebb mesei történetre, és szimbolikus formában kifejezik mindazt, ami a lelki életük szempontjából aktuálisan, vagy akár visszatérően is fontossá válik számukra (Zsubrits, 2021).

A gyermekek jellemzően azt jelenítik meg a lapon, ami érzelmileg a legfontosabb számukra, a képzeleti működésének és a grafikus kifejezésének köszönhetően egyetlen képpé strukturálódik (Zsubrits, 2021). A rajzok közül 120 lány 80 fiú alkotása. A vizsgálat során az elkészült alkotásokat hat kategóriába csoportosítottam, mert legtöbb esetben a gyermekek a papírra a következő jeleneteket rajzolták le: rét forrással 50 fő, harc 60 fő, a megmenekülés 60 fő, az esküvő 30 fő, és a hintós jelenetet 30 fő.

Egyes fiúk a 30 fő meghitt békés patak parti eszegetést, legtöbben a pedig 50 fő a harc jelenetét rajzolták le. Addig velük szemben a lányok mind a hat jelenetből inspirálódtak. Legtöbben közülük pozitív hangulatú jeleneteket választották, mint például, amikor a királylány megmenekült 60 fő, az a hintós jelenetet 30 fő, az esküvőt 30 fő a forrás jelenetet 20 fő és a harcot 10 fő.

Járulékos tényezők					
	Nap	Felhő	Virág	Bogarak, rovarok	Fák
Lányok	100 fő	60 fő	80 fő	18 fő	40 fő
Fiúk	70 fő	36 fő	10 fő	10 fő	48 fő

17. Ábra: A szerencsepróbáló királyfiról készült meserajzokon megjelent egyéb elemek

A mese lehetőséget ad alap konfliktushelyzetekre és azok megoldásának átélésére, ennek tükrében jelennek meg olyan meserajzok, amiben a gyermekek hasonló ábrázolásmódokat alkalmaznak (Bettelheim, 1985). Az emberekről kialakított bizalmi kép, az örömteli, biztonságot nyújtó kapcsolatok szolgálnak alapul (Kósáné-Járó-Kalmár, 1975).

Ábrázolt szereplők					
	Sárkány	Királylány	Királyfi királylány	Királyfi sárkány	Sarkany kiralyfi kiralylány
Lányok	5 fő	30 fő	67 fő	3 fő	5 fő
Fiúk	10 fő	0 fő	5 fő	35 fő	20 fő
Összesen	15 fő	30 fő	72 fő	38 fő	25 fő

16. Ábra: A szerencsepróbáló királyfiról készült meserajzokon megjelent szereplők

A történet hallgatása során minden egyes gyermek, folyamatosan azonosul a szereplőkkel (Bettelheim 1985), a királyfi 135 alkalommal szerepel a rajzokon, 127 alkalommal, a sárkány 78 alkalommal, 10 alkalommal csak a vár jelent meg a rajzokon. Szereplők nélkül.

A nagycsoportos és kisiskolás gyerekek rajzain megjelennek járulékos tényezők is, mint például időjárási elemek, tárgyak, virágok és a mesében nem szereplő a gyermekek számára fontos részletek.

A legtöbb esetben a lányok napot 100 fő, felhőt, 60 fő és virágot 80 fő, bogarakat, és rovarokat 18 fő, fákat 40 fő rajzoltak.

A legtöbb esetben a fiúk napot 70 fő, felhőt 36 fő, és virágot 10 fő, bogarakat és rovarokat 10 fő, fákat 48-en rajzoltak.

10. Azonos csoportokban megjelenő, hasonló ábrázolásmódok

A gyermeki kor derűs világ, a grafomotoros kivitelezés minősége közrejátszik a végeredményben, azonban a rajzképen megjelent tartalom önmagában is érvényes üzenetet közvetít (Vajda, 2000). Jól látható, hogy a készítő számára az aktuális mese cselekményéből, a szereplők viselkedéséből mely momentumok válnak meghatározóvá (Gerő, 2017).

Szembetűnő jellegzetességeket véltem felfedezni, az azonos csoportokban készült alkotásokon. Természetesen a papír anyaga és a színek már az első kézbevétel során árulkodnak, hogy mely csoportokban készültek. Azonban az azonos helyen készült rajzok kidolgozottsága, hangulata, és az azonos jelenetek, hasonló ábrázolása is szembetűnő.

Az alábbiakban táblázatokba csoportosítom az azonos helyszínen készült, hasonló ábrázolásmódokat.

1. Azonos ábrázolásmód			
Lány, 9 év	Lány, 10 év	Fiú, 8 év	lány, 8 év
6. Gyermekrajz: 9 éves lány	7. Gyermekrajz, lány 8,5 éves	8. Gyermekrajz: 8 éves fiú	9. Gyermekrajz: 8 éves lány

18. Ábra: A szerencsepróbáló királyfiról készült meserajzok hasonló ábrázolása

1. Az első iskolai osztályban szinte teljesen azonosan ábrázoltak a választott jelenetet, részlet gazdag megjelenítés látható a lányoknál, míg a fiúknál középpontban a sárkány szerepel.

Óvodás korban a nemi különbségek felfedezése során a gyermek önmagát is besorolja. A kisfiú felfedezi, hogy olyan, mint az édesapja, példaképként néz rá fel, utánozza. A kislány felfedezi, hogy ő az anyjára hasonlít jobban. A férfias és nőies szerepek ízelgetése, próbálgatása abban a jelenségben csúcsosodik ki, melyet a pszichoanalitikus irodalom *Ödipusz-konfliktusnak* nevez, vagyis az ellenkező nemű szülőhöz vonzódás időszaka)

Az Ödipusz-konfliktus megoldódása során a gyermek számos normát, elvárást észrevétlenül elfogad, belsővé tesz, kialakul a lelkiismeret. Szilárdabbá válnak a nemi szerepek is. A kisfiú egyre fiúsabban beszél, mozog, játékában magas tornyokat, égbe nyíló várakat épít, harcol az ellenféllel; a kislány pedig a női szerepek felé fordul: főz, előszeretettel visel szép ruhákat, mint az édesanyja, arról ábrándozik, hogy majd ő is olyan szép lesz (Exhumán Tanácsadó, 2013).

2. Azonos ábrázolásmód		
Fiú, 7 éves	Fiú, 7 éves	Fiú, 7 éves
10. Gyermek rajz: 7 éves fiú	11. Gyermek rajz: 7 éves fiú	12. Gyermek rajz: 7 éves fiú

2. Az óvodai és az iskolai csoportokban is látható az egymás mellett ülők azonos ábrázolása, apró eltérésekkel, részben eltérő szín választással. Ahogy ez a fent látott első osztályos gyermekek rajzain is jól látható.

3. Azonos ábrázolásmód		
Lány, 6 éves	Lány, 6 éves	Lány, 5 éves
13. Gyermekrajz: 6 éves lány	14. Gyermekrajz: 6 éves lány	15. Gyermekrajz: 5 éves lány

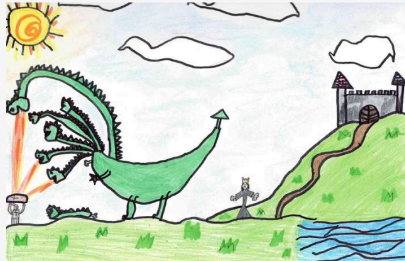
3. A harmadik csoportban is jellemző az azonos ábrázolásmód, a kiemelt jelenet és szereplők a középpontba helyezése és az azonos jelenetek választása.

4. Azonos ábrázolásmód		
Lány, 5 éves	Fiú, 5 éves	Lány, 5 éves
17. Gyermekrajz: 5 éves fiú	17. Gyermekrajz: 5 éves fiú	16. Gyermekrajz: 5 éves lány

4. Bár a negyedik óvodai csoportban a rajzokon megjelenő jelenetek különböznek, mégis olyan hasonlóságot vélek felfedezni, mint a rajz jobb felső sarkában megjelenő aprócska vár, ami szintén jellegzetesen csak ebben a csoportban jelent meg.

5. Azonos ábrázolásmód		
Lány, 5 éves	Lány, 5 éves	Lány, 5 éves
19. Gyermekrajz: 5 éves lány	20. Gyermekrajz: 5 éves lány	21. Gyermekrajz: 5 éves lány

5. Az ötödik óvodai csoportban pozitív ábrázolásmód jellemző, részlet gazdag alkotások, túl zsúfoltság mozgásos jelenetek jelennek meg. A gyerekek rajzaiban az emocionális sűrítés, az élményfeszültség képi kifejezésbe tömörül, és egyetlen rajzképben többféle élmény, érzés kapcsolódhat összesen (Gerő, 2017).

6. Azonos ábrázolásmód		
Fiú, 9 éves	Fiú, 9 éves	Fiú, 10 éves
22. Gyermekrajz: 9 éves lány	23. Gyermekrajz: 9 éves fiú	24. Gyermekrajz: 10 éves fiú

6. A hatodik iskolai csoportban az azonos jelenetek, hasonló ábrázolásmódja jellemző. A sárkány a középpontban, míg a vár a felső sarokban jelenik meg. Továbbá a dombok és a felhők is hasonlóak.

7. Azonos ábrázolásmód		
Lány, 9 éves	Lány, 9 éves	Lány, 9 éves
25. Gyermekrajz: 9 éves lány	26. Gyermekrajz: 9 éves lány	27. Gyermekrajz: 9 éves lány

7. A hetedik iskolai osztályban a sárkányok a középpontban túldíszítettek, színesek és varázslatosak. A vár szintén a jobb felső sarokban jelenik meg, hasonló háttérrel a középpontban a szereplőkkel.

2. H. A kisgyermek számára a rajz lehetőség ad, hogy szabadon kifejezze magát, rajzából több információ kiolvasható, mint az általa megfogalmazott mondatokból. Ugyanis maga a rajzolás egy sokkal kézenfekvőbb csatornát kínál a gyerek számára, amivel akaratlanul, ösztönösen és könnyedén képes kifejezni érzéseit, gondolatait. A kommunikációval ellentétben, mert nincsen szükség olyan magas szintű absztrakcióra, mint a verbális közlés folyamán.

A meserajz elemzéshez nagyban hozzájárul a gyermekekkel folytatott beszélgetés, mert a szóbeli kiegészítések olyan rendszerezhető ismeretekhez vezetnek, amelyek nemcsak kizárólag megerősíthetik a rajzokon láthatókat, hanem még összetettebb, teljesebb értékű megoldást eredményeznek (Zsubrits, 2021).

A szerencsepróbáló királyfi					
M E S E R A J Z	Jelenet	 28. Gyermekrajz: 6 éves lány	 19. Gyermekrajz: 5 éves lány	 8. Gyermekrajz: 8 éves fiú	 29. Gyermekrajz: 10 éves fiú
	Hangulat	POZITÍV	POZITÍV	POZITÍV	Pozitív
	Készítő	Lány, 6 éves	Lány, 5 éves	Lány, 8 éves	Fiú, 10 éves
	Kérdések	Kérdésekre adott válaszok			
	1., Melyik jelenet tetszett a legjobban a meséből?	A hintót jelenet tetszett a legjobban.	Amikor megmenekült a királylány.	Amikor kijön a sárkány a tóból.	Amikor megmenti a király a sárkánytól a királylányt.
	2., Mi az, amiért azt a képet választottad?	Mert ez a rész tetszett Nekem a legjobban. Szeretem a népmeséket.	Mert mind a ketten boldogok.	Mert utána kezdődött a harc.	Mert, így megmenekült a királylány és többet nem bánt senkit a sárkány.
	3., Volt még olyan rész, amit nagyon szeretted a meséből, melyik volt az? Ezeket a részeket a meséből, miért kedvelted?	Nem volt olyan, ami ne tetszett volna.	Az egész tetszett.	Tetszett még az is amikor harcoltak, mert a király nyert.	A harc.
	4., Volt olyan rész a meséből, amelyik egyáltalán nem tetszett?	Még az tetszett, amikor az aranyvár feketében volt.	Nem volt.	—	—
	5., Mi az, amiért az a jelenet rossz volt?	—	—	—	—

25. Ábra: A szerencsepróbáló királyfiról készült meserajzokon, magyarázattal

Bár az értelmezéséhez hozzásegít a gyermekekkel folytatott kommunikáció, a rajzok mégis sokkal többet árulnak el nekünk. Az első, második kérdésre a gyermekek 90%-ban jól értelmezhető válaszokat adtak, míg a harmadik kérdésre 70%-ban, a negyedik-ötödik kérdésre már csak 30%-ban válaszoltak.

A szerencsepróbáló királyfi jelenet					
M E S E R A J Z	Jelenet				
		30. Gyermekrajz: 8 éves fiú	17. Gyermekrajz: 5 éves fiú	31. Gyermekrajz: 6 éves lány	32. Gyermek rajz: 5 éves fiú
	Hangulat	NEGATÍV	NEGATÍV	POZITÍV	Negatív
	Készítő	Fiú, 8 éves	Fiú	Lány, 6 éves	Fiú, 5 éves
	Cím	Harc	Harc	Hintós	Harc
	Kérdések	Kérdésekre adott válaszok			
	1., Melyik jelenet tetszett a legjobban a meséből?	Amikor a királyfi megölte a sárkányt	Sárkányos rész tetszett	Amikor mennek haza a hintóval.	Az a rész tetszett, amikor harcolnak.
	2., Mi az, amiért azt a képet választottad?	Mert a királyfi meg a sárkány harcoltak.	A feketével bevont vár nem tetszett.	Mert mind együtt ültek benne. Boldogok voltak, hogy összeházasodtak.	Az egész mese tetszett, de ez tetszett a legjobban.
3., Volt még olyan rész, amit nagyon szerettél a meséből, melyik volt az?	Amikor a kis kobold beugrott a vízbe, hogy tündérországba menjen	A sárkánynak mindennap kell adni egy lányt, az nagyon nem tetszett.	Amikor a királyfi levágta a sárkány fejét. Az is tetszett, amikor beugrott a királyfi a tóba.	Nem volt.	
4., Ezeket a részeket a meséből, miért kedvelted? rész a meséből, amelyik egyáltalán nem tetszett?	Azért kedveltem ezt a részt, mert kiderült, hogy nem csak emberek léteznek.	—	—	Nem volt.	
5., Mi az, amiért az a jelenet rossz volt?	—	—	—	—	
	Megjegzés	Mozgalmas jelenet ábrázolás, bátor erős királyfi a harcban. Járulékos tényezők megjelennek.	Részlet gazdag ábrázolás, mozgalmas különleges elemek jelennek meg.	Színes vidám alkotás, járulékos tényezők megjelennek.	Korosztálynak megfelelő ábrázolásmód.

26. Ábra: A szerencsepróbáló királyfiról készült meserajzok, magyarázattal

3. H. Harmadik hipotézisem szerint az óvodás korú gyermekek a valóságot és a képzeletet összemosva a mesében nem hallott elemeket is megjelenítenek az meserajzok készítése során. Ahogy már fent említettem a rajzok közül 120 lány 80 fiú alkotása. A vizsgálat során az elkészült alkotásokat hat kategóriába csoportosítottam, mert legtöbb esetben a gyermekek a papírra a következő jeleneteket rajzolták le: rét forrással 50 fő, harc 60 fő, a megmenekülés 60 fő, az esküvő és a 30 fő, hintós jelenetet 30 fő. A 120 kislány közül

25-en a valóságot és a képzeletet összemossa különleges szín világgal és ábrázolásmóddal elevenítette meg az általuk választott jelenetet. A 80 fiú közül pedig csak 10-en.

A szerencsepróbáló királyfi					
M E S E R A J Z	Jelenet	 33. Gyermekrajz: 6 éves lány	 34. Gyermekrajz: 6 éves lány	 16. Gyermekrajz: 5 éves lány	 35. Gyermekrajz: 5 éves lány
	Hangulat	POZITÍV	POZITÍV	POZITÍV	POZITÍV
	Készítő	Lány, 6 éves	Lány, 6 éves	Lány, 5 éves	Lány, 6 éves
	Cím	Házasság	Harc	Rét	Esküvő
	Kérdések	Kérdésekre adott válaszok			
	1., Melyik jelenet tetszett a legjobban a meséből?	Az tetszett legjobban, amikor összeházasodtak.	Amikor a királyfi levágja a sárkány fejét	Tetszett a gyönyörű rét és a forrás.	Ahol a királylány és a királyfi összeházasodtak.
	2., Mi az, amiért azt a képet választottad?	Azért tetszett, mert akkor szépek voltak.	Mert már hallottam ezt a mesét, és ez tetszett	Ezt szerettem volna lerajzolni.	-
	3., Volt még olyan rész, amit nagyon szeretnél a meséből, melyik volt az? Ezeket a részeket a meséből, miért kedvelted?	Az is tetszett, hogy csókolóztak.	Minden rész tetszett	Nem tetszett, hogy a sárkány mindennap egy lányt ebédelt.	Amikor a sárkány könyörög a királyfinak, hogy ne vágja le a fejét.
	4., Volt olyan rész a meséből, amelyik egyáltalán nem tetszett?	Az, amikor a sárkánynak levágta a hét fejét.	—	—	Amikor a hetedik fejét is levágta a királyfi a sárkánynak,
	5., Mi az, amiért az a jelenet rossz volt?	Azért, mert szegény sárkányt sajnáltam.	—	—	—
Megjegyzés		Vidám hangulat, központban részlet gazdag jelenet. A mesében nem esett szó csókolózásról.	Kellemes hangulat. járulékos tényezők, képzelet kibontakozása. Boszorkány megjelenítése a rajzon, azonban a mesében nem szerepelt.	Vidám színek, járulékos tényezők, képzelet kibontakozása. Szivárvány színű egyfejű sárkány.	Vidám, különleges ábrázolásmód.

27. Ábra : A szerencsepróbáló királyfiról készült meserajzok, magyarázattal

H 3.+1. ✓ A mese érzelmeket vált ki a hallgatóból, amelyek a meserajzokon visszaköszönnek, így arra a következtetésre jutottam, hogy az alkotások hangulata jól tükrözik az alkotóban végbemenő domináns érzéseket.

11. Pozitív érzelmi-hangulati tónus vizsgálata

A pozitív rajzok érzelmi-hangulati tónusa vidám, meleg és a rajz koherens integrált Gestalt. Az 120 kislány rajzát megvizsgálva, 70% pozitív hangulatú rajzot készített. Ezzel ellentétben a 80 kisfiú rajzát megvizsgálva, csak 60% készített pozitív rajzot.

Pozitív érzelmi-hangulati tónusa					
M E S E R A J Z	Jelenet				
		33. Gyermekrajz: 6 éves lány	37. Gyermekrajz: 5 éves lány	38. Gyermekrajz: 9 éves fiú	39. Gyermekrajz: 9 éves fiú
	Hangulat	POZITÍV	POZITÍV	POZITÍV	POZITÍV
	Készítő	Lány, 6 éves	Lány, 6 éves	Lány, 8 éves	Fiú, 8 éves
	Cím	Házasság	Hercegnő	Rét	Rét
	Megjegyzés	Vidám hangulat, központban részlet gazdag jelenet.	Kellemes hangulat. járulékos tényezők, képzelet kibontakozása.	Vidám színek, járulékos tényezők. Kellemes jelenet választása.	Kellemes hangulat, mosolygós központban megjelenő szereplők.

28. Ábra: Pozitív érzelmi-hangulati tónusa

Az egészes elemzést az érzelmi-hangulati tónus megvizsgálásával állapítottam meg. Vass Zoltán (2007) úgy fogalmaz, hogy a rajzok tónusa és minősége olyan globális tényező, amit nehéz elemeire bontani. Ezért a gyerekeknek a rajzaikat pozitív és negatív érzelmi- hangulati tónus alapján elemeztem, amelyek szerintem a legtöbb esetben lefedték az általam gyűjtött rajzokat. Kutatásom során a segítségemre voltak bizonyos sémák megfigyelése is, mint például a rajzok esztétikuma, a színek és a formák, továbbá a rajzokon megjelenő díszítettség vagy annak elhanyagolása is árulkodó lehet. Ezeknek a momentumoknak összessége segített hozzá a rajzok elemzéséhez. A sokféle hasonló érzés, egyetlen érzelmi jelentéshez vezethető vissza, amely számtalan kifejezési, megformálási lehetőséget képes előidézni (Bagdy, 2013).

11.1. Negatív érzelmi-hangulati tónus vizsgálata

A negatív hangulatú jelenetekről készült rajzok hasonlóan részlet gazdagok, gondosan kidolgozott alakok arcáról leolvasható érzelmek mégis negatív érzetet keltenek a nézőben.

A mesehallgatás lényeges eleme a belső képalkotás, a képi elaboráció során feldolgozásra kerülnek az emlékezeti információk és a tudatalatti konfliktusok, feszültségek. Szembetűnő, hogy a keletkező képek mindig nagyon erős érzelmi színezetet kapnak, és az óvodáskori érzelemvezérlésű képzeleti működésnek olyan fontos sajátosságaival találkozhatunk, mint a fantáziagazdagság, a csapongás, illetve a képzeleti és a valós képek összekapcsolódásának könnyedsége (Zsubrits, 2021).

A 80 kisfiú rajzát megvizsgálva 60% negatív, ezzel szemben a 120 lány rajzai közül csak 30% került ebbe a kategóriába. A 120 lány közül 95% az életkorának, míg a fiúk közül 89% az életkorának megfelelően ábrázolta a mese jeleneteit.

Áthúzások, átfirkálások, rádiózások és a lap mindkét oldalára történő rajzolás csekély mennyiségben fordul elő.

Negatív érzelmi–hangulati tónus					
M E S E R A J Z	Jelenet				
		40. Gyermekrajz: 8 éves lány	40. Gyermekrajz: 5 éves fiú	41. Gyermekrajz: 5 éves fiú	30. Gyermekrajz: 8 éves fiú
	Hangulat	NEGATÍV	NEGATÍV	NEGATÍV	Negatív
	Készítő	Lány, 8 éves	Fiú, 5,5 éves	Fiú, 5 éves	Fiú, 8 éves
	Cím	Harc	Harc	Harc	Harc
	Megjegyzés	Szomorú arcok, aprólékos és részlet gazdag ábrázolás	Kit rajzoltál le a kérdésre a válasz: Öt, öt meg öt...	Vidám színek, részletgazdag alkotás	Mozgalmas jelenet ábrázolás, bátor erős királyfi a harcban. Járulékos tényezők megjelennek.

29. Ábra: Negatív érzelmi–hangulati tónus

Az érzelmi-hangulati tónus negatív, hideg, üres, szorongó, vad, gúnyos vagy feszült. A kisebbek alkotásain a szereplők méretében összezsugorított vagy túlméretezett, esetenként elrontott, összechapott formák, „állatszerű” alakok is megjelenhetnek a képeken, azonban ez szignifikánsan nem kimutatható. A rajzok korántsem mondhatóak részletszegényeknek, kiemelve a jelenet konfliktuson alapuló jellegét a rajzokon a szereplők meglelevenednek, a túldíszítettség és különleges formák is visszaköszönnek (Vass, 2011).

12. Meserajzokon megjelenő színvilág

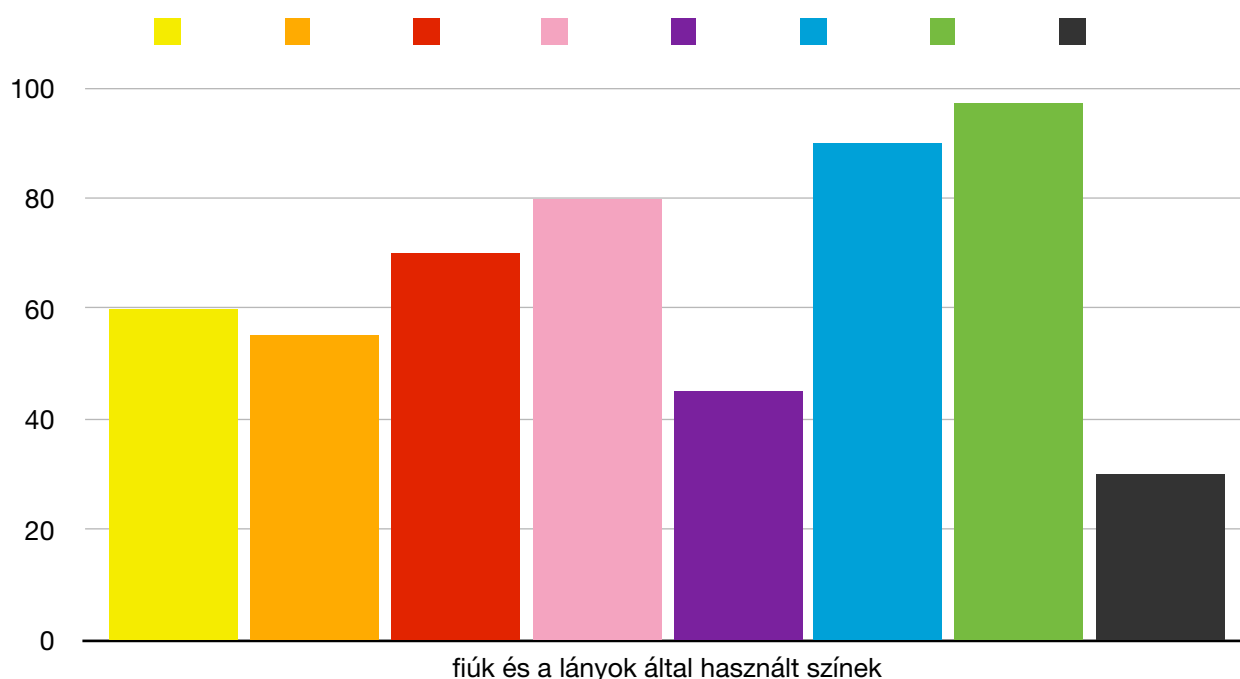
Az egész rajz érzelmi-hangulati tónusát megvizsgálásával állapítottam meg. A rajzok tónusa, és vagy minősége olyan globális tényező, amit nehéz elemeire lebontani (Vas, 2006). Az egészséges jellemzők hordozzák a rajzokban a legtöbb információt, olyan rajzi jellemzőkre irányul, amelyek izolált rajzi jegyekből nem ismerhetők fel.

Bár a mese jeleneteinek ábrázolásakor a negatív részek is megelevenednek, épp annyira színesek és különlegeseek az ábrázolásmódok, mint a pozitív jelenetekben. Tehát szerintem a kép hangulatát a színhasználat is nagy mértékben befolyásolja, de nem hagyatkozhatunk csak a színválasztásra.

Arra számítottam, hogy a lányok és a fiúk által használt színekben szembetűnő különbségek lesznek, azonban ebben a kutatásban ez nem volt számottevő.

Vidám, meleg, világos, tiszta színek és csakugyan sötét, komor, fekete és szürke színek domináltak a pozitív és a negatív rajzokon egyaránt.

A meleg színek közé a sárga, narancs, piros, barna, rózsaszín, a hideg színek közé a lila, kék, zöld, fekete tartozik. A lányok rajzán a kutatásom során leginkább a rózsaszín (80 %), a kék (65 %), a narancs (40%), a lila (55%) színek domináltak. A fiúk rajzain a kék (90%), a zöld (99%), a sárga (60%), a narancs (55%) színek fordultak elő a legtöbbször.

30. Ábra: Leggyakrabban használt színek

13. Hipotézisek ellenőrzése

H 1. ✓ Az első hipotézisem szerint a gyermekek a népmese motívumokat és az általuk kedvelt jelenetet megjelenítik a rajzukon.

H 2. ✓ A kisgyermek számára a rajz lehetőség ad, hogy kifejezze önmagát, ezért rajzából több információ kiolvasható, mint az általa megfogalmazott mondatokból. Azonban a rajzolás utáni magyarázatot, vagyis beszélgetést az alkotásról elkerülhetetlennek tartom.

H 3. — Harmadik hipotézisem szerint a gyermek a valóságot és a képzeletet összerosva a mesében nem hallott elemeket is megjelenít a rajzán.

H 3+1. ✓ A mese érzelmeket vált ki a hallgatóból, amelyek a meserajzokon visszaköszönnek és így arra a következtetésre jutottam, hogy az alkotások hangulata jól tükrözik az alkotóban végbemenő domináns érzéseket.

14. Kutatás összegzés

Összegzésül: úgy gondolom munkám sikeres volt, részben elértem céljaimat. Bár felvetéseim nem minden esetben igazolódtak be, sok ismeretre és legfőképp tapasztalatra tettem szert a szakirodalom és az önállóan végzett vizsgálataim során.

Megvizsgáltam a mesében megjelenő fiúk és lányok által megjelenített jeleneteket, a különböző helyszínekről érkező rajzokat az azonos ábrázolásmódok szerint csoportosítottam, a megjelenő szereplőket és járulékos tényezőket megvizsgáltam, csoportosítottam a kérdésekre adott válaszokat, továbbá megvizsgáltam a rajzok hangulatát pozitív- és negatív hangulati tónus alapján, valamint a fiúk és a lányok által alkalmazott színek gyakoriságát.

Vass Zoltán (2006) könyvére, valamint Zsubrits Attila munkájára (2023) hivatkozva, több vizsgálati szemponton keresztül végigvezettem a rajzokat.

Továbbiakban is szeretnék elmélyedni a témában, mert az Inspiráló Utazó Mesék csoportomban, szinte minden egyes héten lerajzolják a szenzoros gyermekek az általuk választott mese jelenetét. Az egy tanév alatt gyűjtött különböző mesékről készült rajzokat szívesen megvizsgálnám meserajz elemzési módszerrel, mivel úgy vélem az egy év alatt sok változáson mennek keresztül a gyermekek, ábrázoló képességük is folyamatosan változik. Ezáltal szépen nyomon tudnám követhetni és megvizsgálni a szembetűnő változásokat.

15. Záró gondolatok

*“A gyermek nem kicsinyített, tökéletlen,
félíg kész felnőtt, hanem életkorának megfelelően
egy teljes és egész lény, akinek világlátása,
gondolkodása és ítéletalkotása sajátos,
és nem mérhető felnőtt mércével.”*

Kádár, 2012, 19.0.

A mesének kiemelten fontos szerepe van, minden egyes ember életében, ami mással nem helyettesíthető és nem pótolható. Alkalmazása már a magzat korban is kifejti pozitív hatásait, a gyermekkoron át, - Igazán az öt éves koruk után válik számukra fontossá- egészen felnőttkorig, szinte bármikor és bárhol alkalmazható (Bruno, 1975).

A gyermekek a szocializáció rögzös útjait bejárva, igen nehéz feladatok elé állnak, a valóságban szerzett tapasztalataikat nem egyszerű feldolgozni számukra. Mivel ezek az élmények összekeverednek belső élményeikkel, segítség nélkül nehéz lenne megbirkózni és szétválasztani azokat. A mesehallgatás során a gyermek nemcsak a mesélőre figyel, hanem befelé is, nagyon intenzív belső munkát folytat, lelki szemei előtt megelevenedik a történet és saját vágyainak megfelelően, fantáziaképet alkot. A mesei világ, a varázslat és a csoda, a gyermekek számára természetes, magyarázatra nem szorul, hisz számukra magától értetődő. Úgy is fogalmazhatnánk, hogy mindenki annyit vesz ki belőle, amennyire épp, abban az életszakaszban és élethelyzetben, azon a napon abban a pillanatban épp szüksége van.

A mese által a gyermek belső képalkotása fejlődik, képzelete szárnyal, amely segít a megértésben, az átélésben és a saját kis életében tapasztalt helyzetek feldolgozásában. Az ember a feszültségeket, indulatokat, vágyakat, szorongásokat a belső képteremtő tevékenységekben dolgozza fel, ezt a tevékenységet a pszichológia elaborációnak nevezzük, vagyis a pszichikus feszültségek képi feldolgozásának (Vekerdy, 2011).

A képzelet kibontakoztatása, nemcsak a mesében, hanem a rajzolásban, az építő, mozgásos és szimbolikus játékokban is nagyon fontos szerepet játszik. Dolgozatomban ezért alkalmaztam a mese rajzelemzési módszert, hogy a gyermekek által készített mese rajzokat megvizsgáljam és a hipotéziseimet általuk alátámasszam. A kutatás során rengeteget tapasztaltam, a mai rohanó világban magam is, újra és újra átélem a mese jótékony hatását.

A mese megszerettetése már kisgyermekkorban, a családban és az intézményes nevelés során elkezdődik. Kezünkben a kulcs, hogy gyermeküket mindezzel gazdagítsuk e vagy sem. Hisz a

meseélmény gazdagítja a gyermeki személyiséget, formálja az esztétikai, erkölcsi érzelmeket, fejleszti az értelmi képességeket, kibontakoztatja a gyermeki világképet és az anyanyelvi-kommunikációs képességeket (Tancz, 2009). A család, az óvoda és az iskola az a kitüntetett hely, ahol részben célzottan, részben akaratlanul, vési be a felnövekvő személyiségbe egy bizonyos értékvilág alapjait (Zrinszky, 2002: 34).

Ezért vallom, hogy nagyon fontos, mint az intézményben, mint a családban, az erkölcsi és ismeretértékek mellett, az esztétikai értékek közvetítése és annak formálása. Hisz a nevelésméletek jelentős része a személyiségfejlődéshez nélkülözhetetlennek tartja az esztétikummal való rendszeres találkozást és a befogadói aktivitáson túl a cselekvő, alkotó esztétikai értékű aktivitások kibontakoztatását (Exhumán Tanácsadó, 2013).

Önállóan végzett kutatásom nagyban segítette szakmai fejlődésemet, a rajzelemzés részletesebb megismerése által még könnyebben meg tudom érteni a gyermekrajzok élményháttérét. Ezáltal több információt kapok a rajzot készítő gyermekről, ami nagyban segíti fejlesztőmunkám megtervezését, differenciálását.

Zárnám soraimat és bíztatok minden pedagógust, hogy alkalmazza a mese rajzmódszert munkája során bátran, mert általa érzékelhető a mesék lélektani hatásának jelentősége, átfogó képet kapnak a gyermek egyéni gondolkodásmódjáról, tapasztalatairól és a benne lezajló érzelmekről.

„Aki hosszabb mesét tud, most a sárkány után fut.

Többet akarsz hallani? Utána kell szaladni! “

16. Szakirodalom

- Aarne Thompson (2004): — Uther-féle nemzetközi mesekatalógus, Id. Uther.
Antoine de Saint-Exupéry. Kis herceg (2023): Móra könyvkiadó, Budapest.
Cathy A. Malchiodi (2003): A gyermekrajzok megértése. Animula Kiadó.
Bagdy Emőke (1995): Családi Szocializáció és Személyiségzavarok. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
Bajzáth Mária (2015): Népmesekincstár. Járom az új váramat. Mesék a világ minden tájáról 4-6 éveseknek. Kolibri.
Bajzáth Mária (2022): Kerek élet fája. Jeles napok mesekalendárium. Lampion könyvek.
Bajzáth Mária: 88 NÉPMESE BEFEJEZÉS A VILÁG MINDEN TÁJÁRÓL.
URL: <https:mese.mesepedagogia.hu/2016/12/29/88-nepmese-befejezes-a-vilag-minden-tajjarol/> (letöltve: 2024.03.09.)
Ben, Peretz – Mendelson, N. M.– Kron, F. W. (é.n.): The professional self-imag of teachers. University of Haifa and Johannes Gutenberg University, Mainz.
Draaisma, D. (2002s): Metaforamasina. Typotex Ki- adó, Budapest.
Békés Pál (2011): A kétfalkezes varázsló. Móra Kiadó, Budapest.
Bálint Sándor: Az esztendő néprajza. Budapest, 1942, Magyar Szemle Társaság
Bruno Bettelheim (2000): A mese bűvölete (negyedik kiadás), Sylvester János nyomda, Szombathely.
Michael Cole, Sheila R. Cole (1998): Fejlődéslélektan. Osiris Kiadó, Budapest.
Cole, M. és Cole, S. R. (2006): Fejlődéslélektan. Osiris Könyvkiadó, Budapest.
Daróczi Gabriella (2013): A kisgyermekkori pre-esztétikai feszültségről. Debrecen.
Daróczi G. (2013): A kisgyermekkori pre-esztétikai feszültségről. Debrecen: DEEK.
Dewey, J. (1934): Experience and Education. Collier, New York.
EXPANZIÓ. Humán tanácsadó. Gyermeki világkép a gyermekkultúra tükrében. Budapest.
URL: <https://www2.itworx.hu/cgi-bin/itworx/download.cgi?vid=606&uid=-1&dokid=466> (letöltve: 2024.04.04.)
Feuer Maria (2000): A gyermekrajzok fejlődéslélektana. Akadémiai kiadó, Budapest
Fónagy Iván (2000): A költői nyelvről. Corvina Ki- adó, Budapest.
Jávorszky Edit (2009): Fejlődésszichológia. Benedek könyvek, Sopron.
Gerő Zsuzsa (2015): Érzelem, fantázia, gondolkodás óvodáskorban. Flaccus kiadó.
Dr. Hermann Alice (1982): Emberré nevelés ' összes példány. Tankönyvkiadó Vállalat. Budapest.
Hegedüs A. (2015): A gyermekekben élő mese. A kismalac és a farkasok című népmeséről készült gyerekrájzok összehasonlító elemzése. OTDK-dolgozat. Kézirat.
Hrabal, B. (2014): Táncórák idősebbeknek és haladóknak. Európa Könyvkiadó, Budapest.
Kósáné Ormai Vera, Járó Katalin, Kalmár Magda (1975): Fejlődéslélektani vizsgálatok, Társas kapcsolatok és személyiség. Tankönyvkiadó, Budapest.

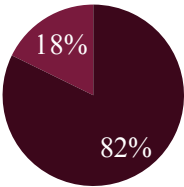
- Jung, C. G. (1993): A tudattalan megközelítése. In: Az ember és szimbólumai. Göncöl Kiadó, Budapest.
- Lorentzen, J. (2012): Az apaszerep története Norvégiában 1850–2012. Pont Kiadó, Budapest.
- Maquet, J. (2003): Az esztétikai tapasztalat. Csokonai Kiadó, Debrecen.
- Malchiodi, C. A. (2003): A gyermekrajzok megértése. Animula Kiadó, Budapest.
- Mérei Ferenc-V. Binét Ágnes (1993): Gyermeklélektan. Gondolat, Budapest.
- Murányi-Kovács Endréné, Kabainé Huszka Antónia (1998): A gyermekkori és a serdülőkori személyiségzavarok pszichológiája. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Nagy B, Szele A., Kenyhercz F. (2018): The features of children's drawing. In: A Child's World II. Didakt Kft., Debrecen.
- Vajda Zsuzsanna (1999): A gyermek pszichológiai fejlődése. Helikon kiadó, Budapest.
- Vajda Zsuzsanna (2010): Az ember és kicsinye. Mérték kiadó, Budapest.
- Vekerdy Tamás (2001): Gyerekek, óvodák, iskolák. Saxum Bt. Budapest.
- Verkedy Tamás (2011) Érzelmi biztonság. Mit kell(lene) tudnunk a gyermekekről és magunkról? Kulcslyuk kiadó.
- Vámos Ágnes (2003): Metafora a pedagógiában (megjelenés alatt).
- Jacques Maquet (2003): Az esztétikai tapasztalat.
- Kádár Annamária- Kerekes Valéria (2023): Mesepszichológia a gyakorlatban. Az önbecsülés és a küzdőképesség megtanulása gyermekkorban. Kulcslyuk Kiadó.
- Kádár Annamária: Mesepszichológia (2023). Magyar könyvkiadó.
- Kósáné Ormai Vera, Járó Katalin, Kalmár Magda (1975): Fejlődéslélektani vizsgálatok, Társas kapcsolatok és személyiség. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Kósáné O.V. (2001): A mi óvodánk. OKKER Kiadó, Budapest.
- Kósáné O. V. (2010): A mi iskolánk. OKKER Kiadó, Budapest.
- Kuti Vivien (2015): A gyermeki világ tükörképe: A rajz. Avagy a testvéri kapcsolatok feltárása a rajzelemzés segítségével. Szakdolgozat.
- Ranschburg, J. (1984). Szeretet, erkölcs, autonómia. Budapest: Gondolat Kiadó.
- Ranschburg, J. (2013). Erkölcs és jellem. Budapest: Saxum.
- Raffai, J. (2004): A magyar mesemondás hagyománya. Hagyományok Háza, Budapest, p. 76.
- Richard C. Atkinson – Ernest Higard (2005): Pszichológia. Osiris Kiadó, Budapest.
- Tihanyiné V. Zs. (2013): Amiről a gyermekrajzok beszélnek. JATEPress Kiadó, Szeged.
- Tóth László (2000): Pszichológiai módszerek a tanulók megismeréséhez. Szöveggyűjtemény. Utánnymás. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen.
- Tóth L. (2004): Pszichológiai vizsgálati módszerek a tanulók megismeréséhez. Pedellus Tankönyvkiadó, Debrecen.
- Piaget, J., Inhelder, B. (1999): Gyermeklélektan. Osiris Kiadó, Budapest.
- Pukánszky Béla (szerk., 2000): A gyermek évszázada. Osiris Kiadó, Budapest.
- Pukánszky Béla és Németh András (2001): Neveléstörténet.
- URL: <http://magyar-irodalom.elte.hu/nevelestortenet/index.html> (letöltve: 2024.03.09.)

- Tancz Tünde (2009): Népmesék az óvodai anyanyelvi-kommunikációs nevelésben. Anyanyelv pedagógia 2009/2. sz.
- URL: <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=161> (letöltve: 2024.02.28.)
- Tóth L. (2004): Pszichológiai vizsgálati módszerek a tanulók megismeréséhez. Pedellus Tankönyvkiadó, Debrecen.
- Unger V. (2020): A meserajz személyiség megismerési módszer alkalmazási lehetősége az óvodapedagógiai gyakorlatban. In: Képzés és Gyakorlat, 18. 2020. 1-2. szám. 195–205.
- Unger V. (2021): A mese, mint személyiség megismerési eszköz. A koragyermekkori személyiségfejlődési konfliktus megoldásának vizsgálata meserajz módszer alkalmazásával. OTDK-dolgozat. Kézirat.
- Simón, M., Sánchez, M. és Elizalde, Q. (2005): Simogató babamasszázs. Alexandra Kiadó, Pécs.
- Vass Zoltán (2007): Formai-szerkezeti rajzelemzés. Flaccus Kiadó, Budapest.
- Vass Zoltán (2011): Képi kifejezéspszichológia alapkérdései- szemlélet és módszer L'Harmattan Kiadó, Budapest.
- Vass Zoltán (2013): A rajz pszichodiagnosztikai alapjai-Projekció, kifejezés, mintázatok. Falccus Kiadó, Budapest.
- Zrinszky László (2002): Neveléstudomány. Pedagógus Könyvek. Műszaki Könyvkiadó, Budapest. 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról. Magyar Közlöny, 2012. évi 171. szám. 28223-28231. o.
- Zsubrits Attila (2011): A gyermekkor kötődései. Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó, Sopron. Zsubrits Attila (2016): A gyermekvédelmi intézményekben nevelkedő fiatalok közeli kapcsolatai. Globe Kiadó.
- Zsubrits Attila (2019): Az igaz út keresése. A szülőktől történő elválás élményének vizsgálata meseképek elemzésével eltérő családi háttérrel rendelkező gyerekek körében. Elmélet. In: Óvodai Nevelés, 72. évf. 10. sz. 14–17.
- Zsubrits Attila (2021): Neveléstudomány óvodapedagógia szakos hallgatóknak. Tankönyvtár, SOE BPK
- Zsubrits Attila (2022): Rajzelemzési módszerek az óvodáskorú gyerekek személyiségének megismeréséhez. SOPRONI EGYETEM KIADÓ. SOPRON.
- Zsóka, K. (2007): Varázseszközök az óvodában. sulNovaKözoktatás-fejlesztési és Pedagógus Továbbképzési Kht., Budapest.
- Wolfgang Sehringer és Dr. Vass Zoltán (2005): Lelki folyamatok dinamikája a képi világ diagnosztikájában és terápiájában. Flaccus Kiadó, Budapest.

17. Ábrák

● Igen. ● Nem.

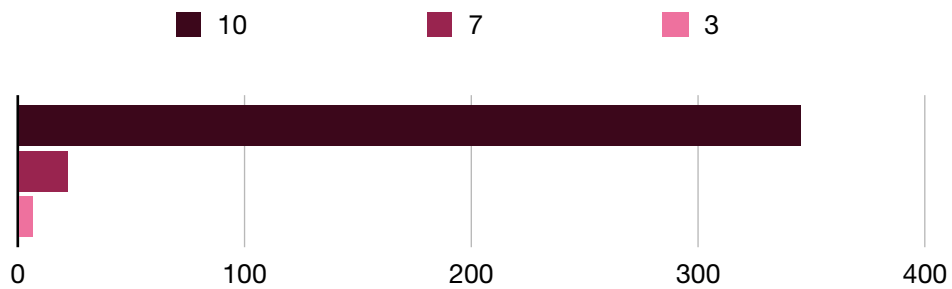
A szülők
gyermekkorukb
an hallgattak
mesét

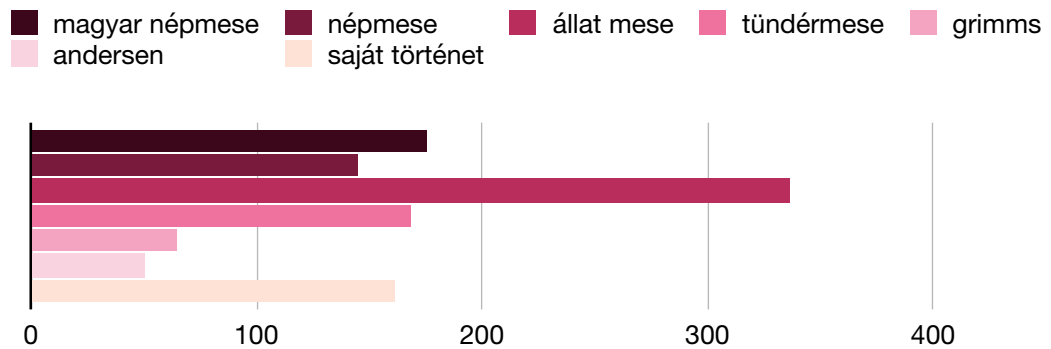
1. Ábra

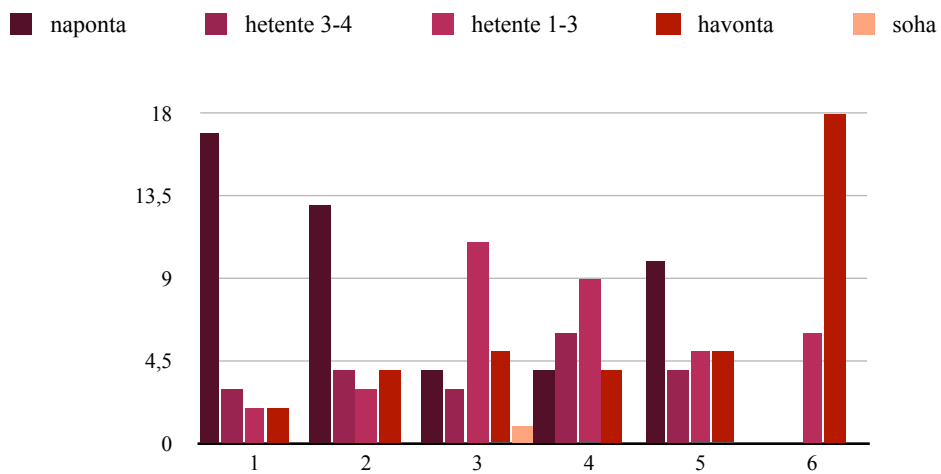
2. Ábra: Otthoni mesemondási szokások

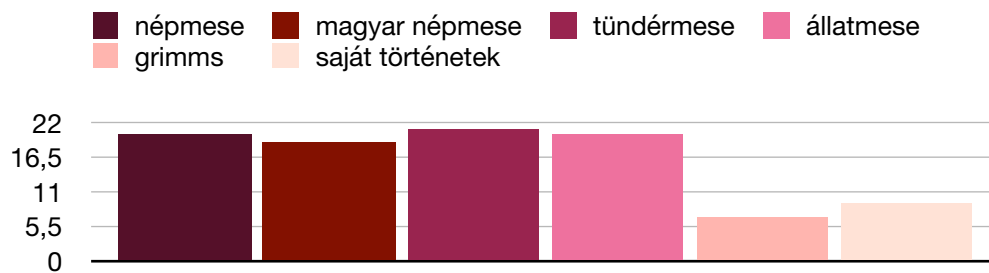
3. Ábra: Otthon hallgatott mesék

4. Ábra: gyermekek által kedvelt mesék

5. Ábra: Művészeti nevelés az intézményben

6. Ábra: Alkalmazott mesék

Mese gyakorisága az intézményben					
	Naponta/ fő	Hetente 3-4/ fő	Hetente 1-3/ fő	Havonta/ fő	Soha/ fő
Könyvből történő mesélés gyakorisága.	17 fő	3 fő	2fő	2 fő	0
Fejből történő mesélés gyakorisága.	13 fő	4 fő	3 fő	4 fő	0

7. Ábra: Mese gyakorisága az intézményben

Mese elevenítése, dramatizálása az intézményben					
	Naponta/ fő	Hetente 3-4/ fő	Hetente 1-3/ fő	Havonta/ fő	Soha/ fő
A hallott mese felevenítése	10	4	5	5	0
Hallott mesék eljátszása, dramatizálása	4	6	9	4	0

8. Ábra: Mese elevenítése, dramatizálása az intézményben

Mese felevenítése, lerajzolása az intézményben					
	Naponta/ fő	Hetente 3-4/ fő	Hetente 1-3/ fő	Havonta/ fő	Soha/ fő
Meserajz elemzési módszer alkalmazása.	3	2	6	3	10
A rajzokon a mesében hallottak megjelenésének gyakorisága.	4	3	11	6	0
Szabad rajzolás megvalósulása	22	2	0	0	0
Kötött formában történő rajzoltatás	2	3	11	7	1

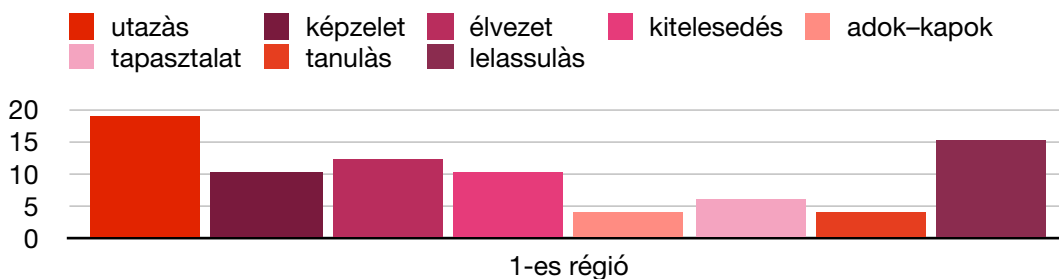
9. Ábra: Mese felevenítése, lerajzolása az intézményben

Kulturális programok szervezésének gyakorisága					
	Naponta	Hetente 3-4	Hetente 1-3	Havonta	Soha
Intézményen kívüli kulturális programok szervezése.	0	0	6	18	0

10. Ábra: kulturális programok szervezésének

Amikor mesét mondok az számomra olyan, mint ...			
Metafóra	rövid magyarázat	1-2 szóval indokolás	Pozitív vagy negatív
“...egy varázslatos világba utazni a gyerekekkel együtt! ...”	“Aki szereti a meséket, kinyílik számára a világ! Kapcsolatba kerül képzelete által a nagy mindenséggel- a közvetlen környezeten, emberi mivoltunkon túl a transzcendenssel! Fantáziája, kreativitása gazdagodik, gondolkodása fejlődik, az anyanyelvi tudása magasabb szintre lép! Mindezek mellett nagy életbölcsség tesz szert a mesékből: pl- a bajból mindig van kiút, segítőtársak csatlakoznak melléd, a becsületesség jutalmat érdemel, a gonosz mindig megbűnhődik.”	Utazás, Kitejedés	Pozitív
“...Jó érzés, látni, ahogy oldódik bennük a délelőtti feszültség...”	“Egyre kevesebb gyereknek mesélnek, a többség igen szívesen hallgatja a meséket, kéri is. “	Feszültségoldó, élvezet	Pozitív
“...mintha közös, izgalmas utazásra vinném a gyerekeket...”	“Ki kell mozdítani a gyerekeket a jelen, gyors vibrálásból. Lelassítani őket, hogy belső képalkotásra is képesek legyenek, és utazni tudjanak a mesékben térben, időben egyaránt.”	Lelassulás, utazás	Pozitív
“...egy utazás, ahol elérhetek bármit és képessé teszem a gyerekeket mindenre...”	“A gyermekek mesemondás során beleképzelelik magukat a mesébe, a szereplők helyébe. Minden mese egy utazás a gyermekek számára, melyet raktároznak s később tapasztalatként használják fel a mese néhány morzsáját.”	Képzelet, tapasztalat	Pozitív
“...ha olyat adnék, amitől gazdagodom...”	“Hagyományt, gondolkodásmódot, érzelmet közvetítek, közben a visszajelzést kapom.”	Hagyomány, adok-kapok	Pozitív

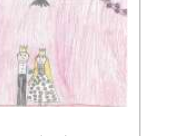
11. Ábra: metafora a kutatásban

12. Ábra: metafora kutatás, fogalmak

A gyermek számára a rajzolás olyan, mint a...			
Metafóra	rövid magyarázat	1-2 szóval indokolás	Pozitív vagy negatív
"...az élmények mesélése.	"amit szóban nem tud elmondani, önkifejezés eszköz"	Képzelet, önmegvalósítás	Pozitív
"...felnőtteknek a beszélgetés."	"Gondolatokat vetít ki mozdulatokkal, nyomhagyással papírra. Síkban leképezi, amit szeretne elmondani."	Önkifejezés	Pozitív
"...az élmények feldolgozásának, kifejezésének egyik módja."	"Gyakran rajzolják le élményeiket vagy a szorongást keltő dolgokat."	Szorongás oldás	Pozitív
"...A felnőtteknek az írás"	"Így fejezik ki magukat, grafikus formában."	Önkifejezés, grafika	Pozitív
"..Só a mesében".	"Valaki a király legkisebb lánya, és tudja, hogy a só (a rajz) jó dolog, élvez alkotni, így mutatni meg magát, valaki inkább az öreg király, akit rá kell vezetni, hogy a só (azaz a rajz jelen esetben) milyen jó eszköz is lehet, és mennyire színésszé teheti a napjait. Sajnos úgy látom, a szabad rajzolás nem igazán kap sok családban figyelmet, előbb adnak feladatlapokat, de mivel nincs meg a rajzolás, sokszor a ceruza fogás semhiába terelgetjük akár éveken át a gyerekeket intézményben - ez nem igazán ad sikerélményt. Pedig egy jól sikerült rajz nagy öröm a legnehezebben asztalhoz ülő kisgyerekeknek is."	Kihívás, türelem	Pozitív
"...Madárnak a repülés.	"Amikor a gyermek rajzol, képzelete szárnyal, szabad önkifejezés lehetősége adott számára bármikor bármilyen helyzetben"	Szabad fantázia	Pozitív
"...Csokoládé fagyit,"	"Van aki szereti, van aki nem."		Pozitív

13. Ábra: metafora a kutatásban

Jelenetek					
	Forrás	Harc	Megmenekülés	Hintós jelenet	Esküvő
R A J Z	 1. Gyermek rajz: 8 éves lány	 2. Gyermek rajz: 10 éves fiú	 3. Gyermek rajz: 8.5 éves lány	 4. Gyermek rajz: 6 éves lány	 5. Gyermek rajz: 7 éves lány
	Fiú	30 fő	50 fő	-	-
	Lány	20	10 fő	60 fő	30 fő

15. Ábra: A szerencsepróbáló királyfi jelenetek

Ábrázolt szereplők					
	Sárkány	Királylány	Királyfi királylány	Királyfi sárkány	Sarkany királyfi királylány
Lányok	5 fő	30 fő	67 fő	3 fő	5 fő
Fiúk	10 fő	0 fő	5 fő	35 fő	20 fő
Összesen	15 fő	30 fő	72 fő	38 fő	25 fő

16. Ábra: A szerencsepróbáló királyfiról készült meserajzokon megjelent szereplők

Járulékos tényezők					
	Nap	Felhő	Virág	Bogarak, rovarok	Fák
Lányok	100 fő	60 fő	80 fő	18 fő	40 fő
Fiúk	70 fő	36 fő	10 fő	10 fő	48 fő

17. Ábra: A szerencsepróbáló királyfiról készült meserajzokon megjelent egyéb elemek

1. Azonos ábrázolásmód			
Lány, 9 év	Lány, 10 év	Fiú, 8 év	lány, 8 év
6. Gyermekrajz: 9 éves lány	7. Gyermekrajz, lány 8,5 éves	8. Gyermekrajz: 8 éves fiú	9. Gyermekrajz: 8 éves lány

18. Ábra: A szerencsepróbáló királyfiról készült meserajzok hasonló ábrázolása

2. Azonos ábrázolásmód		
Fiú, 7 éves	Fiú, 7 éves	Fiú, 7 éves
10. Gyermek rajz: 7 éves fiú	11. Gyermek rajz: 7 éves fiú	12. Gyermek rajz: 7 éves fiú

19. Ábra: 1. Azonos ábrázolásmód

3. Azonos ábrázolásmód		
Lány, 6 éves	Lány, 6 éves	Lány, 5 éves
13. Gyermekrajz: 6 éves lány	14. Gyermekrajz: 6 éves lány	15. Gyermekrajz: 5 éves lány

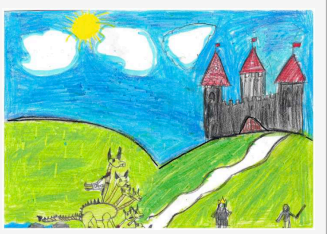
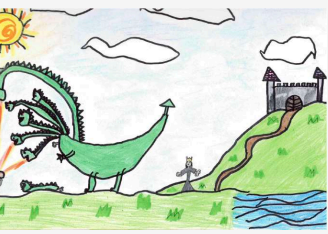
20. Ábra: 1. Azonos ábrázolásmód

4. Azonos ábrázolásmód		
Lány, 5 éves	Fiú, 5 éves	Lány, 5 éves
17. Gyermekrajz: 5 éves fiú	17. Gyermekrajz: 5 éves fiú	16. Gyermekrajz: 5 éves lány

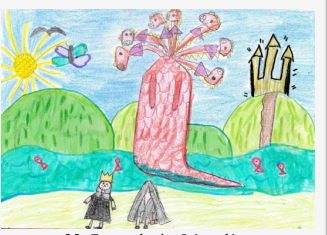
21. Ábra: 2. Azonos ábrázolásmód

5. Azonos ábrázolásmód		
Lány, 5 éves	Lány, 5 éves	Lány, 5 éves
19. Gyermekrajz: 5 éves lány	20. Gyermekrajz: 5 éves lány	21. Gyermekrajz: 5 éves lány

22. Ábra: 3. Azonos ábrázolásmód

6. Azonos ábrázolásmód		
Fiú, 9 éves	Fiú, 9 éves	Fiú, 10 éves
22. Gyermekrajz: 9 éves lány	23. Gyermekrajz: 9 éves fiú	24. Gyermekrajz: 10 éves fiú

23. Ábra: 4. Azonos ábrázolásmód

7. Azonos ábrázolásmód		
Lány, 9 éves	Lány, 9 éves	Lány, 9 éves
25. Gyermekrajz: 9 éves lány	26. Gyermekrajz: 9 éves lány	27. Gyermekrajz: 9 éves lány

24. Ábra: 5. Azonos ábrázolásmód

A szerencsepróbáló királyfi					
M E S E R A J Z	Jelenet				
		28. Gyermekrajz: 6 éves lány	19. Gyermekrajz: 5 éves lány	8. Gyermekrajz: 8 éves fiú	29. Gyermekrajz: 10 éves fiú
	Hangulat	POZITÍV	POZITÍV	POZITÍV	Pozitív
	Készítő	Lány, 6 éves	Lány, 5 éves	Lány, 8 éves	Fiú, 10 éves
	Kérdések	Kérdésekre adott válaszok			
	1., Melyik jelenet tetszett a legjobban a meséből?	A hintót jelenet tetszett a legjobban.	Amikor megmenekült a királylány.	Amikor kijön a sárkány a tóból.	Amikor megmenti a király a sárkánytól a királylányt.
	2., Mi az, amiért azt a képet választottad?	Mert ez a rész tetszett Nekem a legjobban. Szeretem a népmeséket.	Mert mind a ketten boldogok.	Mert utána kezdődött a harc.	Mert, így megmenekült a királylány és többet nem bánt senkit a sárkány.
	3., Volt még olyan rész, amit nagyon szeretnél a meséből, melyik volt az? Ezeket a részeket a meséből, miért kedvelted?	Nem volt olyan, ami ne tetszett volna.	Az egész tetszett.	Tetszett még az is amikor harcoltak, mert a király nyert.	A harc.
4., Volt olyan rész a meséből, amelyik egyáltalán nem tetszett?	Még az tetszett, amikor az aranyvár feketében volt.	Nem volt.	-	-	
5., Mi az, amiért az a jelenet rossz volt?	-	-	-	-	

25. Ábra: A szerencsepróbáló királyfiról készült meserajzokon, magyarázattal

M E S E R A J Z

A szerencsepróbáló királyfi jelenet				
Jelenet	 30. Gyermekrajz: 8 éves fiú	 17. Gyermekrajz: 5 éves fiú	 31. Gyermekrajz: 6 éves lány	 32. Gyermek rajz: 5 éves fiú
Hangulat	NEGATÍV	NEGATÍV	POZITÍV	Negatív
Készítő	Fiú, 8 éves	Fiú	Lány, 6 éves	Fiú, 5 éves
Cím	Harc	Harc	Hintós	Harc
Kérdések	Kérdésekre adott válaszok			
1., Melyik jelenet tetszett a legjobban a meséből?	Amikor a királyfi megölte a sárkányt	Sárkányos rész tetszett	Amikor mennek haza a hintóval.	Az a rész tetszett, amikor harcolnak.
2., Mi az, amiért azt a képet választottad?	Mert a királyfi meg a sárkány harcoltak.	A feketével bevont vár nem tetszett.	Mert mind együtt ültek benne. Boldogok voltak, hogy összeházasodtak.	Az egész mese tetszett, de ez tetszett a legjobban.
3., Volt még olyan rész, amit nagyon szeretnél a meséből, melyik volt az?	Amikor a kis kobold beugrott a vízbe, hogy tündérországba menjen	A sárkánynak mindennap kell adni egy lányt, az nagyon nem tetszett.	Amikor a királyfi levágta a sárkány fejét. Az is tetszett, amikor beugrott a királyfi a tóba.	Nem volt.
4., Ezeket a részeket a meséből, miért kedvelted? rész a meséből, amelyik egyáltalán nem tetszett?	Azért kedveltem ezt a részt, mert kiderült, hogy nem csak emberek léteznek.	—	—	Nem volt.
5., Mi az, amiért az a jelenet rossz volt?	—	—	—	—
Megjegyzés	Mozgalmas jelenet ábrázolás, bátor erős királyfi a harcban. Járulékos tényezők megjelennek.	Részlet gazdag ábrázolás, mozgalmas különleges elemek jelennek meg.	Színes vidám alkotás, járulékos tényezők megjelennek.	—

26. Ábra: A szerencsepróbáló királyfiról készült meserajzok, magyarázattal

A szerencsepróbáló királyfi					
M E S E R A J Z	Jelenet	 33. Gyermekrajz: 6 éves lány	 34. Gyermekrajz: 6 éves lány	 16. Gyermekrajz: 5 éves lány	 35. Gyermekrajz: 5 éves lány
	Hangulat	POZITÍV	POZITÍV	POZITÍV	POZITÍV
	Készítő	Lány, 6 éves	Lány, 6 éves	Lány, 5 éves	Lány, 6 éves
	Cím	Házasság	Harc	Rét	Esküvő
	Kérdések	Kérdésekre adott válaszok			
	1., Melyik jelenet tetszett a legjobban a meséből?	Az tetszett legjobban, amikor összeházasodtak.	Amikor a királyfi levágja a sárkány fejét	Tetszett a gyönyörű rét és a forrás.	Ahol a királylány és a királyfi összeházasodtak.
	2., Mi az, amiért azt a képet választottad?	Azért tetszett, mert akkor szépek voltak.	Mert már hallottam ezt a mesét, és ez tetszett	Ezt szerettem volna lerajzolni.	-
	3., Volt még olyan rész, amit nagyon szeretnél a meséből, melyik volt az? Ezeket a részeket a meséből, miért kedvelted?	Az is tetszett, hogy csókolóztak.	Minden rész tetszett	Nem tetszett, hogy a sárkány mindennap egy lányt ebédelt.	Amikor a sárkány könyörög a királyfinak, hogy ne vágja le a fejét.
	4., Volt olyan rész a meséből, amelyik egyáltalán nem tetszett?	Az, amikor a sárkánynak levágta a hét fejét.	—	—	Amikor a hetedik fejét is levágta a királyfi a sárkánynak,
	5., Mi az, amiért az a jelenet rossz volt?	Azért, mert szegény sárkányt sajnáltam.	—	—	-
Megjegyzés		Vidám hangulat, központban részlet gazdag jelenet. A mesében nem esett szó csókolózásról.	Kellemes hangulat. járulékos tényezők, képzelet kibontakozása. Boszorkány megjelenítése a rajzon, azonban a mesében nem szerepelt.	Vidám színek, járulékos tényezők, képzelet kibontakozása. Szívdarvány színű egyfejű sárkány.	-

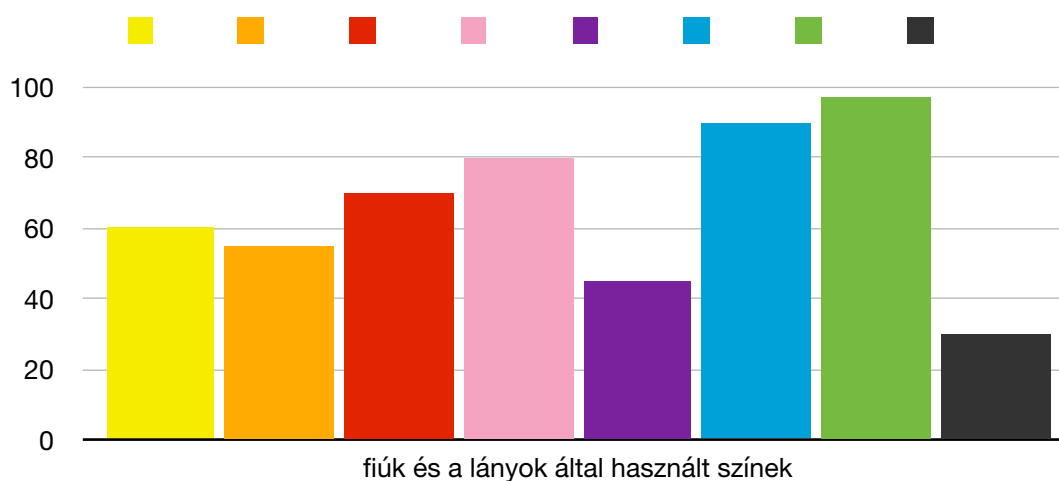
27. Ábra: : A szerencsepróbáló királyfiról készült meserajzok, magyarázattal

Pozitív érzelmi-hangulati tónusa					
M E S E R A J Z	Jelenet	 33. Gyermekrajz: 6 éves lány	 37. Gyermekrajz: 5 éves lány	 38. Gyermekrajz: 9 éves fiú	 39. Gyermekrajz: 9 éves fiú
	Hangulat	POZITÍV	POZITÍV	POZITÍV	POZITÍV
	Készítő	Lány, 6 éves	Lány, 6 éves	Lány, 8 éves	Fiú, 8 éves
	Cím	Házasság	Hercegnő	Rét	Rét
	Megjegyzés	Vidám hangulat, központban részlet gazdag jelenet.	Kellemes hangulat. járulékos tényezők, képzelet kibontakozása.	Vidám színek, járulékos tényezők. Kellemes jelenet választása.	Kellemes hangulat, mosolygós központban megjelenő szereplők.

28. Ábra: Pozitív érzelmi-hangulati tónusa

Negatív érzelmi–hangulati tónus					
M E S E R A J Z	Jelenet				
	Hangulat	NEGATÍV	NEGATÍV	NEGATÍV	Negatív
	Készítő	Lány, 8 éves	Fiú, 5,5 éves	Fiú, 5 éves	Fiú, 8 éves
	Cím	Harc	Harc	Harc	Harc
	Megjegyzés	Szomorú arcok, aprólékos és részletgazdag ábrázolás	Kit rajzoltál le a kérdésre a válasz: Öt, öt meg öt...	Vidám színek, részletgazdag alkotás	Mozgalmas jelenet ábrázolás, bátor erős királyfi a harcban. Járulékos tényezők megjelennek.

29. Ábra: Negatív érzelmi–hangulati tónus

30. Ábra: Leggyakrabban használt színek

18. Gyermekek rajzai

1. Gyermekrajz: 8 éves lány

2. Gyermekrajz: 10 éves fiú

3. Gyermekrajz: 8.5 éves lány

4. Gyermekrajz: 6 éves lány

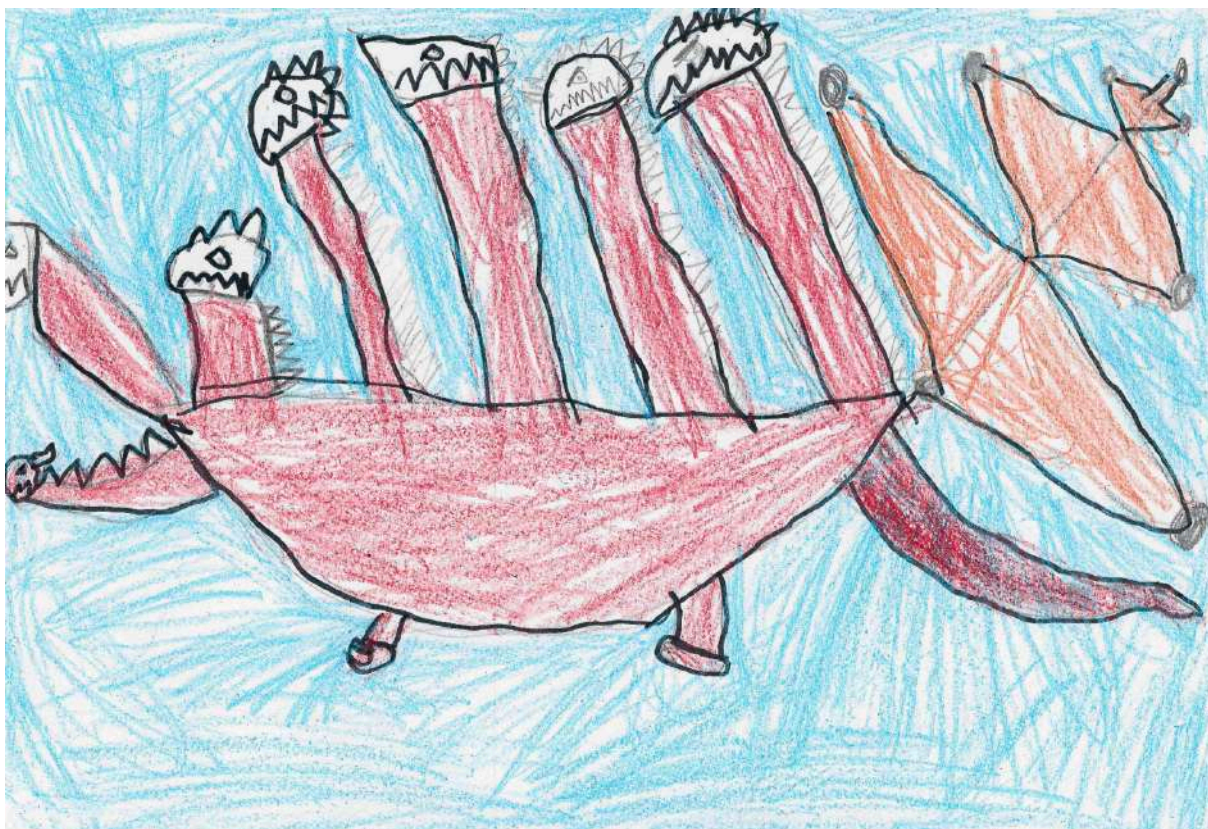
5. Gyermekrajz: 7 éves lány

6. Gyermekrajz: 9 éves lány

7. Gyermekrajz, lány 8,5 éves

8. Gyermekrajz: 8 éves fiú

9. Gyermekrajz: 8 éves lány

10. Gyermek rajz: 7 éves fiú

11. Gyermekrajz: 7 éves fiú

12. Gyermekrajz: 7 éves fiú

13. Gyermekrajz: 6 éves lány

14. Gyermekrajz: 6 éves lány

15. Gyermekrajz: 5 éves lány

16. Gyermekrajz: 5 éves fiú

17. Gyermekrajz: 5 éves fiú

18. Gyermekrajz: 5 éves lány

19. Gyermekrajz: 5 éves lány

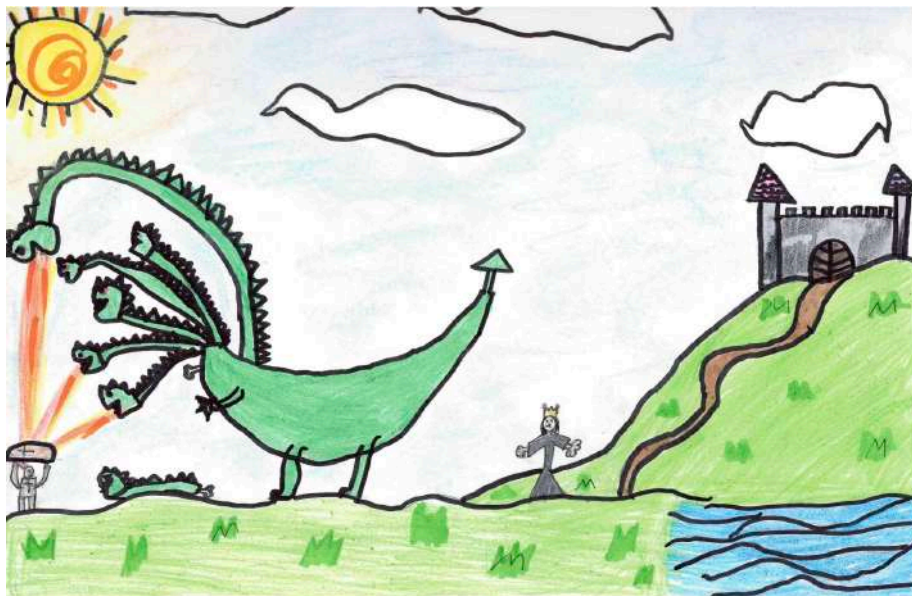
20. Gyermekrajz: 5 éves lány

21. Gyermekrajz: 5 éves lány

22. Gyermekrajz: 9 éves lány

23. Gyermekrajz: 9 éves fiú

24. Gyermekrajz: 10 éves fiú

25. Gyermekrajz: 9 éves lány

26. Gyermekrajz: 9 éves lány

27. Gyermekrajz: 9 éves lány

28. Gyermekrajz: 6 éves lány

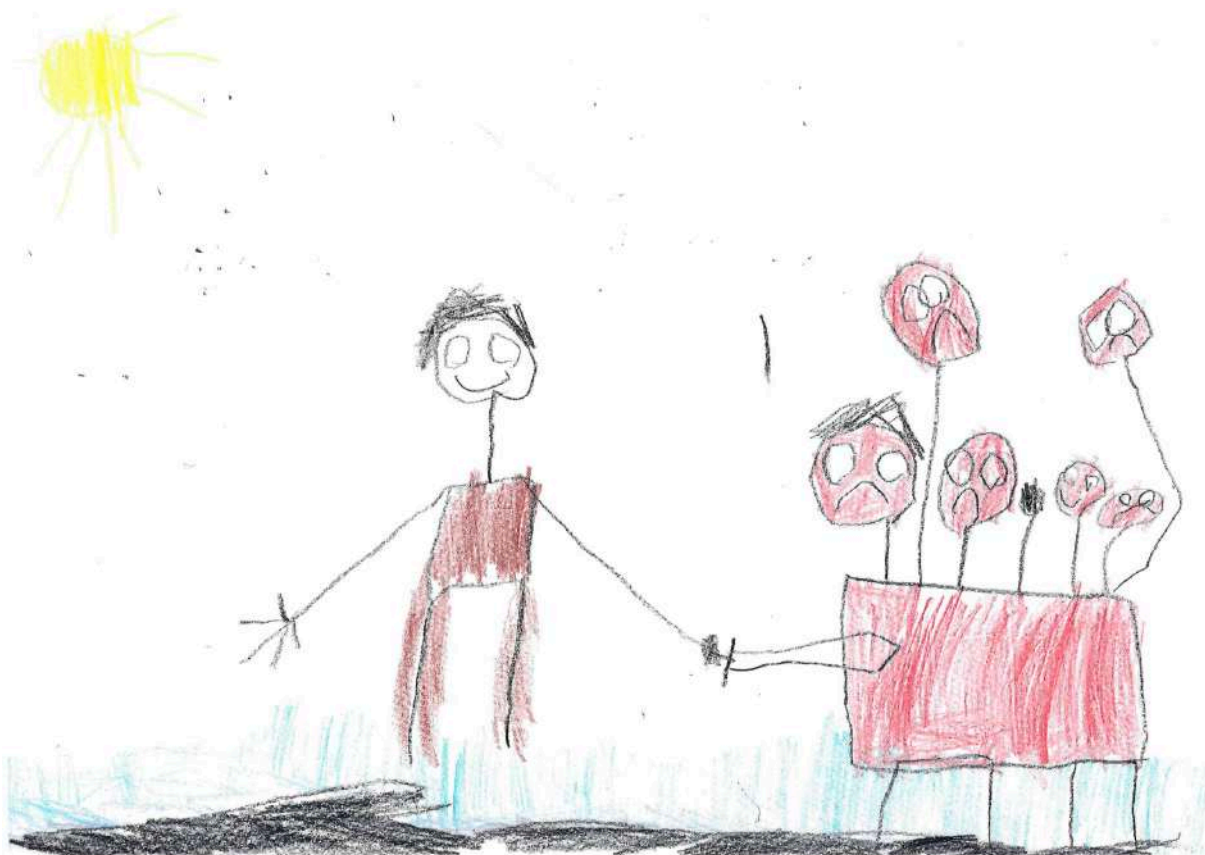
29. Gyermekrajz: 10 éves fiú

30. Gyermekrajz: 8 éves flú

31. Gyermekrajz: 6 éves lány

32. Gyermekrajz: 5 éves fiú

33. Gyermekrajz: 6 éves lány

34. Gyermekrajz: 6 éves lány

36. Gyermekrajz: 5 éves lány

37. Gyermekrajz: 5 éves lány

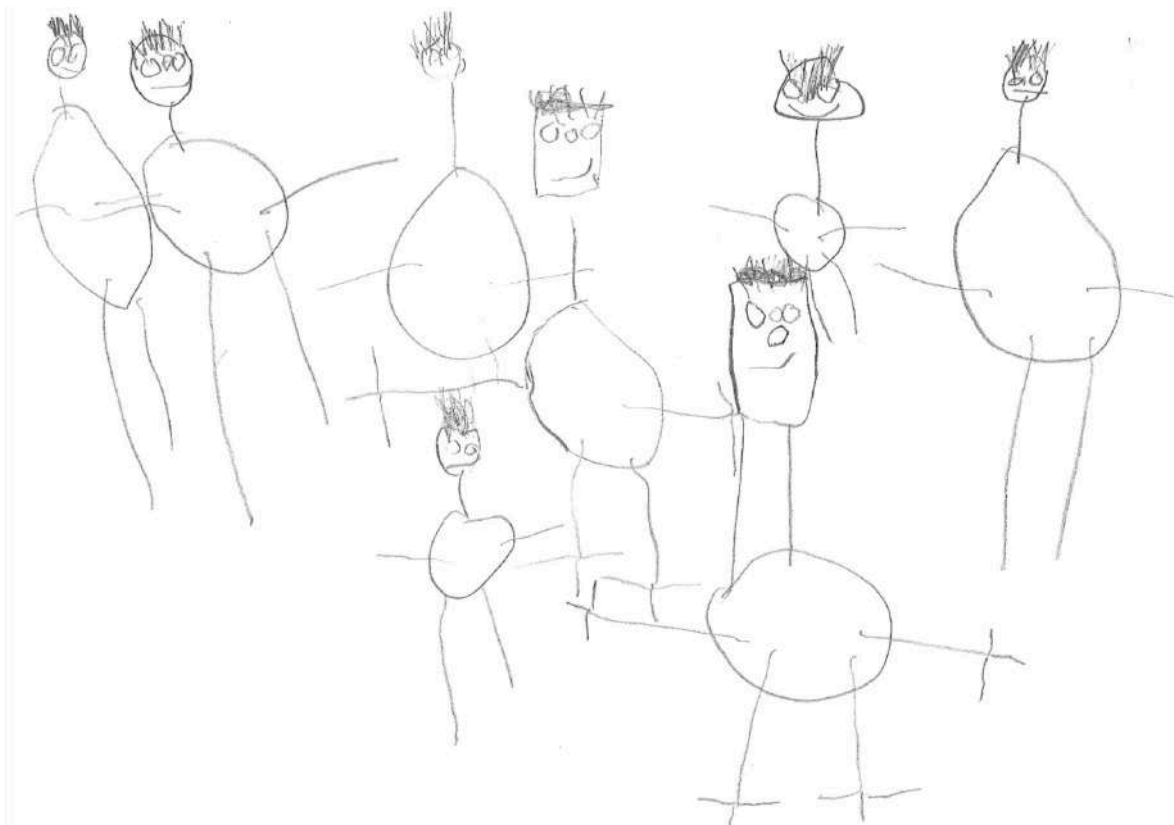
38. Gyermekrajz: 9 éves fiú

39. Gyermekrajz: 9 éves fiú

40. Gyermekrajz: 8 éves lány

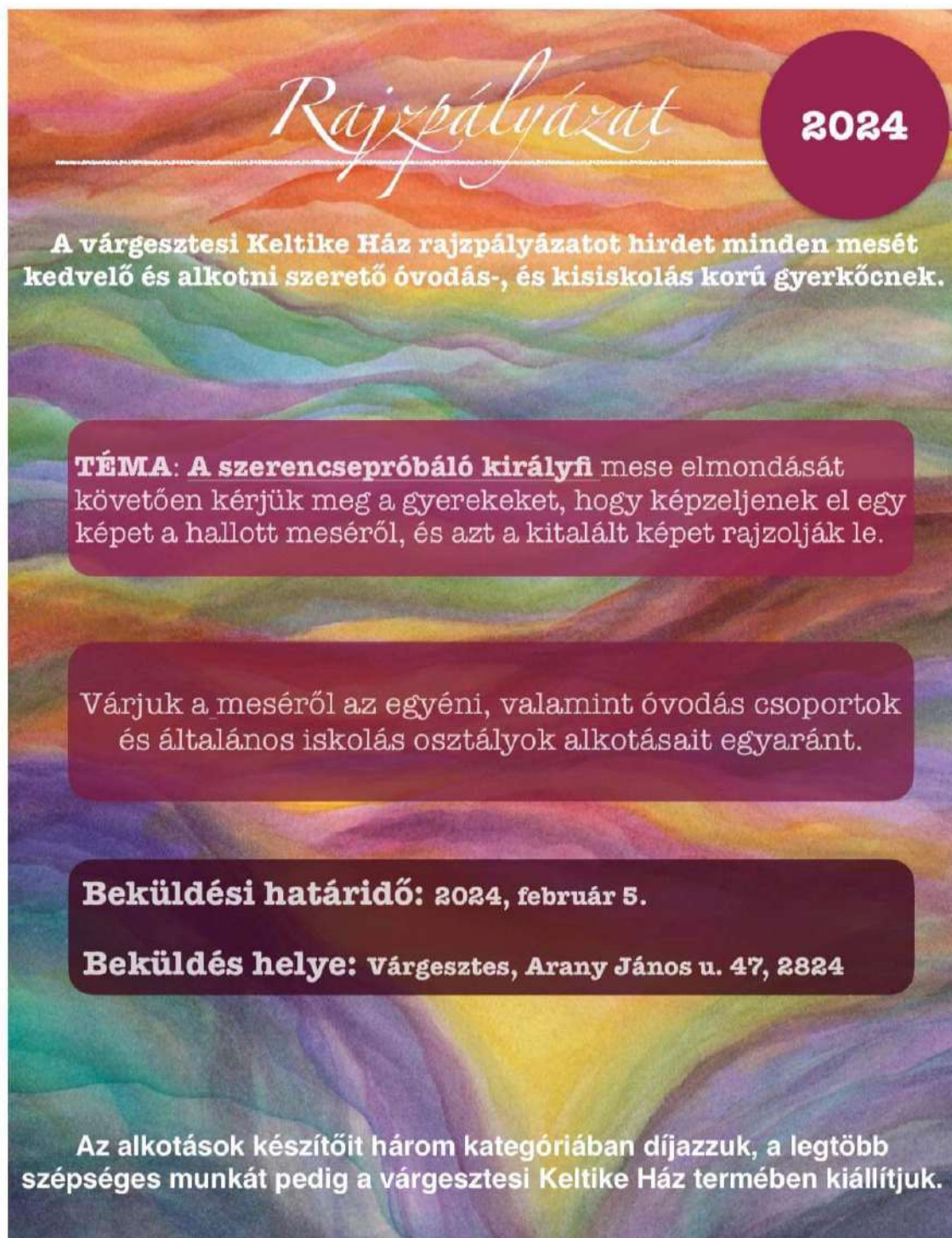

41. Gyermekrajz: 5 éves fiú

42. Gyermekrajz: 5 éves fiú

19. Melléklet: Inspiráló Utazó Mesék Rajzpályázat

Rajzpályázat

2024

A várgesztesi Keltike Ház rajzpályázatot hirdet minden mesét kedvelő és alkotni szerető óvodás-, és kisiskolás korú gyerkőcnek.

TÉMA: A szerencsepróbáló királyfi mese elmondását követően kérjük meg a gyerekeket, hogy képzeljenek el egy képet a hallott meséről, és azt a kitalált képet rajzolják le.

Várjuk a meséről az egyéni, valamint óvodás csoportok és általános iskolás osztályok alkotásait egyaránt.

Beküldési határidő: 2024, február 5.

Beküldés helye: Várgesztes, Arany János u. 47, 2824

Az alkotások készítőit három kategóriában díjazzuk, a legtöbb szépséges munkát pedig a várgesztesi Keltike Ház termében kiállítjuk.

Kötelező regisztráció! Olvasd be a qrkódot!

További információ: inspiraloutazomesek@gmail.com

NEVEZÉSI FELTÉTELEK:

A szerencsepróbáló királyfi mese elmondását követően kérjük meg a gyerekeket, hogy képzeljenek el egy képet a hallott meséről, és azt a kitalált képet rajzolják le.

INSTRUKCIÓ:

“Arra kérlek, hogy képzeljétek el azt a képet a meséből, amelyik a legfontosabb volt számotokra, amelyik a legjobban tetszett nektek, és azt a képet most rajzoljátok le!”

A rajzpályázatra szabadon választott méretű és technikájú (pl. ceruza, vízfesték, tempera, olajfesték, filctoll, tollrajz, zsírkréta, pasztell, montázs, batikolás, vegyes technika stb.) művek nevezhetők.

KÉRDÉSEK:

A rajz hátoldalára az alábbi kérdéseket válaszolják meg a gyermekek. (legalább hármat)

1., Melyik jelenet tetszett a legjobban a meséből?

2., Mi az, amiért azt a képet választottad?

3., Volt még olyan rész, amit nagyon szerettél a meséből, melyik volt az? Ezeket a részeket a meséből, miért kedvelted?

4., Volt olyan rész a meséből, amelyik egyáltalán nem tetszett?

5., Mi az, amiért az a jelenet rossz volt?

A tetszőleges technikával készített alkotások hátoldalán

- névvel,
- e-mail címmel,
- telefonszámmal,
- a készítő nevével,
- kérdések válaszaival,
- életkorával ellátva várjuk a Keltike Házba:

A pályaművek beérkezési határideje: 2024 Február 5.

A pályamunkák személyesen vagy postai úton is leadhatók a **Várgesztes, Arany János u. 47, 2824**

<https://forms.gle/ZYNMF8YLWaiqzM3s7>

Csak a regisztrált pályázatokat áll módunkban befogadni!

Kérjük, szíveskedjenek minden alkotót és pályamunkát külön regisztrálni (amennyiben a kapcsolattartó több gyerek esetében ugyanaz a személy)!

A szerencsepróbáló királyfi

Volt egyszer egy királyúrfi. Ez a királyúrfi azt mondta az édesapjának: - Felséges apámuram! Én elmegyek szerencsét próbálni, de engedje meg, hogy elvigyem magammal az öreg szolgámat is. Azt felelte erre az öreg király: - Én nem bánom, édes fiam, menj el, s vidd a hűséges szolgálodat is, csak az életetekre ügyelj. Felkészülődött a királyúrfi, s jó hangulatban elindultak. Mentek, mendégéltek, s hát egyszer egy nagy rengetegbe értek. Abban a rengetegben találnak egy forrást, mellé megtelepedtek, s eléveszik a tarisznyát, hogy egy kicsit falatozzanak. Hát amint az ebédet elköltenék, jön egy kicsi emberke, akinek hétsinges volt a szakála, s a vállán egy mázsás botocskát cipelt. Ez a kicsi emberke csak belészökött a forrásba, s eltűnt. - No - mondja a királyúrfi -, megyek utána, mert ez bizonyosan Tündérországba ment. Te pedig, öreg szolgám, menj vissza, s mondd meg az édesapámnak, hogy hová mentem, s ha egy esztendő múlva vissza nem kerülök, csináltasson nagy temetést az emlékezetemre, mert akkor, tudom Istenem, nem leszek az élők között. Azzal beszél a forrásba, nagy hirtelen elmerül, s hát egy szempillantásra egy gyönyörűséges réten találta magát. Ezen a réten volt egy aranyvár, de az egész fekete gyásszal volt bévonva. Találkozott egy emberrel, kérdezte, hogy miért vonták azt a várat talpig feketébe. - Azt bizony azért - feleli az ember -, mert a városon kívül van egy tó, s abban lakik egy hétfejű sárkány, akinek minden áldott nap egy leányt kell adni ebédre, különben az egész várost elpusztítja még a föld színéről is. Most éppen a király leányára került sor. Senki sem ajánkozik a megmentésére, pedig aki azt megcselekedné, ugyan boldog lenne: neki adná a király a leányát s melléje a fele királyságát. Gondolta a királyúrfi, hogy o bizony szerencsét próbál. Egy élete, egy halála, ha addig él, sem engedi meg, hogy a király leányát a sárkány megölje. Hát csakugyan jött a királykisasszony fekete gyászruhában, mellette a hóhérlegény. Sem a várból, sem a városból nem mert senki lélek velük jöni, csak úgy messziről húzta tizenkét banda a szomorú indulót is. Mikor a tóhoz értek, a hétfejű sárkány már ott terpeszkedett a tó partján, szörnyű hét száját tátogatta, s úgy várta, hogy valamelyikbe bédobják az ártatlan leányt. De csak odaszökött ekkor nagy hirtelenséggel a királyúrfi, felölelte a királykisasszonyt, egy-két lépést odébb teszi, s neki a sárkánynak! Hej, szegény világ - lett itt verekedés. Csurgott a verejték mind a kettőről, de még a vér is. Hanem a királyúrfi nem hagyta magát, s hat fejt le is vágta a sárkánynak. Aj, szegény feje, hát könyörgött a sárkány, hogy ne ölje meg egészen, hagyja meg ezt az egy fejét. A királyúrfi bizony nem engedett, s a hetedik fejét is levágta a sárkánynak. Mikor ezzel készen volt, odafordult a leányhoz, s azt mondta neki: - Felséges királykisasszony, most menjünk haza az apádhoz, hadd örüljön. No, lett hét országra szóló vendégség! Olyan kedve is volt minden léleknek, hogy csupa gombostűkön táncoltak. Aközben eltelt az egy esztendő, s a királyúrfinak eszébe jutott, hogy neki haza is kellene menni. Hatlovas hintóba ült feleségestül, s úgy kihajtott a forráson, hogy meg se vizesedett senki, semmi. Hát mikor kiérnek, az apja ott várja az egész udvarnépével. Volt öröm! Szinte megették egymást. Hazamentek, nagy vendégséget csaptak. Azután tojásbéjba kerekedtek, a Küküllőn leereszkedtek. Legyenek holnap a ti vendégeitek!

20. Melléklet: Rajzpályázat, szülői beleegyező nyilatkozat

RAJZPÁLYÁZAT 2024

A VÁRGESZTESI KERTKE HÁZ RAJZPÁLYÁZATOT HIRDET MINDEN MESÉT KEDVELŐ ÉS ALKOTNI SZERETŐ ÓVODÁS-, ÉS KISISKOLÁS KORÚ GYERMEKNEK.

* Kötelező kérdés

1. KÉSZÍTŐ NEVE *

_____

2. KÉSZÍTŐ ÉLETKORA

_____

3. KORCSOPORT *

Soranként csak egy oválist jelöljön be.

☐ I. KATEGÓRIA: ÓVODÁSOK

☐ II. KATEGÓRIA: ÁLTALÁNOS ISKOLA 1-4. ÉVFOLYAMAI

4. INTÉZMÉNY NEVE *

_____

5. KAPCSOLATTARTÓ NEVE, E-MAIL CÍME: *

_____

6. A PÁLYÁZAT BENYÚJTÁSÁVAL (AZ ONLINE JELENTKEZÉSI LAP BEKÜLDÉSÉVEL) A PÁLYÁZÓ (A PÁLYÁZATOT BENYÚJTÓ NAGYKORÚ SZEMÉLY) *

- ELFOGADJA A JELEN PÁLYÁZATI FELHÍVÁS TARTALMÁT, EZEN BELÜL ELFOGADJA A RÉSZVÉTELI FELTÉTELEKET,
- SZAVATOLJA, HOGY A PÁLYÁZÓ GYERMEK A PROGRAMBAN RÉSZVÉTELRE JOGOSULT (A FENNT KÖRÖSZTÁLYOKBA TARTOZIK, A PÁLYÁZATI ANYAGON FELTÜNTETETT KORA VALÓS, A RAJZOT Ő KÉSZÍTETTE);
- AMENNYIBEN A PÁLYÁZATOT NEM A GYERMEK TÖRVÉNYES KÉPVISELŐJE NYÚJTJA BE, A JELENTKEZÉSI LAPOT KITÖLTŐ NAGYKORÚ SZEMÉLY (PÉLDÁUL PEDAGÓGUS) SZAVATOLJA, HOGY A PÁLYÁZAT BENYÚJTÁSÁHOZ ÉS A GYERMEK ADATAINAK KEZELÉSÉHEZ A GYERMEK TÖRVÉNYES KÉPVISELŐJE IS HOZZÁJÁRUL; ÉS HOGY Ő MAGA JOGOSULT A GYERMEK NEVÉBEN A PÁLYÁZAT BENYÚJTÁSÁRA;
- HOZZÁJÁRUL (ÉS A TÖRVÉNYES KÉPVISELŐ HOZZÁJÁRUL) A SAJÁT ÉS A PÁLYÁZÓ GYERMEK ADATAINAK A KÖVETKEZŐ CÉLOK ÉRDEKÉBEN TÖRTÉNŐ KEZELÉSÉHEZ: A MEGADOTT ADATOKAT A PÁLYÁZAT ELBÍRÁLÁSÁHOZ, A NYERTESEK TÁJÉKOZTATÁSÁHOZ ÉS A NYERTESEK NEVÉNEK SAJÁT WEBOLDALÁN TÖRTÉNŐ FELTÜNTETÉSÉHEZ HASZNÁLJA.

KUTI VIVÉN, NEVELÉSTUDOMÁNY MESTERSZAKOS HALLGATÓKÉNT JELENLEGI RAJZPÁLYÁZATOM TOVÁBBI CÉLJA, HOGY A KAPOTT RAJZOKAT MESERAJZ MÓDSZERREL MEGVIZSGÁLJAM.

A GYERMEKEK NEVE, A SZÜLŐK NEVE, TELEFONSZÁMA ÉS E-MAIL CÍME A SZAKDOLGOZATOMBAN NEM FOGNAK SZEREPELNI.

A BEÉRKEZŐ RAJZOKAT CSAK ÖSSZESÍTVE ELEMZEM ÉS MUTATOM BE SZAKDOLGOZATOMBAN. AZ EGYÉNI INFORMÁCIÓK SEMHOL SEM AZONOSÍTHATÓAK MAJD.

Soranként csak egy oválist jelöljön be.

☐ AZ ADATKEZELÉSI TÁJÉKOZTATÓT MEGISMERTEM, MEGÉRTETTEM, AZ ABBAN FOGLALTAKAT TUDOMÁSUL VETTEM. SZAVATOLOM, HOGY AZ ADATKEZELÉSI TÁJÉKOZTATÓT A GYERMEK TÖRVÉNYES KÉPVISELŐJE IS MEGISMERTÉ ÉS FELHATALMAZOTT ABBA, HOGY A GYERMEK ADATAINAK KEZELÉSÉHEZ HELYETTÉ ÉS NEVÉBEN HOZZÁJÁRULJAK.

21. Melléklet: Mesemondási szokások a családban

Mesemondási szokások a családban

Neveléstudomány mesterszakos hallgatóként jelenlegi kutatásom célja, hogy a kapott válaszok alapján, egy átfogó képet kapjak a meseolvasási szokásokról a családban.

A kérdőív kitöltése anonim módon zajlik, körülbelül 5 percet vesz igénybe. Az adatokat csak összesítve elemzem és az eredményeket röviden mutatom be a dolgozatomban. Az egyéni információk sehol sem azonosíthatóak majd.

Köszönöm, hogy a kérdőív kitöltésével nagyban hozzájárul munkámhoz! ❤️

* Kötelező kérdés

1. Hány éves a gyermeke? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- ☐ 0-1 év
- ☐ 2 éves
- ☐ 3 éves
- ☐ 4 éves
- ☐ 5 éves
- ☐ 6 éves
- ☐ 7 éves
- ☐ 8 éves
- ☐ 9 éves
- ☐ 10 éves
- ☐ 11 éves
- ☐ 12 éves

2. Milyen gyakran mond/olvas mesét gyermekének? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- ☐ Naponta.
- ☐ Hetente 2-3 alkalommal.
- ☐ Hetente 1-2 alkalommal.
- ☐ Havonta.
- ☐ Egyéb: _____

3. Ki szokott mesélni a családban? *

Válassza ki az összeset, amely érvényes.

- ☐ Anya
- ☐ Apa
- ☐ Mama
- ☐ Papa
- ☐ Testvér
- ☐ Egyéb: _____

4. Általában milyen hosszan tart a mesemondás? *

Válassza ki az összeset, amely érvényes.

- ☐ 5-10 perc
- ☐ Fél óránál kevesebb ideig.
- ☐ Fél óránál hosszabb ideig.
- ☐ Egy óránál hosszabb ideig.
- ☐ Egyéb: _____

5. Milyen típusú meséket olvas vagy mond gyermekének? *

Válassza ki az összeset, amely érvényes.

- ☐ Állatmese
- ☐ Tündérmese
- ☐ Magyar népmese
- ☐ Népmese
- ☐ Grimms
- ☐ Andersen
- ☐ Saját történet
- ☐ Egyéb: _____

6. Hogyan történik a mesélés leggyakrabban? (ölben, ágyban, autóban...)

_____

7. Gyermek a hallott mesét felszokta eleveníteni? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

☐ Igen.

☐ Nem.

8. Előfordul, hogy egy-egy mesét eljátszanak gyermekével? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

☐ Igen.

☐ Nem.

9. Milyen problémákkal küzd gyermeke a mindennapokban? *

---

10. Ön szerint a mese segít a gyermek problémáinak megoldásában? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

☐ Igen.

☐ Nem.

☐ Egyéb: _____

11. Mennyire szereti gyermeke a meséket? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Nem ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Nagyon szereti.

12. Mennyi időt tölt gyermeke a képernyő előtt naponta? (tv, tablet, telefon) *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- ☐ 5 percet
☐ 10-20 percet
☐ 20-30 percet
☐ 30-60 percet
☐ 1-2 órát
☐ Egyéb: _____

13. Ön mennyi idős?

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- ☐ 19-29 év között
☐ 29-39 év között
☐ 39-49 év között
☐ 49-59 év között
☐ 59-69 év között
☐ 69-79 év között
☐ 79 évnél idősebb

14. Önnek meséltek gyermekkorában? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- ☐ Igen.
☐ Nem.
☐ Egyéb: _____

15. Mit gondol gyermekkori tapasztalatai a mesével kapcsolatban befolyásolják jelenlegi mesemondási szokásait?

_____

22. Melléklet: Mesemondási szokások az intézményben

Mesemondási szokások és tehetséggondozás az intézményben.

Neveléstudomány mesterszakos hallgatóként jelenlegi kutatásom célja, hogy a kapott válaszok alapján, egy átfogó képet kapjak a mesemondási szokásokról és a tehetséggondozásról az óvodában és az általános iskolákban.

A kérdőív kitöltése anonim módon zajlik, körülbelül 8 percet vesz igénybe. Az adatokat csak összesítve elemzem és az eredményeket röviden mutatom be a dolgozatomban. Az egyéni információk sehol sem azonosíthatóak majd.

Köszönöm, hogy a kérdőív kitöltésével nagyban hozzájárul munkámhoz! ❤️

* Kötelező kérdés

1. Milyen településen található munkahelye? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- ☐ Község (falu)
- ☐ Kisváros
- ☐ Nagyváros
- ☐ Megyeszékhely
- ☐ Főváros

2. Ön mennyi idős? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- ☐ 19-29 év között
- ☐ 29-39 év között
- ☐ 39-49 év között
- ☐ 49-59 év között
- ☐ 59-69 év között
- ☐ 69-79 év között
- ☐ 79 évnél idősebb

Ugrás a(z) 3. kérdésre

3. Kérem soroljon fel néhány gyermekirodalmat, amelyet szívesen alkalmaz a munkája során. *

---

4. Milyen típusú meséket mond a gyermekeknek? *

Válassza ki az összeset, amely érvényes.

- ☐ Állatmese
☐ Tündérmese
☐ Magyarnépmese
☐ Népmese
☐ Grimms
☐ Andersen
☐ Saját történet

5. Mennyire tud azonosulni a mesékkel, amiket alkalmaz munkája során? *

Soranként csak egy oválist jelöljön be.

- ☐ Teljes mértékben.
☐ Kevésbé.
☐ Egyáltalán nem tudok.

6. Önnek meséltek gyermekkorában? *

Soranként csak egy oválist jelöljön be.

- ☐ Igen.
☐ Nem.

7. Mit gondol gyermekkori tapasztalatai a mesével kapcsolatban befolyásolják jelenlegi mesemondási szokásait? *

1. nagy mértékben!

Soranként csak egy oválist jelöljön be.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Nag ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Kis mértékben .

8. Mennyire kedveli jelenleg a népmeséket? *

1. Nagyon kedvelem!

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Nag ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Egyáltalán nem kedvelem.

9. Kérem írjon néhány népmese címet, amit kedvel, amit szívesen mesél. *

Mese mondás szokásai, gyakorisága az intézményben, ahol dolgozik.

10. Kérem röviden mutassa be mesemondási szokásait, amiket alkalmaz (hangulatteremtés, eszközök stb...).

---

11. Kérem fejezze be az alábbi mondatot: *

Amikor mesét mondok az számomra olyan, mint ...

---

12. Kérem rövid magyarázattal indokolja és 1-2 szóval jellemezze a fent leírtakat.

---

14. Milyen gyakorisággal vannak jelen az alábbiakban felsoroltak munkája során? Kérem a felkínált lehetőségek közül azt a választ jelölje, amelyik leginkább jellemző az ön munkahelyére..

*

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

	Naponta	Hetente 3-4 alkalommal	Hetente 1-3 alkalommal	Havonta	Soha
Milyen gyakran szerveznek kulturális programot a gyermekeknek intézményen kívül?	☐	☐	☐	☐	☐
Milyen gyakran mesél könyvből?	☐	☐	☐	☐	☐
Milyen gyakran mesél fejből?	☐	☐	☐	☐	☐
Milyen gyakran rajzolnak a gyerekek kötetlenül, szabadon?	☐	☐	☐	☐	☐
Milyen gyakran köszönnek vissza a rajzokon a mesében hallottak?	☐	☐	☐	☐	☐
Milyen gyakran rajzolnak a gyerekek kötött formában, kérésre?	☐	☐	☐	☐	☐
Milyen gyakran alkalmazza a meserajz elemzési módszert?	☐	☐	☐	☐	☐
Milyen gyakran kapnak lehetőséget a gyermekek mesélésre?	☐	☐	☐	☐	☐
Milyen gyakran szokták a gyerekek a hallott mesét feleleveníteni?	☐	☐	☐	☐	☐
Milyen gyakran játszanak el a gyermekek egy-egy mesét?	☐	☐	☐	☐	☐

15. Van tehetséggondozó program az intézményében? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- ☐ Van.
☐ Nincs.

16. Az intézménye támogatja a tehetséges gyermekeket? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- ☐ Igen.
☐ Nem.

17. Milyen módon támogatja az intézmény a tehetséges gyermekeket?

---

18. A gyermekek járnak intézményen kívüli művészeti csoportba? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- ☐ Igen.
☐ Nem.

19. Az intézményen belül van lehetőség külön művészeti foglalkozásra? *

Soronként csak egy oválist jelöljön be.

- ☐ Van.
☐ Nincs.

20. Kérem fejezze be az alábbi mondatot: *
- A gyermek számára a rajzolás olyan, mint a...

---

21. Kérem rövid magyarázattal és 1-2 szóval indokolja a fent leírtakat.

1. Kép: Meserajz készítés

2. Kép: Inspiráló Utazó Mesék Interaktív Kiállítás

23. Ábrák jegyzéke

1. Ábra
2. Ábra: Otthoni mesemondási szokások
3. Ábra: Otthon hallgatott mesék
4. Ábra: gyermekek által kedvelt mesék
5. Ábra: Művészeti nevelés az intézményben
6. Ábra: Alkalmazott mesék
7. Ábra: Mese gyakorisága az intézményben
8. Ábra: Mese elevenítése, dramatizálása az intézményben
9. Ábra: Mese felevenítése, lerajzolása az intézményben
10. Ábra: kulturális programok szervezésének
11. Ábra: metafora a kutatásban
12. Ábra: metafora kutatás, fogalmak
13. Ábra: metafora a kutatásban
14. Ábra: metafora kutatás, fogalmak
15. Ábra: A szerencsepróbáló királyfi jelenetek
16. Ábra: A szerencsepróbáló királyfiról készült meserajzokon megjelent szereplők
17. Ábra: A szerencsepróbáló királyfiról készült meserajzokon megjelent egyéb elemek
18. Ábra: A szerencsepróbáló királyfiról készült meserajzok hasonló ábrázolása
19. Ábra: 1. Azonos ábrázolásmód
20. Ábra: 2. Azonos ábrázolásmód
21. Ábra: 3. Azonos ábrázolásmód
22. Ábra: 4. Azonos ábrázolásmód
23. Ábra: 5. Azonos ábrázolásmód
24. Ábra: 6. Azonos ábrázolásmód
25. Ábra: A szerencsepróbáló királyfiról készült meserajzokon, magyarázattal
26. Ábra: A szerencsepróbáló királyfiról készült meserajzok, magyarázattal
27. Ábra: : A szerencsepróbáló királyfiról készült meserajzok, magyarázattal
28. Ábra: Pozitív érzelmi-hangulati tónusa
29. Ábra: Negatív érzelmi-hangulati tónus
31. Ábra: Leggyakrabban használt színek

24. Fényképek jegyzéke

- 1.:Kép: Meserajz készítés
2. Kép: Inspiráló Utazó Mesék Interaktív Kiállítás

25. Gyermekrajzok jegyzéke

1. Gyermekrajz: 8 éves lány
2. Gyermekrajz: 10 éves fiú
3. Gyermekrajz: 8.5 éves lány
4. Gyermekrajz: 6 éves lány
5. Gyermekrajz: 7 éves lány
6. Gyermekrajz: 9 éves lány
7. Gyermekrajz, lány 8,5 éves
8. Gyermekrajz: 8 éves fiú
9. Gyermekrajz: 8 éves lány
10. Gyermekrajz: 7 éves fiú
11. Gyermekrajz: 7 éves fiú
12. Gyermekrajz: 7 éves fiú
13. Gyermekrajz: 6 éves lány
14. Gyermekrajz: 6 éves lány
15. Gyermekrajz: 5 éves lány
16. Gyermekrajz: 5 éves fiú
17. Gyermekrajz: 5 éves fiú
18. Gyermekrajz: 5 éves lány
19. Gyermekrajz: 5 éves lány
20. Gyermekrajz: 5 éves lány
21. Gyermekrajz: 5 éves lány
22. Gyermekrajz: 9 éves lány
23. Gyermekrajz: 9 éves fiú
24. Gyermekrajz: 10 éves fiú
25. Gyermekrajz: 9 éves lány
26. Gyermekrajz: 9 éves lány
27. Gyermekrajz: 9 éves lány
28. Gyermekrajz: 6 éves lány
29. Gyermekrajz: 10 éves fiú
30. Gyermekrajz: 8 éves fiú
31. Gyermekrajz: 6 éves lány
32. Gyermekrajz: 5 éves fiú
33. Gyermekrajz: 6 éves lány
34. Gyermekrajz: 6 éves lány
36. Gyermekrajz: 5 éves lány
37. Gyermekrajz: 5 éves lány
38. Gyermekrajz: 9 éves fiú
39. Gyermekrajz: 9 éves fiú
40. Gyermekrajz: 8 éves lány
41. Gyermekrajz: 5 éves fiú
42. Gyermekrajz: 5 éves fiú

26. Köszönetnyilvánítás

Hálával tartozom minden egyes pedagógusnak -egészen az óvodai évektől a mesterszakon át-, hisz életem rögzös útján, hol rövidebb, hol hosszabb ideig kísérték példaértékű munkájukkal és magatartásukkal. -Ráadásul szakmai tanácsért a mai napig bátran fordulhatok hozzájuk!- A meséhez fűződő kapcsolatom emlékeim szerint már az óvodában kezdődött, amikor egy sárkányos mesét "kellett" lerajzolnom. Majd további emlékképek elevenednek meg bennem, miközben e sorokat írom.

Tiszta óvodai csoportba jártam, ahol a hagyományőrzés, a néptánc, a mese az alkotás fontos szerepet töltött be az életemben. Legkedvesebb emlékem, amikor nagy csoportosok voltunk és az óvónőm az egész alattatási idő alatt olyan hosszan mesélt nekünk, hogy még alvásra sem maradt idő. Sajnos kevés emlékem maradt az óvodás gyermekkoromból a mesékkel kapcsolatban, azonban mindig kellemes érzés fog el, ha mesélhetek vagy, ha mesét hallok. Gyakornoki éveim és a munkám során az élet mindig olyan helyszínekre sodort, ahol a mese, a művészet és a különleges kifejezés mód kiemelt szerepet töltött be az óvodai nevelésben. Csakugyan a Bánfalvi Óvoda - Kindergarten Wandorf Gesztenyés Körúti Tagóvodájában, Tilinkó csoportjában; a Soproni Egyetem Lewinszky Anna Gyakorló Aranykapu Óvodában a csicsergő csoportban és jelenleg Ausztriában, ahol saját mese csoportot vezetek a kolléganőmnek és az Erasmus + szakmai ösztöndíjnak köszönhetően.

Továbbá köszönettel tartozom szüleimnek, akik kemény munkával megteremtették családomban mindent feltételt, hogy azon az úton járjak tovább, ami szívemnek kedves. -Bár gyerekként sokáig úgy véltem, hogy nem nevelnek bennünket, hisz büntetés helyett beszélgettek velünk és problémáinkra együtt mindig közös megoldást találtunk- , azonban a főiskolai éveim alatt megértettem, hogy a nevelési módszer, amit az én szüleim választottak, az a *támogató szeretet*. Hangsúlyozza édesapám a mai napig:

“...Szabadon, szeretve nevelni..”

Végül, de nem utolsó sorban köszönöm, minden egyes Soproni Egyetem dolgozójának, aki empatikus, elfogadó és segítőkész munkájával támogatott. Legfőképpen Dr. habil. Varga Lászlónak, akinek egyetemi előadásain mindig érződik az emberközpontúság, a szakmai tudás, az elhivatottság és a humor, amivel mindig mosolyt csal az arcunkra. Mindemellett stabil szakmai háttérként volt jelen diplomamunkám megírása során is.

Végző soron pedig köszönöm nővéremnek, Rieder Mónikának, aki szakmai tudásával és támogatásával segített ötleteimet megvalósítani a Várgesztesi Keltike házban, és Rising Károlyné várgesztesi polgármester asszonynak, aki mindehhez szabad utat adott!

Végezetül pedig szeretném megköszönni minden gyerkőcnek és az őket motiváló, mesélni szerető pályázatot benyújtó pedagógusnak, szülőnek, nagyszülőnek a munkáját, akik -nagy örömmel- mesélték A *szerencsepróbáló királyfi* mesém és így több, mint 250 aprókezü gyermeket inspiráltak rajzolásra.